

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

8

ARBEJDER HØJSKOLEN

11
11
11

JUNI. 1936

ARBEJDERHØJSKOLEN

ELEVSKRIFT

FOR ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLE OG
ROSKILDE HØJSKOLE

NR. 11
JUNI 1936

UDGIVET AF
ELEVFORENINGERNE I SAMARBEJDE MED
ARBEJDERNES OPLYSNINGSFORBUND

Statens pædagogiske Studiesamling
København V.

~~3744~~ H
ar
nr. 11

1947/1527

REDAKTION:

Michael Andersen, Oluf Bertolt, Børge Christensen, Chr. Christiansen, Hj. Gammelgaard, Hagemund Hansen, Poul Hansen, Hans Holm og Ib Kolbjørn.

**Statens pædagogiske Studiesamling
København V.**

DE ARBEJDSLØSE OG HØJSKOLEN

AF HJ. GAMMELGAARD

Spørgsmaalet om de Arbejdsløse og Højskolen har faaet ny Aktualitet som Følge af de i sidste Efteraar gennemførte væsentlige Ændringer i Reglerne for Understøttelse fra Arbejdsløshedsfonden.

Problemet gaar tilbage til denne Fonds Oprettelse ved Lov af 22. Dec. 1921. Dens Midler skulde bl. a. anvendes til Hjælp for Arbejdsløses Deltagelse i Folkehøjskoler og andre Undervisningsformer.

For begejstrede Tilhængere af Højskoletanken maatte dette ved første Øjekast se ud som Opdagelsen af selve De Vises Sten: at hjælpe de forkomne Stakler til et nyt Liv, til Oplysning og menneskelig Varme i Stedet for den formaalsløse Driven om ved Kontrolsteder og Gadehjørner med alle dens demoraliserende Følger. Her aabnede sig tillige Mulighed for Virkeliggørelsen af en gammel Drøm: at forene Land og By, Bonde og Arbejder paa Skolebænken; nu først kunde der blive Tale om en virkelig *Folk*højskole. Endelig var der en Del Skoler, som kæmpede haardt for Tilværelsen under Trykket af nedadgaaende Elevtal, for hvem der pludselig syntes at aabne sig en Chance for at ride Stormen af ved en ny Tilgang af Elever.

I Lovens første Aar blev dens grandiose Tilbud til disse fattige Byarbejdere dog udnyttet i ringe Grad, og det var væsentlig kun Esbjerg Arbejderhøjskole og Den internationale Højskole i Helsingør, der søgtes af dem.

Men da skete der en Omvæltning i Efteraaret 1927. Arbejdsløshedsfondens Virkefelt og Midler indsnævredes, og den ekstraordinære Arbejdsløshedsunderstøttelse ophævedes, medens Mulighederne for Skolehjælp bibeholdtes. De Arbejdsløse, hvis vedtægtsmæssige Understøttelse var opbrugt, havde Valget mellem at ligge Forældrene til Byrde, søge Hjælpekassen, melde sig til Fattigvæsenet — eller tage paa Højskole.

Ogsaa for Hjælpekasserne betød det en Lettelse at faa de ikke-understøttelsesberettigede anbragt paa Højskoler, idet disse dels kunde opnaa 30 Kr. af Arbejdsløshedsfonden og et lignende Beløb fra Amtsskolefonden, saa at Hjælpekassens Tilskud blev ret minimalt.

Intet Under, at Antallet af højskolesøgende Arbejdsløse steg med rivende Fart. Esbjerg Arbejderhøjskole udvidedes og Roskilde Højskole overtoges af Arbejdernes Organisationer, og endda blev der et tre à fire Gange saa stort Antal Arbejdsløse til de andre Skoler.

Virkningerne heraf blev nu ikke netop dem, man havde drømt om. Navnlig kom der meget lidt ud af den med Rette ønskede Blanding af Land og By. Faar og Bukke fik Lov til at græsse hver for sig, eller næsten helt da. 5—6 Skoler fyldtes

helt med Arbejdsløse. Nogle Skoler prøvede forsigtigt at stikke enkelte ind imellem deres sædvanlige Elever. Forskellige advarende Eksempler viste snart, at denne Forsigtighed ikke var praktisk ubegrundet. Og endnu mindre sporede man hos Bondeungdommen nogen Lyst og Trang til at lære den »røde« Højskole at kende af Selvsyn.

Men vi, som nu i en Række Aar har beskæftiget os med udelukkende eller saa at sige udelukkende Arbejdsløse — hvordan bedømmer vi disse Foranstaltninger?

Ja, vi betragter stadig den i 1922 begyndte Ordning som et lykkeligt Fund og tror i al Beskedenhed, at det Arbejde, der er udført med de Tusinder af Unge, væsentlig fra Byerne, har haft Resultater. Men paa den anden Side har vi gjort Erfaringer, der viser os, at Ordningen trænger til et alvorligt Korrektiv.

Dette er navnlig blevet indlysende, efter at de nye Bestemmelser af 4. Oktober i Fjor angaaende Adgangsberettigelse til Understøttelse af Arbejdsløshedsfonden er traadt i Kraft. Disse Bestemmelser har nemlig i en Grad, som sikkert ikke har været tilsigtet, skærpet vore Skolers Karakter af rene Arbejdsløshedsforanstaltninger. De Tal, jeg har anført i Beretningen for denne Vinter paa Roskilde, peger allerede stærkt i denne Retning: den stærke Nedgang i Antallet af faglig uddannede Elever og den endnu stærkere Opgang i Antallet af uorganiserede. Og en nærmere Betragtning af Aarets Hold viser, at det i højere Grad er sammensat af de »permanent« arbejdsløse. Over Halvdelen havde tidligere besøgt andre Højskoler eller Arbejdslejre (deraf 44 i Lejre o. l. Foranstaltninger), adskillige af dem flere, indtil 4 Gange. Dette kunde tyde paa, at vi nærmer os en Tilstand, hvor en Del af de Arbejdsløse indstiller sig paa at indrette deres Liv paa en saadan Flakken om fra Lejr til Skole, fra Skole til Lejr. Og faktisk søgte adskillige, der tidligere havde deltaget i Arbejdsløshedsforanstaltninger, ved Skolens Slutning straks tilbage til dem.

At en saadan Tilstand skulde blive raadende, ønsker sikkert ingen. Men det er altsaa paa Tide, at vi faar Vognen vendt. Mulig ved en Ændring i Loven eller i hvert Fald ved en mere hensigtsmæssig Fortolkning af dens Bestemmelser. Men først og fremmest ved at hele Spørgsmaalet om de unge Arbejdsløses Skæbne bliver Genstand for alvorlig Interesse fra de Menneskers og Organisationers Side, som den især maa ligge paa Sinde — ikke mindst fordi det dog her drejer sig om Arbejderklassens Fremtid. Sagen ordnes nemlig ikke ved Penge alene. I den Henseende har Stat og Kommuner jo iøvrigt vist sig saa large, som nogen kan forlange.

For at forstaa Opgavens Art, maa man dels holde sig Højskolens Karakter for Øje og dels den Mentalitet, der behersker meget store Dele af de Arbejdsløse.

Først Højskolen, der ikke giver sig af med at bibringe sine Elever en Uddannelse, der skaffer dem Succes i Livet, større Udsigt til Karrière og Fortjeneste, men

helt og holdent bygger paa det »frivillige, lystbetonede Arbejde« og paa det personlige, tillidsfulde Forhold mellem Lærer og Elev! Enhver, der har haft med Højskolens Arbejde at gøre, ved, at det mislykkes, hvis det glipper paa dette Punkt. Derfor maa den unge Mand eller Kvinde komme til Skolen ikke blot frivilligt, af egen Drift. Nej, der maa i ham være et Savn, som han føler maa tilfredsstilles. En vil maaske kalde det »at faa sin Horisont udvidet«, en anden »at finde Melodien, der blev væk«. Der maa i ham være »noget, der raaber: Kom!«.

Dette skulde jo være Tilfældet med ethvert normalt Menneske i den Alder, hvor Højskolen vender sig til ham: Lømmelalderen er eller skulde være forbi, og nu melder de gærende Kræfter sig med tusinde Spørgsmaal.

Imidlertid er det jo langt fra alle Mennesker, hvis Udvikling forløber sundt og normalt. Arbejdsløsheden er et saa alvorligt Indgreb, at den, hvis den varer længe, næsten uundgaaeligt maa have en forkvklende Virkning.

En af dem, der har vandret fra Skole til Lejr og fra Lejr til Skole, har i Vinter skildret sig selv og sine Kammerater saaledes:

»Jeg tror, det vil vise sig at være saadan, at den lange Krise- og Arbejdsløshedsperiode har skabt en Mentalitet hos Arbejderen, der gør, at han bliver vanskeligere og vanskeligere at omgaas. Han bliver sløv, ligegyldig og irriteret og føler sig evig og altid forurettet og forfulgt. Han gider bogstavelig ikke arbejde og blæser det hele et Stykke. Han maa selvfølgelig sørge for at holde sig oppe, men det nytter nu ikke at sige, at han selv er sin Lykkes Smed. Det er jo Løgn. Det er Arbejdsløshed og Krise, der har gjort ham til det, han er, og han maa s'gu ha' Lov at kritisere det Samfund, der forvalter saa elendigt, som Tilfældet er i Dag. — Det er ikke Mad, vi Arbejdsløse mangler (skønt nogle gør det), men derimod Arbejde, Ret til Livet, Ret til Sundhed og lykkelig Skaberglæde.«

Her er tydeligt udtrykt Kampen mellem det unge Sinds Higen efter Livets Herlighed og den sygelige Virkning af Arbejdsløsheden, den, der hos mange slaar ind i en permanent Forlængelse, maaske for hele Livet, af Lømmelalderens Trodsindstilling. De bliver snydt for det Livsafsnit, der er af afgørende Betydning for Modningen, Udviklingen til Mand: de lyse Drømmes, Sværmeriets Tid — »Sturm- und Drang-Perioden«. En vis, almindelig kværunder Type inden for Fagforeninger og andre Organisationer vil sikkert for mange illustrere, hvad jeg her tænker paa; dem, der aldrig kommer videre.

Hos mange af Højskolens »Pensionærer«, dem, der kun har søgt derhen for »at slaa Tiden ihjel« paa den forholdsvis taaleligste Maade, er denne sygelige Mentalitet herskende. Alt er splittergalt, alt skyldes »det raadne Samfund«, et Begreb, der kan finde Anvendelse paa alt, paa Skolens Arbejde, Kammeratskabet, Arbejder-

nes Organisationer. Samfundet er ikke noget, hvis Arbejde man tager Del i, som man vil være med til at bygge op — nej, det er selve Fjenden, som man maa bekæmpe og iøvrigt søge at pine det mest mulige ud af. Arbejdet — ja, man kan være med til at synge Hymnen til: Du høje Arbejd', Jordens Brud« — men i øvrigt er Arbejde da kun »Puklen« — »La' dem arbejde og betale, der er dumme nok«. Og med en særlig Foragt og Haan trakteres de Kammerater (mest Landarbejdere), der har været idiotiske nok til at spare lidt Penge sammen til Vinteropholdet.

En Kæde er næppe stærkere end dens svageste Led, og enhver vil kunne forstaa, hvor meget en Skoles Arbejde lider under en Gruppe, der er saa antisocialt indstillet. En saadan Stemning er nemlig yderst smitsom inden for en Kreds af arbejdsløs Ungdom. Ofte, naar Dagen indledes, af de unge Strubers fulde Styrke, med »Løft dit Hoved, du raske Gut«, har jeg sagt til mig selv: Nu tænker enhver vist sit.

I Nationaløkonomien udtrykker en almindelig Sandhed (under Navn af »Greshams Lov«), at de gode Mønter fortrænges i Pengecirkulationen af de daarlige. Noget ganske lignende kunde maaske blive Tilfældet med Højskolernes Elever.

En særlig skæbnesvanger Følge af det, jeg her med faa Bemærkninger har antydnet, er det Svælg, der opstaar mellem den Gruppe af Elever, der inficerer eller inficeres af Arbejdsløshedspsykosen, og den Gruppe, der er i Stand til at modstaa den — enten fordi de er solidere konstrueret, eller fordi de har et vist Haab om at faa Arbejde, naar Skolen er forbi. Ogsaa dette Svælg kan aabne uhyggelige Perspektiver for en.

Nu vil man formentlig svare mig: Har Højskolen ikke netop en særlig Opgave over for den Slags Elever, bør den ikke forsøge at »rette dem op«, give dem Haab, liste Arbejdslysten ind i dem? Jo, naturligvis, naar vi tager dem og beholder dem, maa vi forsøge paa det, og det hænder ikke sjældent, at netop de forlader Skolen med størst Taknemmelighed, ligesom de ofte — navnlig naar de er ganske unge — »kommer sig« forbavsende hurtigt, hvis de faar Arbejde. Men det koster dyrt, alt for dyrt; Højskolens Opgave er nu engang ikke at være Redningshjem. Og hvor længe nytter det, hvis de, hvad der jo er Reglen, vender tilbage til Arbejdsløsheden? For dem hedder Medicinen »Arbejde«, og hvis alm. Lønarbejde ikke kan skaffes, en Lejr med haardt legemligt Arbejde og skrap Disciplin.

En anden, noget talrigere Gruppe, er de »smaa Aander«, lette at »tumble« og lette at sætte i Bevægelse i den ene som i den anden Retning. Dem kan man som Regel med Lethed sætte i Sving med primitiv Regning o. l. sammen med jævnlige. Men de keder sig tildøde i Studiekredse og ved Foredragene. Ogsaa for deres Vedkommende var det let at finde andre, mere hensigtsmæssige Arbejds- og Undervisnings-

former, sikkert ogsaa paa en for Samfundet billigere Maade. Mange af dem viser sig i øvrigt slet ikke at være mindreværdige til praktisk Arbejde.

Hvilke Midler kunde nu tænkes at modvirke denne uheldige Sammenblanding?

Idealet vilde naturligvis være, at Samfundets, in casu Arbejdsløshedsfondens Hjælp til Højskoler ydedes saaledes, at en rationel Vekseldrift fandt Sted. Det har i Slægtled været saaledes paa Landet, at en Landmand kunde sige til sin Karl: »Jeg tror, du trænger til at komme paa Højskole; kunde du ikke have Lyst til det?» Og det var den almindelige Opfattelse (Undtagelser kunde ogsaa her bekræfte Regelen), at den unge Mand vendte hjem med større Arbejdsglæde, med større Evne til at forstaa Rækkevidden af og Sammenhængen i, hvad han foretog sig. Det burde kunne komme dertil, at en lignende Indstilling overfor Højskolen ogsaa gjorde sig gældende i andre Erhverv og — ikke mindst — indenfor offentlige Virksomheder. Den ledige Plads vilde saa falde i Hænderne paa en af dem, for hvem Arbejde netop er den eneste virksomme Kur. I saadanne Tilfælde vilde Samfundet have den størst mulige Sikkerhed for, at de store Ofre der bringes, blev rentegivende.

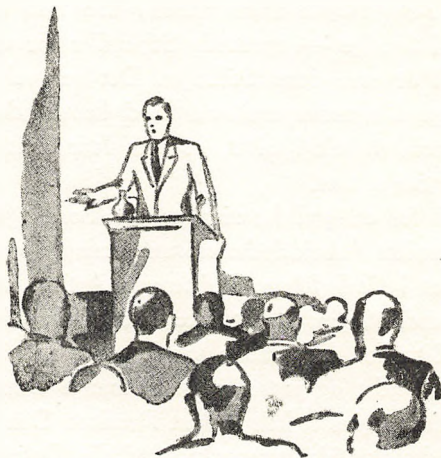
Som Supplement til den offentlige Hjælp (hvis ingen Vej til at anvende denne i Forbindelse med et Arbejdsbytte findes aaben) kan man tænke sig, at Organisationerne — ligesom i Sverige — oprettede Stipendier for unge lovende Medlemmer, der var villige til at vove deres Stillinger. Det var vel heller ikke af Vejen at søge oprettet særlige Ungdomssparekasser med kommende Højskoleophold for Øje. Regelen er her som overalt i Livet, at man faar mest ud af det, som man selv har bragt et Offer for at naa.

Af stor Vigtighed for en god Løsning er det Forslag om planmæssigt Samarbejde mellem alle Landets Arbejdsløshedsforanstaltninger og mellem disse og Højskolerne, der er fremsat i Carl Johan Christensens Artikel her i dette Skrift. Det kan blot ikke tit nok understreges, at det ikke er en Deling først og fremmest efter Intelligens, der maa tilstræbes. En saadan var let at gennemføre ved Hjælp af de »Tests«, der nu er udarbejdet og prøvet paa saa mange Omraader. Her vilde den imidlertid i mange Tilfælde give et helt forkert Resultat. Den vilde desuden bidrage til at fremme en fra demokratisk Synspunkt uønskelig Deling af Arbejderne i en intellektuel Over- og Underklasse.

Afgørende for Ungdommen (og dermed for vore Højskoler) er dog især den Stilling vore Organisationer, især de faglige, vil indtage til hele dette Spørgsmaal. Ja, man tør vel sige, at disse Organisationer aldrig har staaet overfor en større, mere afgørende Opgave. Men desværre heller næppe en mere vanskelig. Samfundet

har ydet uhyre Pengeofre til Arbejdsløshedsspørgsmaalet; der har været ødslet med Medlidenhed overfor denne Ungdom fra alle Sider. Vi har vel heller ikke sparet paa Tordentaler nu og da, ladet dem forstaa, at de skal tage Reb i Sejlene, ranke Ryggen o. s. v. — og frem for alt haabe. Det nytter imidlertid saare lidt, hvis man ikke rent menneskeligt vil prøve at drage dem tilbage til Samfundet, modvirke deres Hang til at afsondre sig i en Art Spøgelsesamfund omkring de store Anvisningskontorer og Spisehuse. Der burde i Organisationerne dannes Udvalg af forstaaende Mænd og Kvinder, der kunde tage Arbejdet op blandt Ungdommen, faa den til at føle, at den hører med. Blandt dem, der har besøgt Højskolerne, er der mange, som vilde været egnet til dette Arbejde, ogsaa til at medvirke ved den Sortering af dem, der maa finde Sted; de maa først og fremmest møde en levende Strøm af Menneskelighed, ikke en død Institution. De fleste aner ikke, i hvilken kold Atmosfære disse unge Mennesker lever deres Liv.

Her er i Sandhed store Ting at udrette, og deriblandt ogsaa at skabe de bedst mulige Betingelser for Udbytte af Højskolernes Virksomhed. Der hører glødende Sind til. Men det gælder Arbejderklassens Fremtid. I Overmorgen, maaske allerede i Morgen.

MINDEORD OM BORGBJERG

AF HARTVIG FRISCH

Da Budskabet om Borgbjergs Død bragtes over Landet, følttes det overalt — af Ven som af Fjende — at en af Danmarks store politiske Skikkelser var gaaet bort. Der blev tomt efter hans Død.

Borgbjerg døde som den Lysseer, han altid havde været. Da Stauning Aftenen før hans Død talte med ham ude paa Hospitalet, fortalte Borgbjerg endnu med kraftig Stemme, at det hele var forløbet godt; »og jeg har ingen Feber«, tilføjede han. Sygeplejersken lod ved et Tegn Stauning forstaa, hvordan det hang sammen, og Borgbjerg sov ind, overbevist om at skulle vaagne til ny Virksomhed og nye Kampe.

Den Mand, der saaledes sov hen fuld af Tro paa Livet, var ubestridt vort Lands største Taler. Der fremkom i November forrige Aar i Bladet »Tidens Stemme« en Karakteristik af Borgbjergs Personlighed, og de Ord, som dér findes om hans Veltalenhed er saa rammende, at de bør høres nu ved hans Død:

»Borgbjerg er en stor Taler. Socialdemokratiet har ingen haft, som holdt Maal med denne Ordets Mand. Han anslaar som Regel en saglig Streng, han belægger sine Ord, de er glatte, kommer til Verden som smidige, raske, bukkende Tjenere, klædt i det fineste Puds for Tankens høje Herre. En klar rullende Strøm, med Solglimt i Hvirvlerne, med Rislen over Stengrund og springende Fisk i Høller og Dyb. Men saa tager med eet Strømmen Fart, saa stemmes den op, som af et usynligt Stigbord, nu bruser den videre, vokser, stiger og falder, længer og hastigere frem mod det store Brus i Styrret ud over Afgrunden, hvorfra kun Røg og Skum stiger i en Taage mod Tindene. Men fra Grydens Bund flyder den videre, den rolige, klare Elv ud i Dalens lange Elveleje. Hans Veltalenhed kan pludselig føre ham ud i en tilsyneadende ubehersket Hensynsløshed — men selv da, hvor talte han vel, hvor kan han rive med! Her var om nogensinde det frie Ord i sin levende Kraft.«

Alle danske Lyttere, og det vil sige hele det danske Folk, har faa Uger før Borgbjergs Død haft Lejlighed til at høre denne bløde, klangfulde Stemme, som nu ikke er mere, og som i 37 Aar har lydt i det danske Folketing.

Tænker vi os en Efteraarsdag — den 17. November 1898 — at sidde i Tilhørerlogen i den gamle Rigsdagsbygning i Fredericiagade, hvor der den Dag debatteres et socialdemokratisk Forslag om Oprettelse af Husmandsbrug — Ordføreren Harald Jensen har talt, og Ministeren Hage har svaret — saa vil vi se en ganske ung Mand rejse sig fra sin Plads. Det er Tingets yngste Medlem, Frederik Jeppesen Borgbjerg.

der ved et Suppleringsvalg er blevet Repræsentant for Københavns 5. Kreds i 32 Aars Alderen.

Han er høj og ranglet, med grove Ansigtstræk og ildrødt Fuldskæg. Der lyttes ikke meget til Jomfrutaler i det danske Folketing, men her har en og anden vel alligevel lyttet, for Ordene falder baade med Skarphed og Myndighed. Som naar han siger, direkte vendt mod Landbrugsministeren, Hage:

»Landbrugsministerens Stilling har været svag overfor Landstinget, vaklende overfor Folketinget, overfladisk og ligeegyldig overfor hele denne Sags Gennemførelse . . .«

Læg Mærke til Stigningen »svag«, »vaklende«, »overfladisk«, »ligeegyldig«. Det er, som om den unge Mand har været i fransk parlamentarisk Skole. Og han behersker Emnet — Oprettelse af Husmandsbrug — til Fuldkommenhed — denne Journalist og cand. fil. Hvor ved han alt det fra?

Sagen var, at Frederik Jeppesen Borgbjerg, der holdt denne Jomfrutale, var Søn af Dyr læge Jeppesen nede fra Boslunde ved Slagelse, og skønt han var opdraget i sin Onkels Hus i København og var Student fra Schneekloths Skole og havde studeret Teologi i adskillige Aar, havde han stadig bevaret Forbindelsen med det danske Bondedemokrati. Hans Fader, der var en af Pionerne for Andelsbevægelsen, havde bibragt Sønnen en Forstaaelse for Samvirkets og Fællesskabets Betydning, som blev den Bro, der førte ham lige over i Socialismen og Arbejderbevægelsen.

I 1888 havde Borgbjerg som 22 aarig ung Student for første Gang med sin hvide Studenterhue paa Hovedet sluttet op i Arbejdernes Grundlovstog i København.

Under den hvide Studenterhue og den tætte Manke af Haar brusede dengang et Væld af Ideer som i en ny Vin, der gærer. Darwinisme, Grundtvigianisme, Tolstojisme og Socialisme myldrede i denne frugtbare Hjerne, og en skønne Dag i 1890 var han mødt op hos Wiinblad paa Socialdemokratens Kontor med en Artikel underskrevet »En Bondestudent« — hvad han jo altsaa ikke egentlig var, men karakteristisk nok folte sig som.

Det er vigtigt at dvæle ved disse unge Dage, for den allerbetydeligste Gerning, Borgbjerg har øvet indenfor Socialdemokratiet, er den, at han vendte dette Parti, som hidtil havde været et udpræget Industriarbejder- og Fagforeningsparti, om til at være et Folkeparti i egentligste Forstand for Haandens og Aandens Arbejdere i By saavel som paa Land.

I en interessant Afhandling om »Landarbejderspørgsmaalet i Danmark« har Historikeren Magister Hans Jensen udtrykt dette i de Ord: »Den ypperste Agitator (paa Landet) blev dog Fr. Jeppesen Borgbjerg, der 1890 under Mærket »En Bondestudent« debuterede i Socialdemokraten med nogle opsigtsvækkende Artikler om Socialismen paa Landet. Han udvikler her, hvorledes Andelsbevægelsen i

Virkeligheden tiltemper Socialismen paa Landet og betegner et Skridt henimod Fællesdriften. Socialismen gøres herved tilgængelig ikke alene for Arbejdere i snævrere Forstand, men for alle mindre Landbrugere«.

I den samme Afhandling findes der aftrykt et overordentlig interessant Brev, som Borgbjerg allerede i 1893 har skrevet til Fernando Linderberg, der paa det Tidspunkt vilde samle Landarbejderne paa et halvt kristeligt og demokratisk Grundlag. Han ønskede i den Anledning Samarbejde med Socialdemokratiet, men den daværende Formand P. Knudsen var meget tilbageholdende. Borgbjerg skriver herom baade klogt og ganske aabenhjertigt:

»Knudsen er meget forsigtig..... Vi har jo en sørgelig Erfaring fra Gerson Triers og de andre revolutionæres Optræden fra nogle Aar siden. »Hellere en aabenlys Fjende end en upaalidelig Ven«. Ethvert Parti kræver Partidisciplin. Kan man ikke finde sig deri, bør man sikkert aldrig gaa ind i noget Parti. Kun for det Tilfælde, at De — uden Bagtanker om at forandre Partiet — kan gaa ind i det og underordne Dem den til enhver Tid valgte (demokratiske) Bestyrelse, kan jeg raade Dem til dette Skridt. De maa ikke tænke paa at gøre Partiet mere moderat end det er. Faren for at revolutionere Partiet blev heldigt overvunden. Faren for at en Mand kunde finde paa at »moderere« Partiet er der, ja er større end hin og har bedre Chancer. P. Knudsen, den valgte Leder, har fuldstændig Ret i at være forsigtig.«

Disse ærlige og kloge Ord afspejler klart Brydningen i de vanskelige Vækstaar for Partiet, og ingen har mere end Borgbjerg bidraget til at lægge Linien saa fast og sikkert, at det gav Vækst og Fremgang Valg for Valg. Og det er denne Agitation for Partiet ude i Landkredsene, som er Baggrunden for Borgbjergs Valg til Folketinget i 1898.

Fra Systemskiftet i 1901 var Borgbjerg blandt de første, der forstod den Ændring, der foregik i Venstres Politik, og paa Kongressen i Aarhus i 1903 gennemførte han det endelige Brud med Venstre, der førte til Opstilling i en Række nye Folketingskredse og dermed skabte et sundt Grundlag for den senere Alliance med det radikale Parti — efter 1905.

Borgbjerg virkede nu som Journalist i Socialdemokraten og som Folketingsmand, og altid stod der Gny om hans Navn — ikke mindst, da han i Efteraaret 1907 med Voldsomhed rejste Kampagnen mod Alberti. Der er fremsat den Paastand, at Borgbjergs Angreb var for løst opbygget. Jeg har set hele Debatten igennem, og det viser sig, at han straks fra Begyndelsen af havde fat i den rigtige Ende, da han ved Mødet den 18. Oktober 1907 for første Gang udtalte:

»Ærede Medlemmer husker alle, at den højtærede Justitsminister blev forespurgt, hvorvidt han vilde give Afkald paa sin Stilling som Formand for den sjællandske

Bondestands Sparekasse, men offentlig gav det højst mærkværdige Svar, at han ikke havde Raad dertil, han kunde ikke leve af Ministergagen alene. Det var det første Tegn paa, at vi var ved at komme ind i Tilstande, som jeg tror, mange vil finde højst uheldige.«

I Albertis Svar under den samme Finanslovsdebat finder man følgende yderst betegnende Passus, som blev modtaget med Jubel:

»Jeg saa for nylig en fransk Avis og lagde der Mærke til at dette Blad med rørende Oprigtighed, hele sin Nyhedsrubrik igennem, ved hver enkelt Nyhed havde trykt et Billede af en lille flyvende And. Det var altsaa at sige lige ud: Det De læser her, er Avisænder. Jeg vil henstille til det ærede Medlem for Københavns 5. Valgkreds, om ikke han kunde finde Grund til at antage det Mærke, naar han skriver i Socialdemokraten, for saa vilde man dog have noget at holde sig til.«

Naturligvis var Borgbjerg i disse Aar udskreget over hele Landet. Overalt finder man Karikaturer af ham som en Trolld, der farer op af en Æske. Og han var kraftig og saftig i sit Sprog, det skal indrømmes, men altid den vidunderlige talentfulde Pen.

For nylig blev i Folketinget fremdraget følgende Citat af en Artikel mod I. C. Christensen, Ord som unægtelig maa siges at være født af Kampens Hede:

»Uhyggeligere Skikkelse findes ikke i den danske Politik — Ti Gange hellere bygge Fremtiden op i Kamp med en brutal klassefanatisk og pengehovmodig Højreblok end med denne Dyne fra en lummer Storbondealkove, gennemsvedt af aandelig Klamhed, stoppet med Rævebørster og sveden Lamneuld.«

Det var kun en Maanedstid før Borgbjergs Død, Citatet blev fremført. Borgbjerg sad lige ved Siden af mig og hørte paa det, og hans Smil, da han hørte sine gamle Ord igen, var ubetaleligt; det var trods Aarene og de hvide Haar den gamle Journalists Anerkendelse af en ung Kollegas voldsomme, men dog talentfulde Pen.

I Aarene efter 1910 bliver Borgbjerg Socialdemokratiets Ordfører i næsten alle Mærkesager og da ikke mindst i Grundlovsændringen, der førte til den nye Grundlov af 1915, som ingen i højere Grad end Borgbjerg har bidraget til at hale i Land. Det var derfor ikke uforstaaeligt, at han den 5. Juni, da den endelige Vedtagelse fandt Sted, hilste den med de Ord, som saa ofte senere har været citeret — og misbrugt. Han sagde:

»Der gives Øjeblikke i den enkeltes og i Folkets Liv, hvor Glæden er saa dyb, at man synes, alle Ord, som vil udtrykke den, bliver fattige og graa, og hvor man i Grunden kun kan stamme den gamle Brorsonske Linie:

Hvad skal jeg sige, mine Ord,
vil ikke meget sige.«

Hertil føjes i Referatet (En Stemme: Hør), hvortil Borgbjerg straks tilføjer »Ja, i denne Sammenhæng«, uanfægtet som altid af Afbrydelser og selv en haardhudet Afbryder. I samme Indlæg fremkommer han iøvrigt med nogle Ord, som fortjener overordentlig Opmærksomhed om Demokrati og Demagogi:

»Demokrati«, siger han, »er efter min Mening Modsætningen til Demagogiet, denne Demokratiets farligste og lumskeste Fjende, som vi ogsaa vil komme til at kæmpe med i de kommende Aar og netop under den frie Forfatning, som vi nu faar, hvor Reaktionen ikke længer har privilegeret Valgret at støtte sig til og derfor maa ud paa den almindelige Valgrets Grund uden at forstaa den almindelige Valgrets Aand og Idé, uden at have Tillid til Folkets Intelligens og sunde Omdømme.«

Den samme Borgbjerg, Demokratiets varmeste Talsmand i dette Land, Bondestudenten, der havde vendt Arbejderpartiet ud mod Bondedemokratiet, Opportunisten og den utrættelige Forkæmper for Reformer i folkelig Retning og for fredelig parlamentarisk Afgørelse af Stridsspørgsmaal — han kommer i Paaskedagene 1920 ud i den voldsomste Storm, hvor han, Opportunisten, slynger det flammende Raab: Generalstrejke! ud over Danmark. Det var rigtigt, det var konsekvent.

Det er vigtigt at høre hans egen Begrundelse, som den fremkom under Valglovsdebatten den 11. April 1920 faa Dage efter Begivenhedeme:

»Hele vort Parti, hele den danske Arbejderklasse maatte blive grebet af den største Harme og Forbitrelse over pludselig at se Bolschevismen aabenbare sig her i Landet med virkelig Magt fra oven — Bolschevismen fra oven, det voldelige Indbrud i den lovlige parlamentariske Udvikling! De maatte sige til sig selv: Hvilke Midler har vi til Afværgelse deraf? Intet lovligt Middel maa vi lade uforsøgt, hvis det staar til vor Raadighed. Saaledes var Stillingen. Et revolutionært Parti ude i den øvrige Verden havde maaske ikke reageret saa voldsomt mod det, der skete, som vi, der var et reformatorisk Parti, reagerede, fordi det var selve Grundlaget for vor 50 aarige Virksomhed, der blev slaaet bort under Fødderne paa os..... Vi maatte reagere paa det voldsomste herimod, ellers havde vi svigtet 50 Aars Arbejde og ødelagt alle Fremtidsudsigter ikke blot for os selv, men for en rolig parlamentarisk Udvikling her i Landet... (Mægtig vedvarende Uro baade i Salen og Logerne). Saa greb vi til Generalstrejken!«

Kan Borgbjergs Tale sammenlignes med en Elv, som det er sket i den nævnte Artikel i »Tidens Stemme«, saa kan Billedet ogsaa paa en vis Maade bruges om hans Liv. Med Aarene omkring 1920—24 naar vi til det Punkt, som kan kaldes det »store Brus i Strømmen, hvor Røg og Skum stiger mod Tinderne«.

Vejen fra Opposition til Ministerbænk faldt for Borgbjerg omtrent sammen med Overskridelsen af 60 Aars Alderen, den Tærskel, som fører den hidtil kæmpende

Aand ind til den olympiske Afklaring. Borgbjergs Ministertid har i høj Grad baaret Præg af denne Sindets Modning. Ikke at han paa noget Punkt har svigtet sine Ungdomsidealer, men i en stadig større Trang til at se Sammenhæng. Hans Ungdoms Grundtvigianisme brød herunder stærkere og stærkere frem, idet han følte, at Arbejderbevægelsens Idealer var dybt beslægtede med Grundtvigs Tanker om Folkelighed.

Havde Borgbjerg hidtil staaet som den ene af Vildmændene i det danske Vaaben med Køllen i Haanden, saa lagde han nu Køllen og som mangeaarig Administrationschef for Skolen og Aandslivet i Danmark har han høstet modne Frugter. Semarieloven og Tilsynsloven, Loven om Aarhus Universitet og om Teatret kan nævnes blandt de Indsatser, han ved sin store Forhandlingsdygtighed bragte i Hus.

I den samme Periode falder ogsaa hans mangeaarige Virksomhed som Folkeforbundsdelegeret i Genève, hvor han udfoldede alle de straalende menneskelige Egenskaber, han i saa høj Grad besad. I en baade smuk og klog Artikel efter hans Død i Berl. Tid. har Ole Bjørn Kraft bl. a. skildret Borgbjerg under Samværet i Genève.

Man kendte ikke meget til Borgbjerg, hvis man ikke har haft Lejlighed til at gaa en af de lange Ture, der var hans Passion, med ham. Han kendte Blomsternes og Planternes Navne og Klassificering, og delte gerne sin Viden. Den stammede helt tilbage fra Drengesaarene, da hans Fader, Dyrslægen, Landmanden og Smeden i Boeslunde lærte ham Navnene paa Grøftkantens Planter. Intet Sted blev Borgbjerg saa begejstret, som naar han mødte Naturskønhed. Jeg erindrer, hvorledes han engang en Aften tvang hele den danske Delegation ved Folkeforbundet til at spise til Aften i en fjern og vanskelig tilgængelig Kro i Bjergene, blot for at han kunde vise dem Synet af Genève's flimrende Lyshav dybt nede ved Søens Bred. Han var med andre Ord en meget *vital* Mand, forslugen paa at leve og at *opleve*. Det er dog ikke et rigtigt Billede af ham, naar han i en Karikaturtegning i Journalisternes Restauration i Genève »Baveria« er fremstillet overskrævs paa en Øltønde med et Panterskind om Livet. Nogen Bakkant var han ikke, selv om han satte Pris paa materielle Nydelser. Men han vilde være med i alt, og intet menneskeligt var ham for saa vidt fremmed.«

For Borgbjerg gælder virkelig det gamle humanistiske Ord. »Jeg er et Menneske, og intet menneskeligt er mig fremmed«. Han troede paa Livet, Fremskridtet og Folkets Sundhed, og ved sit eget sunde Livssyn har han bidraget til at højne ikke blot Folkets Kaar, men ogsaa Folkestyrets Aand i dette Land.

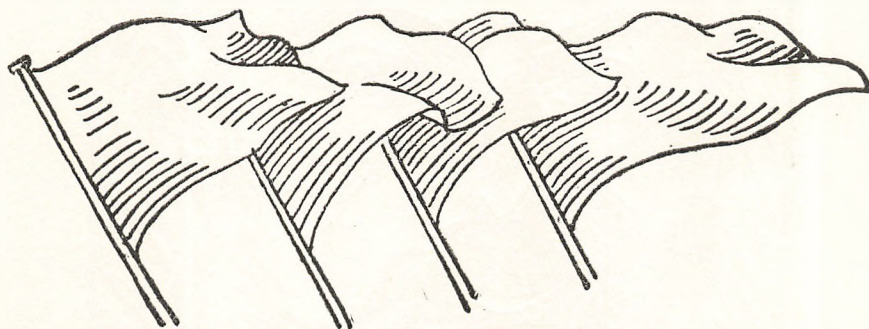
Han, der stammede fra Fæstebondens Hus ved Borgbjerg Banke, hvor hans Bedstemor pløjede de Guldkar op, der nu findes i Nationalmuseet, var dansk af Sind og Tale og han forstod bedre end nogen, at al Internationalisme maa gro frem

af Folkenes Selvbestemmelsesret, og at derfor en sund national Følelse ikke er i Modstrid med, men tværtimod en Forudsætning for international Forstaaelse.

Nu ligger han strakt paa sin Baare; hans stærke Hjerte har ophørt at slaa. Vinterstormen har atter fældet en af de gamle Ege i det danske Socialdemokrati. Men skønt han var en Stridens Mand, følte et helt Folk Sorg ved hans Død. Det Folk, han havde tjent lige til sin sidste Time!

Ære være hans Minde!

(Tale i Statsradiofonien den 18. Januar 1936.)

F. J. Borgbjerg
1866-1936

F. J. BORGBJERG

*Der stod et Fjeld i Danmarks Land,
 furet af Vejr og Vinde.
 Fra Øresund til Skagens Strand
 vi saa dets lysende Tinde.
 Et Fjeld med Sol og Muld i Pagt,
 yndefuld blomsterrandet —
 Da sank det Fjeld for Skæbnens Magt,
 og Mørkning drog over Landet.*

*Saa rank som Fjeld, saa lys som Sol,
 Borgbjerg du stod for alt Folket.
 Som Folkets Mand i Høvdingestol
 du Folkets Tanker har tolket.
 Dit Sind var Storm og Herrens Vejr,
 Ild var din Pen og din Tunge.
 Og dog dit Liv var Solskinsfærd,
 et ungt Sinds Leg blandt de Unge.*

*Sligt Læ der var bag højen Fjeld,
 Værnet for bange og svage.
 Og Kraft de drak af sprudlende Væld
 til frem og opad at drage.
 Du bar dem frem, du løfted dem op,
 vække du kunde og gløde.
 Og se, da klædtes Fjeldets Top.
 Dit Liv var Vækst, det var Grøde.*

*Du talte, — Landet lytted og lo,
Folket fik Mod og Mæle.
Din Nutidsdaad, din Fremtidstro
gød Lys i Tusinders Sjæle.
Gud signe Borgbjergs lysende Tro!
Bære vi skal i vort Minde:
En vældig Thor paa Hejmdals Bro,
et Fjeld med lysende Tinde.*

*Et Budskab lød i Danmarks Land,
just paa en straalende Morgen.
Og Danmarks Kvinde, Danmarks Mand
de skjulte Blikket i Sorgen.
Men sluktes Sol og Fjeldet brast,
segned den vældige Strider —.
Det, Borgbjerg bygged, stander fast
til Danmarks seneste Tider.*

Fr. Dalgaard.

ARBEJDEROPLYSNING I ENGLAND

AF OLUF BERTOLT

Naar man rejser ud til andre Lande for at lære, saa bestaar det vigtigste Udbytte af Rejsen ikke altid af det, man dér lærer *om det fremmede*, men nok saa tit af det, man senere opdager, man i det fremmede har lært *om sit eget*. Og naar jeg ser tilbage over de mange Indtryk og Oplevelser under gentagne Ganges Besøg i England og Deltagelse i forskelligt Oplysningsarbejde indenfor eller i Forbindelse med Arbejderbevægelsen derovre, saa fremkalder de tilsammen en Fornemmelse af Glæde over, at vi indenfor vor Bevægelse herhjemme har kunnet samle Oplysningsarbejdets Elementer og forene dem i en fastere Enhed, i et mere harmonisk Hele, end det f. Eks. har været Tilfældet i det store Land med den gamle Arbejderbevægelse paa den anden Side Nordsøen.

Det kan skyldes Forhold, vi ikke er Herre over, — selv den danske Arbejderbevægelses større Fasthed, Landets Lidenhed og mange andre Ting, og det skyldes næppe nogen klar og bevidst »Kulturpolitik«, saa vi har ikke større Grund til at hovmode os i den Anledning. Men ved en Sammenligning, som uvilkaarligt paatvinger sig, opdager man den store Fordel i, at dansk Arbejderoplysning paa een Gang gaar ud paa at virkeliggøre Arbejderbevægelsens nye Samfunds- og Kulturidealer og samtidig at aabne Portene for de mange til de uforgængelige Værdier, som Nutidens og Fortidens Kultur har frembragt, men som hidtil har været forbeholdt de faa. Og desuden at dens Hovedorgan A. O. F. saa direkte er fremgaaet af Arbejderbevægelsen. For os at se udelukker det ene ikke det andet, men i England har en Strid om Arbejderoplysningens Formaal og Mening været standende i flere Aartier og som det synes, med det Resultat, at mange gode og ærlige Kræfter er bleven sat ind, uden at Resultaterne helt har svaret hertil. Det er Striden mellem »*Extensionister*« og »*Independenter*«, mellem dem der har lagt størst Vægt paa at fremme den alment kulturelle Højnelse af Arbejderklassen, og dem der i første Række har stræbt efter at ruste Arbejderne til at udføre Arbejderklassens historiske Mission.

Hovedkvarteret for den ene Retning er det store Oplysningsforbund, som til daglig kaldes *W. E. A. (The Workers' Education Association)* og den anden Retnings Organ er Landsforbundet for Arbejderhøjskoler, i daglig Tale: *N. C. L. C. (National Council of Labour Colleges.)*

Men lad os til at begynde med kaste et Blik tilbage over den Udvikling, som har ført frem til Stillingen i Dag:

England har haft Institutioner for Arbejderoplysning længe før noget andet Land. Det er ogsaa ganske naturligt, eftersom England er det Sted, hvor Industrialismen

fik sit første Gennembrud, og hvor en Lønarbejderklasse i moderne Forstand først opstod. De fleste har sikkert hørt om »de retfærdige Vævere«, som i 1844 aabnede deres beskedne Brugsforening i Tudsestræde i Rochdale. De tillagde Oplysningsarbejdet saa stor Betydning, at de besluttede at henlægge en Del af Forretningens Overskud til Bibliotek og Forsamlingshus. Under Chartist-Bevægelsen blev der i 1854 aabnet en Arbejderhøjskole i London, *Working Men's College*, og i Slutningen af det 19. Aarhundrede skabte nogle Menneskevenner, som vi vilde kalde kristelig-socialt, en saakaldt »Settlementsbevægelse«, hvis mest berømte Central var og er *Toynbee-Hall* i Londons Eastend.

Udviklingen er stort set den samme dér som hér. I den første Fase røgtes Arbejderoplysningen af velmenende Grupper indenfor Borgerskabet, som danner Foreninger »til Arbejderklassens Vel«, eller hvad de nu kan hedde, og søger at gøre Underklassen delagtig i Kulturens Goder, forsaavidt som det kan ske ved underholdende Foredrag, moralske Bøger o. lign. — En Udløber heraf har vi den Dag i Dag i den store Interesse, som de velhavende Kvækere, fremfor alle Familien *Cadbury*, viser for deres Arbejders aandelige Velbefindende og de mange Pengemidler, de sætter i Arbejderhøjskoler og Velfærdsforanstaltninger. Den folkelige Universitetsundervisning, der er af gammel Dato i England, er delvis fremvokset af den samme Rod.

Den anden Fase betegnes ved, at Arbejderne selv kommer til Erkendelse af deres Kundskabers og Kunnens Utilstrækkelighed og derfor ved fælles Foranstaltninger søger at bøde paa Manglede, saa de bedre kan staa Maal med de øgede Krav, som Udviklingen stiller — ikke blot til Ledere og Tillidsmænd, men ogsaa til Mændene og Kvinderne i Geledet. Af den Slags Bestræbelser kan man fra den politiske Side anføre Det fabiske Selskabs (*Fabian Society's*) Udgivelse af oplysende Traktater, Udsendelse af Bogkasser o. s. v. De faglige Kongresser har Gang paa Gang i Aarenes Løb drøftet Oplysningssspørgsmaal og stillet Krav til det Offentlige om Forbedringer i Skolevæsenet og Støtte til det frivillige Oplysningsarbejde. Den kooperative Bevægelse har — i Trokab mod Pionerernes Idealer — tidligt iværksat Kursus og indrettet Skoler, og er vel den Gren af Arbejderbevægelsen som endnu i Dag lægger størst Vægt paa og yder rundeligst til Oplysningsarbejdet.

Men man har ikke i England som vi har i Danmark — og ogsaa i de andre nordiske Lande — en fælles Nævner for disse mange Bestræbelser, et Oplysningsforbund, som er det samlende Organ for Skole- og Oplysningsvirksomheden indenfor Arbejderbevægelsen. Derimod finder der paa mange Leder og Kanter et *Samarbejde* Sted mellem Arbejderbevægelsens forskellige Grene og særlige Institutioner og Organisationer for Oplysningsarbejde.

Det vigtigste af de Organer er Fagforeningskongressens (*T. U. C.s*) Oplysnings-

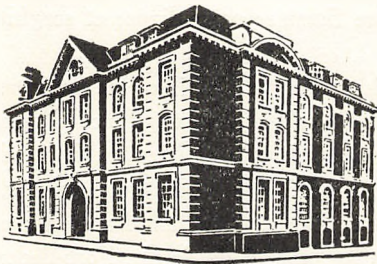
udvalg, *The Workers Educational Trade Union Committee*. Den er et Led i W. E. A.s Organisation, de har fælles Sekretær. Herfra sættes det særligt faglige Oplysningsarbejde i Værk. Og ved Repræsentation i Bestyrelserne i W. E. A. og N. C. L. C., i Ruskin College og i Oxfords og Cambridges Udvalg for Folkeuniversitetsundervisning danner Udvalget Forbindelsesleddet mellem Fagorganisationerne og de vigtigste af Oplysningsinstitutionerne.

En Ting, der straks falder i Øjnene, naar man hjemmefra er fortrolig med en talstærk Ungdomsbevægelse, som tager fremtrædende Del i Oplysningsarbejdet, er at der i England næsten ikke findes nogen organiseret Arbejderungdom. Der eksisterer et saakaldt Socialistisk Ungdoms-Lav (*Socialist Guild of Youth*) med en 500 Afdelinger, men de er meget smaa, og i Oplysningsarbejdet gør de sig ikke stærkt gældende. I det hele er Gennemsnitsalderen for Elever paa Skoler og Deltagere i Studiekredse ikke saa lidt højere end i Danmark. Højskolerne modtager ikke Elever under 20 eller 22 Aar, og Stipendiater — og det er de fleste — er i Reglen en god Del ældre. Selv om Englands demokratiske Traditioner ogsaa viser sig i Oplysningsarbejdet, og det gør de f. Eks. i den almindelige Skik, at Foredrag og Skoletimer slutter med »hechling«, for ikke at sige »Gennemhegling« af alt det, Læreren har sagt, ved en ganske respektløs Diskussion, saa falder en anden Tradition snarere i Øjnene: Sansen for Kvalitet, en Foretrakken det udsøgte, maaske direkte en Trang til at have et Aristokrati. Det vil sige, man lægger ikke saa stor Vægt paa at rejse en Masse-Oplysningsbevægelse, som paa at give nogle færre de gunstigst mulige Betingelser for at dygtiggøre sig og udvikle sig. For at nævne et illustrerende Eksempel: Man kan ikke uden videre »melde sig ind« paa en Højskole. Man kan ansøge om at blive optaget, og vel at mærke, kun regne med at blive optaget, hvis man fremlægger gode anbefalinger og bestaar en indgaaende Prøve af ens moralske og intellektuelle Kvalifikationer. Man har ingen »Amtsunderstøttelse« og end mindre nogen Arbejdsløshedsfond som mindrebemidlede eller Arbejdsløse i Hundredevis kan faa Hjælp af til Højskoleophold. Men et forholdsvis beskedent Antal lykkelige kan opnaa Stipendier, som saa til Gengæld beløber sig til store Summer og muliggør et sorgfrit Studium gennem et eller flere Aar.

Det var maaske nok rimeligt i den Forbindelse at omtale Højskolerne og gøre det i Sammenhæng. Der findes i England en Del Folkehøjskoler, de fleste af dem er i deres Indretning tydeligt paavirket af de danske Folkehøjskoler. Men da England ikke er noget Bondeland, har de ikke som de danske udviklet sig til Bondehøjskoler, — de er tværtimod i Realiteten *Arbejderhøjskoler*. Det er dog langt fra lykkedes Englænderne, trods al Lovprisning af det demokratiske, at naa de danske Forbilleder i Retning af jævn og hjertelig Omgang mellem Forstandere, Lærere og Elever.

Den ældste af alle Arbejderhøjskoler i hele Verden er *Ruskin College* i Oxford. Den blev oprettet 1899 af et amerikansk Ægtepar *Vrooman*, der var begejstrede Disciple af Socialfilosofen og Kunstkritikeren *John Ruskin*, som de opkaldte Skolen efter. Det var Grundlæggernes Hensigt at skabe et »Kollegium«, et Slags Universitet for mandlige og kvindelige Arbejdere, ligesom de Kollegier for den besiddende Klasses Ungdom, som Oxford jo væsentlig bestaar af. Kommer man dertil med Forventninger om, at der saa er adskillige Ligheder, bliver man i Reglen skuffet. Højskolen er en forholdsvis beskeden Bygning paa en meget lille Hjørnegrund i en Sidegade, men den ejer nogle faldefærdige Naboejendomme, og Fagforeningskongressen og Højskolebestyrelsen har fomyilig udsendt Opraab om Bidrag til Rejsning af en ny Fløj til Skolebygningen, som er beregnet til at ville koste 100.000 Kr. —

I Skolens Bestyrelse har foruden Universitetsfolk Repræsentanter for Fagforeningskongressen — det der her svarer til De samvirkende Fagforbund — Det kooperative Landsforbund, Arbejdernes Klubforbund og nogle større Fagforbund Sæde. Forstanderen hedder *A. Barratt Brown*. Om Sommeren er Ruskin Hjemstedet baade for særlige Fagforenings- og Kooperationskursus, iværksat af de nævnte Organisationer, men i det egentlige Skoleaar, der omfatter tre Terminer à knap 3 Maa-neder hver, er Skolen beboet af mellem 30 og 40 mandlige og kvindelige Elever. Der er i Reglen kun ganske faa Kvinder imellem, men ofte nogle Udlændinge, Skandinaver, Indere, Ægyptere eller andre Ikke-Englændere. Et helt Højskolekursus varer 1 eller 2 hele Aar. Saa alene Varigheden viser, at man lægger an paa en videregaaende Undervisning end vore Højskoler. Det er ikke Tanken, at Eleverne skal uddanne sig til en speciel Karriere. De ventes at komme direkte fra en Arbejdsplads; paa en anden Højskole ved jeg man afviser Folk, der er Organisationsfunktionærer og ikke mere tjener deres Udkomme som Kropsarbejdere. Derimod gør for Ruskin College sig det særlige Forhold gældende, at man det andet Aar af Kurset kan tilrettelægge en Studieplan, der kan tjene som Forberedelse til videregaaende statsvidenskabelige Studier ved Oxford »Universitet«, og adskillige Elever, f. Eks. Minearbejdere, har i Tidens Løb taget Universitetsgrader ad den Vej.

Ruskin College, Oxford

Ogsaa andre af de engelske Højskoler er kendt her i Landet og har været besøgt af Elever herfra. Det gælder f. Eks. den *kooperative Højskole* udenfor Manchester (Forstander *F. Hall*), det gælder *Coleg Harlech* i Nordwales, som i den Egn af Landet er et Slags

Hovedkvarter for Arbejderoplysningen, en Højskole, der ligesom Ruskin staar aaben for Mænd og Kvinder. Men mest kendt er maaske de Højskoler, som ligger nogen Kilometer udenfor Birmingham, for en stor Del grundlagt og opretholdt af religiøse Selskaber, ikke mindst Kvækerne. Iblandt dem er navnlig *Fircroft* og *Woodbrooke* ofte besøgt af Danske. Noget derfra ligger en Højskole *Avoncroft*, hvis Undervisning særligt er tilrettelagt for Landarbejdere. En Søsterskole til *Fircroft* er *Hillcroft*, der ligger i en af Londons Forstæder, og som udelukkende er for Arbejderkvinder.

Undervisningsplanen paa en saadan Højskole har mange Lighedspunkter med den, der er lagt paa en dansk Arbejderhøjskole: Nyere Historie, Samfundskundskab, Økonomi, Organisationsvæsen, Arbejdslivets Problemer o. l. indtager Hovedpladsen ved Siden af skriftlig og mundtlig Sprogfærdighed. Men desuden er der indrømmet Literatur, Drama, Poesi, Musik, Kunst, Etik, Filosofi og Bibelkundskab en betydelig Plads, og det er muligt at specialisere sig paa en saadan Faggruppe, at man kun flygtigt berører de sociale Spørgsmaal. Fra *Fircroft* og *Woodbrooke* er der saa at sige en gradvis Overgang til en Gruppe Højskoler i deres Nabolag, *The Selly Oak Colleges*, hvor der særligt uddannes Søndagsskolelærere, Slum-Søstre, Missionærer og andre Tjenere og Tjenerinder i de mange religiøse Bevægelses Brød.

Opholdet paa Højskolerne er efter danske Forhold forholdsvis dyrt, endda Eleverne de fleste Steder er forpligtet til efter Tur at udføre en Del af det huslige Arbejde, Køkkentjeneste, Havearbejde o. lign. — Reglen er, at et Skoleaar koster 75 à 80 Pund, d. v. s. 16—1800 Kr. — Paa *Ruskin College* endda 100 Pund, d. v. s. 2200 Kr. — Det følger naturligt heraf, at ikke ret mange Elever kan drage paa disse Højskoler paa egen Regning, men Elevtilgangen er da ogsaa væsentlig baseret paa Stipendier, som stilles til Raadighed af forskellige Skolemyndigheder, Arbejderorganisationer eller som ydes ud af Legatmidler, som i Tidens Løb er testamenteret til Skolerne. Saadanne Stipendier, *Scholarships* eller *bursaries*, som man kalder dem, er som før nævnt meget rundelige; de dækker ikke blot Kost, Ophold og Undervisning paa Højskolen, men desuden Bøger og personlige Udgifter, Rejser o. s. v. i den Tid, Uddannelsen varer. De samvirkende Fagforbund bevilger f. Eks. til Elever paa Ruskin 4 Stipendier aarligt à 150 £, d. v. s. godt 3000 Kroner hver. Typograf-forbundet et tilsvarende Beløb, et kooperativt Distriktsforbund, *Royal Arsenal*, eet, og 6—8 Stipendier til samme Beløb, 3000 Kr., bevilges af Amtsråd.

Endnu en Højskole skal jeg kortelig nævne, det er *Holybrooke House* i Reading, halvvejs mellem London og Oxford. Det er en gammel Patricierejendom, der er stillet til Raadighed for Arbejdernes Oplysningsforbund (W. E. A.), og som er Central for Forbundets Virksomhed i det omliggende Distrikt. Men om Sommeren holdes her regelmæssigt en Slags udvidet Højskole, hvor 28 Elever fra Aftenskoler

eller Højskoler faar en videregaaende Uddannelse som Studiekredsledere eller Instruktører i Oplysningsarbejdet. Der møder 14 ad Gangen, og de er der i en Maaned. Det koster dem ikke en Øre, hverken Opholdet eller Undervisningen, men for at komme med, maa de ogsaa bestaa en virkelig Modenhedsprøve. I Reglen deles de i to Grupper, en som studerer økonomiske Emner, sociale Bevægelser el. lign., og en anden Gruppe, som studerer mere alment kulturelle Emner, Literatur og lign. — Tilsyneladende er det meste af Dagen Fritid, men det viser sig, at alle Deltagerne med uhyre Flid gaar op i Arbejdet paa at tilrettelægge Studieplaner, Foredragsdispositioner, Literaturlister o. lign., som de saa i smaa Grupper paa 2 à 3 indgaaende diskuterer med Lærerne. En Gruppe, jeg var sammen med i Fjor, bestod af en Minearbejder, en Lagerarbejder, en Brugsforeningskommis, en Tekstilarbejderske, en Husassistent, to Maskinarbejdere og andre af lignende ligefremme Professioner — og jeg maa sige, at de forbavsede mig ved deres virkelig grundige Indsigt i de sociale eller kulturelle Æmner, de her arbejdede videre med, og deres — jeg fristes til at kalde det Haandelag — for at lære sig selv og at lære fra sig.

Det er saadanne Folk, som bærer det lokale Oplysningsarbejde ude over Landet sammen med de universitetsuddannede Folk, som i stort Antal virker som Lærere, *tutors*, i Oplysningsforbundets Tjeneste, vel at mærke det ene af dem.

Af de to Arbejder-Oplysningsforbund er *W. E. A.* det ældste. Det blev stiftet 1903 af en Funktionær i den kooperative Bevægelse, *Albert Mansbridge*, som var paavirket af *Settlementsbevægelsen* i Østlondon. Han fandt, at det hidtidige Oplysningsarbejde, som udgik enten fra disse Centrere for en Slags aandeligt Slum-Arbejde eller fra Universiteterne, ikke ramte det rigtige og heller ikke fik fat i de rigtige. Han fik Forbindelse med baade Fagforeningsfolk og Kooperatører, og den Organisation, som her blev skabt, og som fra Begyndelsen udtrykkeligt understregede, at den baade partipolitisk og religiøst vilde hævde sin Neutralitet, fik i Tidens Løb større og større Tilslutning. Listen over de tilsluttede Foreninger og Institutioner omfatter saa forskellige Sammenslutninger som Sømandsforbundet, K. F. U. M.s Nationalraad, Det kooperative Landsforbund, Transportarbejdernes, Typografernes, Postmændenes, Kontormedhjælpernes Forbund, mange Lærer- og Lærerindeforeninger, Tjenestemandorganisationer, Pigeklubbernes Nationalraad, Studenternes Boghandel, Arbejdernes Rejseselskab og flere, ialt ca. 2000. (Der er dog ikke noget fast Kontingentsystem, som danner økonomisk Grundlag for Arbejdet som hos os.)

Mansbridge siger om *W. E. A.*, at »Forbundet er en Arbejder-Organisation, ikke i den Forstand, at alle dets Medlemmer tilhører Arbejderklassen, men derved, at den er Udtryk for Arbejderklassens Oplysningsbestræbelser og ser paa Oplysningen ikke blot som et Middel til Udvikling af den enkeltes Ævner og Karakter, men

ogsaa som et Redskab til bedre Udøvelse af sociale Rettigheder og Ansvar«. Og om Samarbejdet med Arbejderorganisationerne siger han, at dets Formaal er »at tilvejebringe en Arbejderoplysning, som kan tjene til at udvikle Arbejdernes Ævner og hjælpe dem i deres faglige, politiske og kooperative Virksomhed, som har deres sociale og økonomiske Frigørelse til Maal.«

W. E. A. gik straks i Gang med at tilrettelægge Aftenskoler og Kursus, Weekend- og Sommerskoler. Den har altid stræbt efter at lægge Skolearbejdet paa et højt Plan, at bruge virkelig sagkyndige Lærerkrafter, og allerede i 1907 fik den et saadant Samarbejde i Gang med Universiteterne, at der i Oxford og Cambridge blev oprettet særlige Bestyrelser, *Extra Mural Boards*, som skulde tage sig af dette Arbejde udenfor selve Universitetet. Den vigtigste Indsats er maaske det, man i England kalder »*Tutorial Classes*«, Aftenskolekursus, hvis organisatoriske og økonomiske Side forvaltes af Oplysningsforbundet, men hvor det pædagogiske røgtes af Universitetsfolk, og det hele bestyres af særlige Udvalg, sammensat af Arbejdere og Akademikere. Disse »*Tutorial Classes*«, eller helt korrekt: *University Joint Committee Tutorial Classes*, strækker sig over 3 Aar eller Semestre, og hvert Semester mindst 24 Uger, men kun en Aften ugentlig, og Deltagerantallet maa ikke overstige 24. Deltagerne studerer det samme Emne eller den samme Gruppe Emner gennem alle 3 Vintre, og det offentlige Tilskud til denne Undervisning afhænger af, om et tilstrækkeligt stort Antal Deltagere fører Undervisningen regelmæssigt tilende.

Da hele Institutionen indtager en saa central Plads i engelsk Oplysningsarbejde for voksne og danner en særdeles ejendommelig Form for Aftenskolearbejdet, skal »Loven« for dem citeres lidt udførligere: I England og Wales (for Scotland gælder en særlig Ordning) afhænger Statsilskudet (fra *Board of Education*) af, at alle Deltagere i Klassen er indmeldt fra senest 6. Skoleaften, at der ingen udmeldes efter den 12. Skoleaften, at mindst to Trediedele af Eleverne, som herefter findes i Protokollen, det første Aar deltager mindst to Trediedele af Skoleaftenerne (altsaa 16 af 24). Andet Aar maa mindst Halvdelen af dem deltage mindst to Tredjedele af Skoleaftenerne, og det tredje Aar maa mindst en Tredjedel

G. D. H. Cole, Oxfordmand, Samfundsokonom, Skribent, en af de ledende Mænd i W. E. A. og en af Grundlæggerne af the *Tutorial Classes*.
(Tegning fra *The New Clarion*)

(stadig af det oprindelige Elevhold) deltage to Tredjedele af Skolcafterne. Endvidere føres der Protokol over leveret skriftligt Arbejde. Og for hver Enhed, Klassen falder under det krævede Minimum af Tilstedeværelse og udført Arbejde, falder Tilskudet en tilsvarende Del.

Som man forstaaer, kræves et betydeligt Maal af Udholdenhed og Stabilitet af Eleverne; men de Deltagere, som under sagkyndig Vejledning saaledes 3 Aar igennem har dyrket et specielt Studium, vil i Reglen have naaet til en ganske betydelig Indsigt i det paagældende Emne og tillige være fortrolig med selvstændigt Forskningsarbejde.

En Del af disse Aftenskolors Elever paatager sig senere Ledelsen af Studiekredse o. lign., men har ellers i Reglen kun haft til Hensigt at dygtiggøre sig til Arbejde indenfor Organisationerne eller at følge en indre Drift efter Kundskab. Ved Siden af disse videregaaende Klasser, *grant-earning classes*, (de sidste Aar omkr. 650 med en 11—12.000 Deltagere) er der talrige andre Aftenskoleklasser i Virksomhed, 1 Aars Klasser eller forberedende Klasser med ialt 50—60.000 Deltagere. Endvidere har Oplysningsforbundet de senere Aar arrangereret forskellige Sommerkursus, en 12—15 hver Sommer, og ligeledes en 60—70 Weekend-Skoler. 18 fast ansatte Sekretærer har hver sit Distrikt at forestaa; ialt eksisterer der omkring 500 lokale Oplysningsudvalg. W. E. A.s Formand er *R. H. Tawney*, Professor i økonomisk Historie ved Londons Universitet, Forfatter til en lang Række ansete socialøkonomiske o. a. Værker. Næstformand er *G. D. H. Cole*, Guild-Socialisten, Forfatter til bl. a. »Fra Kaos til Plan«. De daglige Ledere er Generalsekretær *Ernest Green* og Studieleder *H. C. Shearman*. Forbundet har Kontor bag Victoria Banegaarden i St. Georges' Road 38 a, London S. W. 1.

W. E. A. erklærer som et Slags Program, at det ikke har til Hensigt ved sit Arbejde at skabe nogen Stige, hvorad de begavede faa kan klatre op i højere Stillinger, men derimod at bane en *Landevej*, som den jævne Mand og Kvinde kan vandre ad — frem mod en højere Kultur og et rigere Liv. Det er den dybere Mening med Titlen paa Forbundets Organ: »*The Highway*«, Landevejen. — Det kan ikke nægtes, at man blandt de mange Tusind Deltagere i Forbundets Arbejde finder et forholdsvis stort Antal af Lærere, Funktionærer, Kontor- og Butiksfolk og et langt mere beskedent Antal af Arbejds mænd, Kul- og Metalarbejdere, og man vil ligeledes ved at se paa Listen over Undervisningsfagene se, at Literatur og Drama, Filosofi og Religion rangerer forholdsvis højt, medens de sociale og økonomiske Fag indtager en langt ringere Plads. Men siden Fagforeningskongressen i 1919 nedsatte en Samarbejdskomité med Medlemmer baade fra Fagforeningerne og Oplysningsforbundene, er der sket en bemærkelsesværdig Forskydning i Retning af at bringe

Samfundsfagene og Organisationskundskab i vid Forstand længere frem i Forgrunden. W. E. A. organiserer ogsaa i Samarbejde med Fagbevægelsen og gennem Ruskin College flere Korrespondance-Kursus. Ogsaa i Fagforeningskundskab o. l. At De samvirkende Fagforbund selv fornylig har udsendt Indbydelse til Deltagelse i et af dette tilrettelagt Korrespondancekursus i Fagbevægelsens Historie, Struktur, Funktioner og Politik, synes jeg, vidner om, at Samarbejdet ikke er helt saa intimt, som de mange Titler og Komiteer vil antyde.

Det bør tilføjes, at W. E. A. ogsaa ser en vigtig Opgave i at være Arbejderklassens og fremskridtsvenlige Kredses Talerør overfor Stat og Kommuner m. H. t. Skole- og Undervisningspørgsmaal. Og der har gentagende været Anledning til at konfrontere Myndighederne med deres Ansvar paa dette Omraade. Forbundets Agitation for forbedret Skolevæsen var ikke uden Indflydelse paa Skoleloven af 1918, som var et stort Fremskridt. Ved Nedskæringer senere har det organiseret landsomfattende Protestbevægelser. Siden 1929, da et Forslag om et 8. Skoleaar forelagdes, har W. E. A. været meget aktiv for dets Fremme og nylig iværksat en Kampagne imod nogle Fritagelsesbestemmelser, som er indføjjet af den nu siddende Regering, og som truer med at gøre hele Loven illusorisk.

— — —

Heller ikke det andet Oplysningsforbund er et virkeligt Udtryk eller Organ for Fagbevægelsen saa lidt som for Arbejderpartiet. Dette Forbund hedder som nævnt N. C. L. C., Landsforeningen for Arbejderhøjskoler. Det repræsenterer, hvad det selv kalder den uafhængige Arbejderklasse-Oplysning, med særligt Eftertryk paa Klasse. Det har sin egen Historie, idet Forbundet oprindeligt bestod af en Gruppe Elever paa Ruskin College, som i 1909 strejkede som Protest imod, hvad man hævdede var en borgerlig Tendens hos Skolens daværende Styrelse, væsentlig Universitetsfolk. Skolens Forstander, *Dennis Hird*, sluttede sig til Oppositionen og blev afsat. Derefter formede de udvandrede deres egen Arbejderhøjskole, først et andet Sted i Oxford, et Par Aar efter i London og gav den Navnet *Central Labour College*. I en Række Aar fik denne Højskole en ikke ringe Tilslutning. Økonomisk blev den baaret af to store Fagforbund, nemlig Sydwaales' Minearbejderes og Jernbanemændenes Forbund, men efter den store Arbejdskamp i 1926 kunde Minearbejderne ikke længere skaffe Midler til dens Opretholdelse, og i 1929 blev Skolen opgivet og Bygningen solgt. Den havde, i hvert Fald da jeg besøgte den, til Huse i Earls Court i det vestlige London og var befolket af en Skare intelligente og energiske Hedsporere. De udvandrede Ruskin-Elever stiftede foruden Højskolen en Organisation til Udbredelse af Ideen om en selvstændig uafhængig Arbejderoplysning, ubesmittet af Universiteternes Aand eller nogen anden Slags Borgerlighed, og uden nogen

Indblanding af Statsmyndigheder, som man mente og mener maatte blive en nødvendig Konsekvens af offentlige Tilskud. De kaldte sig *Plebs-Ligaen*, og blandt dennes Medlemmer var der mange udmærkede og dygtige Mennesker. En af de drivende Kræfter var den alsidige *I. F. Horrabin*, hvis Bøger om erhvervsgeografiske Emner og politisk-pædagogiske Landkort er blevet verdenskendte. Sekretæren hedder *I. P. M. Millar*; Forbundet har Kontorer i det nordlige London ved Hampstead Hede, Nr. 15 South Hill Park Gardens N. W. 3. Ligaens Maanedsskrift »*Plebs-Magazine*« er en overordentlig interessant og lærerig Publikation; dens vittige Karrikaturer er ogsaa vandret viden om. Eleverne, som udgik fra den centrale Arbejderhøjskole i London, oprettede rundt om i Landet Aftenskoler, og det er Sammenslutningen af dem, der har givet Forbundet sit Navn. Den Kamp, der fra dette Forbunds Side er ført mod det andet Oplysningsforbund, har til Tider været baaret af megen Fanatisme.

Dets »Politik«, som den er kommen til Udtryk dels gennem *Plebs-Magasinet*, dels naar dets Repræsentanter har deltaget i Konferencer om Oplysningsspørgsmaal, har trods meget Humør og Vid været i høj Grad negativt præget, for meget Visnepolitik og Udskaelden, for lidt Rummelighed og Tolerance, og har derfor afsat for smaa Resultater. N. C. L. C. hævder selv, at det paa afgørende Maade har hjulpet til at bevare Enheden i den britiske Arbejderbevægelse, nemlig ved i stort Omfang at have bidraget til, at Arbejderne holder den ene Ende paa de økonomiske Kendsgerningers haarde Jord, saa de i mindre Grad har været udsat for at blive Ofre paa den ene Side for grasserende Middelklasse-Sentimenter, paa den anden Side for de opdukkende »resolutionære« Epidemier. At dets Bestræbelser har gaaet i den Retning er i hvert Fald rigtigt nok. Forbundets utrættelige Kamp mod Doktorhatten, imod Universiteters og Akademikers Indflydelse og Delagtighed i Arbejderoplysningen, imod *ortodox Education*, har ogsaa til Tider paa kaldt Smilet. At Oxford og Cambridge er Indbegrebet af Overklasse og Konservatisme er vel uomtvisteligt — Parlamentsvalgene dokumenterer det —, men at der er foregaaet en Radikalisering ogsaa indenfor engelske Universitetskredse, og at engelsk Videnskab tæller endogsaa meget revolutionære Aander er ligesaa sikkert. Som *G. D. H.*

A. Hodgetts, Formand for Landsforeningen af Arbejderhøjskoler (N. C. L. C.)
(Tegning af Horrabin i „Plebs“)

Cole har betydet meget for W. E. A., har *Harold Laski* medvirket flittigt i N. C. L. C.s Virksomhed, og ingen af Bevægelserne er blevet besmittet derigennem. Men »Plebs« fortsætter stadig med at kalde Arbejderoplysningens Samarbejde med (saa vidt jeg forstaar: velegnede og sympatiserende) Akademikere, at »kysse den Haand, som slaar«.

En Tid var der Udsigt til, at Fagforeningskongressen vilde gaa med til at overtage dette Forbunds Virksomhed og søge at tilvejebringe en Sammensmeltning med W. E. A., men Forsøget strandede, og det synes, som om N. C. L. C. i de senere Aar er inde i en Nedgangsperiode. Fra omkring 1925 er Antallet af dets Aftenskoleklasser gaaet stærkt tilbage, men til Gengæld har man oparbejdet en betydelig Korrespondanceundervisning, hvis Deltagerantal stadig vokser. N. C. L. C.s største Betydning ligger vistnok i dets *Udgivervirksomhed*. Det har gennem Aarene udgivet et betydeligt Antal af Bøger, Smaaskrifter og Pjecer af stor Værdi for Oplysningsarbejdet. Det er ogsaa N. C. L. C., der først har erkendt Betydningen af gode Grundbøger for Studiekredsarbejdet, og man kan godt sige, at flere af Forbundets saakaldte Tekstbøger, der ofte er skrevet af flere Medarbejdere i Fællesskab, har været Forbillede for det danske Oplysningsforbunds Grundbøger.

J. F. Horrabin, Journalist, økonomisk-geografisk Forfatter, Illustratør, Karrikaturtegner, mangeaarig Redaktør af Plebs Magazine, en af Hovedmændene indenfor Oplysningsforbundet N.C.L.C.

(Tegning af Low i »Plebs«)

Det kan ikke tilkomme en Udlænding at sætte sig op som Dommer i den Strid, som deler engelsk Arbejderoplysning i to hinanden uenskabelige Bevægelser. Paa Forhaand vilde man være rede til at give N. C. L. C. Ret i meget af det, de forfægter. »Vi lever i en tendentiøs Verden, og derfor maa vi ogsaa være tendensiøse«, hævder de. Ogsaa vi er ganske klar over, som Harald Jensen har sagt det, at det neutrale Oplysningsarbejde maaske foregaar paa Maanen, men ikke paa vor Klode. Men naar vi skal være oprigtige og ikke upartiske, saa maa vi i endnu højere Grad stille os paa den Bevægelses Side, som vil lære Arbejderne, *hvordan* de skal tænke, men overlade til dem selv

at finde frem til, *hvad* de skal tænke. Jeg kan ikke frigøre mig for en Følelse af, at N. C. L. C. i for høj Grad har villet afgøre det sidste. Vi kræver, at et Oplysningsarbejde skal være frit, udogmatisk, kritisk, sagligt, — at det skal bæres af Respekt for Fakta og stræbe efter Objektivitet.

Og som *Gunnar Hirdman* skrev i en Nytaarsartikel i »Studiekamraten«:

»Den, som viser sig ikke at kunne mestre *den Kunst* — han maa anvende sit Talent i Propagandaens Tjeneste — ikke i Undervisningens.

For det Resultat, vi gerne skulde stræbe efter, er jo ikke at det størst mulige Antal Mennesker faar de patenteret rette Anskuelser, men at stadig flere Mennesker føler Trang til selv at prøve og dømme, inden Anskuelser og Standpunkter annammes. Det er saadanne Mennesker, et demokratisk Samfund har Brug for.«

— — —

For Fuldstændighedens Skyld burde ogsaa Oplysningsvirksomheden for de arbejdsløse omtales. Men jeg kan gøre det kort, idet jeg har faaet det Indtryk, at der fra Oplysningsforbundenes Side gøres forholdsvis lidt paa dette Omraade. Prof. Tawney har skrevet og talt ihærdigt om Arbejdsløshedens Farer og Følger for Ungdommen. Arbejdsløse har fri Adgang til Deltagelse i en Del Aftenskoler og Kursus. Men de egentlige Foranstaltninger for Arbejdsløse forestaas foruden af kommunale Myndigheder af private, i stor Udstrækning af filantropiske Sammenslutninger, som er organiseret i et Landsraad, *National Council of Social Service*. Dette og dets Afdelinger opretholder et Antal *Welfare Centres*, *Instructional* eller *Occupational Centres*, hvor de arbejdsløse beskæftiges og undervises, og hvor de reparerer deres og Familiens Tøj og Fodtøj, laver Legetøj eller Apparater til Børnehjem, Legepladser o. l. Det mest vellykkede Arbejde paa dette Omraade er præsteret af *The Peoples Service Club* i Lincoln, som har været et Forbillede, efterlignet mange andre Steder i Landet. Iøvrigt findes der mange Variationer af »Lejre« og »Hjem«, og i illustrerede Prospekter ser det altsammen muntert og straalende ud. De Eksempler, jeg har set i Virkeligheden, var desværre noget mere nedslaaende.

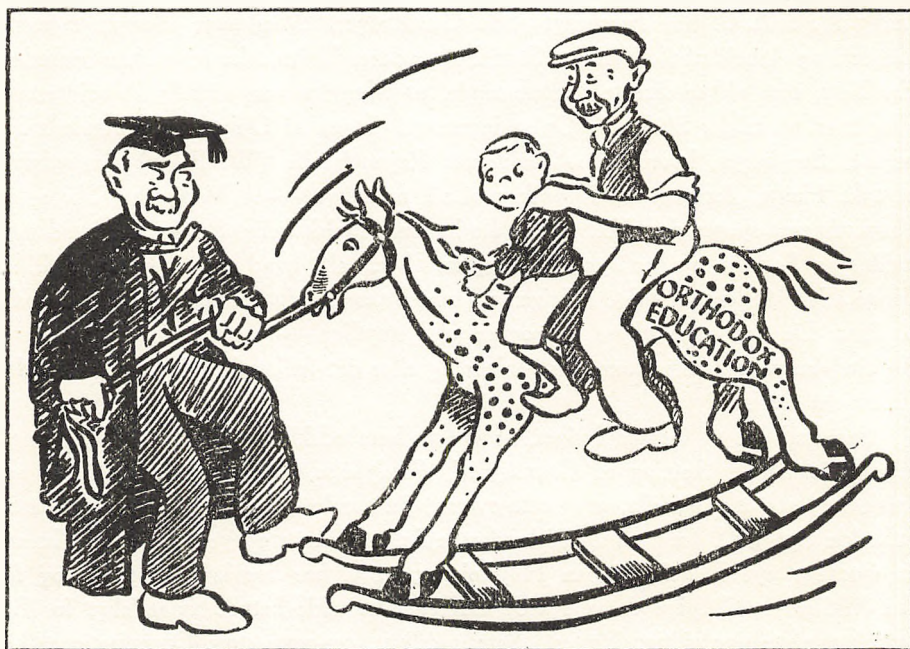
Et særligt Kapitel fortjente ogsaa de *Sommerskoler*, som afholdes i Universitetsbyerne Oxford, Cambridge, Bristol, Bangor m. fl. Mens de gamle berømte Kollegiers sædvanlige Beboere er paa Ferie, rykker Selskaber af Arbejderstudenter, Studiekredsfolk, Lærerinder (i stort Tal) ind og indaander for et Par Uger Universitetsluften og lærer lidt af Stedets Traditioner at kende. En Stab af Foredragsholdere og *tutors* staar i saa rigt Maal til Raadighed, at hver Lærer ofte kun har 2—3 Elever at tage sig af og undervise. — — Et Besøg i en Arbejdsløshedslejr og et Besøg i en Oxford-Sommerskole giver én et uudsletteligt Indtryk af, hvilket Modsætningernes Land England er, hvilken Fattigdom paa den ene Side og hvilken Rigdom paa

den anden! Hvilken Haabløshed, der ruger over visse Egne og visse Dele af Befolkningen, og hvilken smilende Ubekymrethed, der præger Tilværelsen for andre.

For en dansk Oplysningsmand er der rig Lejlighed til at anstille Sammenligninger, og som før antydet falder de ikke alle ud til Beskæmmelse for de hjemlige Forhold. Det er maaske særligt paa de ydre og materielle Vilkaars Omraade Fordelen er paa vor Side. Vi har ofte beklaget de mangelfulde Lokaleforhold, vi maa tage til Takke med mange Steder. Og dog er vore Arbejderforsamlingsbygninger, Folkets Huse og de fleste andre Mødelokaler i Danmark for Paladser at regne, sammenlignet med de Klubhuse og *Halls*, som Arbejderne, især i Smaabyerne, raader over derovre. Belysningsforholdene alene umuliggør endnu en mere almindelig Anvendelse af Lysbilleder og Film derovre. I talrige Mødelokaler oplyses der ved Gas. Ingen af Oplysningsforbundene har nogen Filmcentral. Og en skrap Filmcensur iøvrigt medfører, at mange moderne og socialt betonede Film kun kan fremvises for særlige Film-Gilders Medlemmer. Der findes gode Biblioteker i England; ogsaa Folkebiblioteker. Men det Samarbejde, som her foregaar mellem Oplysningsarbejde og Biblioteker, er der kun svage Spirer til dér. Om Bogmaterialet har jeg nævnt, at særlig *N. C. L. C.* har frembragt gode Grundbøger. Men naar Hensyn tages til Landets og Arbejderbefolkningens Størrelse, er deres Udbredelse ogsaa kun beskeden. En Ting, som virker direkte forstemmende, er Manglen paa virkelig Arbejdersang, eller hvad vi kalder Skole- og Oplysningssange. Ingen af Oplysningsforbundene har udgivet Sangbøger, hvorimod »Arbejdernes Rejseselskab« (*W. T. A.*) har udgivet et tykt Hæfte, forsynet med Noder: »Lad os synge —«. Ved selve Skole- og Kursustimerne synges der ikke. Men ofte har man »selskabeligt Samkvem«, hvad man kalder »a Social«, og her synges i Reglen. Men alt, hvad man har at ty til, er Sange à la »Mallebrok er død i Krigen«: *Tom Browns Body* eller *Polly-Wolly-Doodle* o. lign. De kan være uhyre morsomme og gemytlige — men der mangler enhver Forbindelse med Sammenkomstens Anledning eller det fælles Arbejde, og i Grunden virker det fattigt.

Saa skal det til Gengæld siges, at vi kan lære adskilligt af engelsk Oplysningsarbejde, nemlig i Retning af *Grundighed*, *Fordybelse*, *Udholdenhed*. Vi har saa travlt med at være aktuelle, at vi ofte overser det gamle Guld. Vi har saa travlt med at kalde nye Folk frem til Studiekredsarbejde, at instruere nye Hold paa Kursus, at modtage nye Elevskarer paa Højskolerne, at vi har for knap Tid — og for faa Midler — til følge de velegnede videre. Det vilde betyde umaadeligt for Besættelsen af talrige vigtige Poster i Samfundslivet, om vore store Organisationer oprettede nogle Stipendier til fleraarige Studier for virkelig lovende Medlemmer. Vi maa have den Andetaars-Skole indrettet som en virkelig Fortsættelsesskole, en Over-

bygning over vore Højskoler og fleraarige Aftenskoler. Vi maa selv kunne forberede de Folk, som skal videre gennem Seminarium, Universitet eller andre højere og højeste Lærestalter for at blive placerede paa de strategiske Hovedpunkter siden hen. Englænderne har noget her fremfor os. Men desuden har de noget andet og vigtigere: Troen paa Væksten, — en helt grundtvigsk Fortrøstning, at »alting ventes i Naturens Orden«, blot man giver Tid. Det er ikke nok at fylde paa, Kundskaber, Viden, *Facts and Figures*, som de siger. Dette Materiale skal optages, bearbejdes; der skal ske noget *derinde*. Og det skal ha' sin Tid. Derfor er det første Indtryk af en engelsk Arbejderskole, et Kursus el lign.: De bestiller jo ingenting! Men man opdager efterhaanden, at der sker store Ting i Stilheden, imellem Timerne — da gror det. En Englænder vilde i vort Arbejde savne tilstrækkelig Tid afsat til den Cæring og Afklaring, som er nødvendige Processer ved Frembringelsen af det fornemste Produkt, *hele Mennesker*, som vi jo dog til syvende og sidst ogsaa tilstræber. Og jeg tror, han har Ret. Lediggang har vi nok af. Men vi skal sørge for mere Grotid.

J. P. M.

BARLOW

Karakteristisk „Plels“-Tegning: „Det er en dejlig Hest, den ortodoxe, af Universitetsfolk styrede Undervisning, men den kommer ikke af Stedet“

EUROPA I DAG

AF RASMUS HANSEN

Da Vaabenstilstanden var indtraadt den 11. November 1918 og Verdenskrigen dermed var bragt til Ophør, samlede Medlemmerne af det engelske Underhus om Eftermiddagen til et Møde. Den daværende Førsteminister, *Lloyd George*, holdt en Tale og sagde til Slut: »Kl. 11 i Morges endte altsaa den frygteligste og mest barbariske Krig, som nogensinde har hærget Menneskeheden. *Jeg haaber, vi kan gaa ud fra, at i Morges sluttede saaledes den sidste af alle Krige.*«

Denne Forhaabning var i Overensstemmelse med den Propaganda, som de Allierede gennemførte i Krigsaarene. Den var samtidig Udtryk for Forventningerne hos et overvældende Befolkningsflertal i England, i Frankrig, i Belgien, i Tyskland — i hele den civiliserede Verden.

Afskyen for og Fortvivlelsen over Verdenskrigens Rædsler samt de Paroler, de antisocialistiske Magthavere havde udstedt for at faa Befolkningerne i de krigsførende Lande til at udholde Krigsaarene var ikke nye Fænomener. De Allieredes Propaganda var simpelthen en Gentagelse af Metoder, som blev anvendt under Krige i det 19. Aarhundrede. Men det var jo ikke udelukkende de Allieredes antisocialistiske Regeringer, som havde holdt Modet oppe i deres Befolkninger med den Erklæring, at de kæmpede for Frihed og Retfærdighed, for Tilstande, som var Mennesker værdige. Centralmagternes Regeringer slog paa de samme Streng. Alle de krigsførende Landes Magthavere maatte i deres Propaganda anvende Formler, som var i Overensstemmelse med de brede Befolkningslags Længsel efter Fred og med den almindelige Opfattelse, at Krig er et urimeligt og uværdigt Svineri, kun forsvarligt naar den nationale Frihed er truet. Men naar de alle kæmpede for menneskeværdige Tilstande, hvorfor saa i det hele taget Verdenskrigen? Saa var Blodsudgydelserne jo meningsløse, og denne Meningsløshed fremkaldte i England i Verdenskrigens første Aar et berømt og bidende Digt, hvori fire Soldater af forskellig Nationalitet siger det samme:

»Det staar fast! Jeg døde for Friheden! For det er sagt mig af de, der bad mig kæmpe«.

Af den omfattende Literatur, som i Dag foreligger samt af de Fredstraktater, som afsluttede Verdenskrigen, fremgaar det, at disse Talemaader var *bevidst* Berdrageri. I Juli 1917 vedtog den tyske Rigsdag, paa Socialdemokratiets Initiativ og med energisk Støtte fra Centrum, den berømte Resolution om en Forstaaelsesfred. Den kejserlige Rigskansler, Dr. Michaélis, havde overfor *Philip Scheidemann* af-

givet Erklæringen om, at han var indforstaaet med Resolutionens Program. Han udtalte ogsaa senere i Rigsdagen, at han kunde tiltræde den. Men, føjede han til, »saaledes som jeg opfatter den.«

Forbeholdets Mening blev opklaret under Forhandlingerne i Anledning af Pavens Fredsføler i 1917. Paven vilde have et tysk Løfte om Genoprettelse af Belgiens Uafhængighed, et Løfte som Socialdemokratiet længe havde arbejdet paa at faa den kejserlige Regering til at afgive offentligt. Rigskansler Michaelis og Udenrigsminister v. Kühlmann forsikrede i fortrolige Konferencer Forstaaelsesfredens Tilhængere, at de var parat til Afkald paa det besatte Belgien. De vilde blot af taktiske Grunde gerne have udskudt det Tidspunkt, hvor de bekræftede dette Standpunkt!

Men da de tyske Tilhængere af Forstaaelsesfreden, deriblandt Socialdemokratiet, havde faaet disse Forsikringer, sendte Rigskansler Michaelis bag deres Ryg til Pavens Gesandt et Brev, hvoraf det fremgik, at Kejseregimentet i Tyskland ikke havde til Hensigt at slippe Belgien! Dr. Michaelis *vilde* Annektioner, hvis han kunde gennemføre dem. Kejseren, Kronprinsen, Hindenburg og Ludendorff ligeledes, og blandt de mest fremtrædende Forkæmpere i Rigsdagen for Annektionsplanen var — Stresemann! Disse Tilhængere af en Voldsfred naaede jo ogsaa før Tysklands Sammenbrud i Efteraaret 1918 at faa sat sig et Monument: Freden med Rusland i Brest Litovsk.

Hvad de Allieredes antisocialistiske Regeringer forstod ved Retfærdighed og Sikring af Grundlaget for en varig Fred findes i Særdeleshed i Versailles-Traktaten — Fundamentet under Folkenes Forbund. Clemenceau havde, ligesom Lloyd George og de andre antisocialistiske Statsmænd, som var ved Magten i de allierede Lande i Krigens sidste Maaneder, givet Tilslutning til en Wilson-Fred, hvis Forudsætning var Afkald paa national Undertrykkelse og hvis vigtigste Punkt var Oprettelse af det Folkeforbund, som skulde forhindre Krige i Fremtiden. Men da Fredsforhandlingerne var paabegyndt i Paris og Clemenceau og et af de Allieredes Delegationsmedlemmer en Dag havde en Samtale om Fredstraktatens Indhold, udbrød Clemenceau bestyrtet: Hvadbeha'r! De tror da ikke paa Folkenes Forbund.

For Clemenceau blev Folkenes Forbund aldrig andet end en Komædie, og ud fra denne Opfattelse fastholdt han Kravet om en Voldsfred — den Voldsfred, som han vilde opretholde med Alliancer, beherskede af Frankrig og i Stand til at hævde Frankrigs Stilling som dominerende Stormagt paa det evropæiske Fastland. Han vilde have Stormagtspolitik, ikke Folkeforbundspolitik. Men kunde Folkenes Forbund udnyttes som en fransk Højborg, hvorfra fransk Stormagtspolitik blev forsvaret, havde han naturligvis ikke noget derimod — og det har i Efterkrigsaaarene ogsaa været fransk Konservatismes og i nogen Grad fransk Radikalismes Standpunkt.

Lloyd George gav paa Fredskonferencen Tilslutning til denne Clemenceau-Politik. Wilson lod sig slæbe med og gjorde ogsaa Clemenceau den Indrømmelse, at Medlemmer af Folkenes Forbund maatte indgaa Alliancer. Ja, han gik videre endnu. Han gik med til Lloyd Georges Forslag om en Alliance mellem England, Frankrig og De forenede Stater med det Formaal, at sikre Frankrig. Lloyd George kaldte ganske vist ikke denne Plan en Alliance. Han kaldte den en Garantipagt. Men man satte Ølse for, man satte Ølse bag, Pølsen beholder dog sin Smag.

Wilson fik da ogsaa den bitre Skæbne, at end ikke hans nærmeste Medarbejdere vilde give Tilslutning til dette Forræderi mod den Fred, han havde stillet i Udsigt. Han foranledigede ved sin Eftergivenhed, at ogsaa amerikanske Tilhængere af Folkeforbundstanken satte deres Kræfter ind paa at hindre De forenede Staters Indmeldelse i Folkenes Forbund. Thi denne Fred betyder, erklærede William C. Bullitt, *endnu et Aarhundrede med Krige*. Bullitt var Chef for den amerikanske Fredsdelegations tekniske Delegerede, men indgav Begæring om Afsked, da Versailles-traktaten forelaa. »Jeg var,« skrev han i sit Afskedsbrev til Præsident Wilson, »en af de Millioner som stolede tillidsfuldt og ubetinget paa Deres Førerskab og troede, at De kun vilde tiltræde en varig Fred, hvilende paa fuldstændig Retfærdighed.« Han tilføjede: »Jeg tror ikke mere paa, at det vil være muligt som denne Regerings Medarbejder at virke effektivt for en ny Verdensordning. . . . Det er min Overbevisning, at det nuværende Folkeforbund vil være ude af Stand til at forhindre Krige, og at De forenede Stater vil blive indblandet i dem ved Forpligtelserne i Henhold til Folkeforbundspagten og den særlige Aftale med Frankrig. Overfor deres eget Folk og overfor Menneskeheden er det derfor en Pligt for De forenede Staters Regering at nægte Ratifikation af denne uretfærdige Traktat; det er dens Pligt at nægte Anerkendelse af Traktatens Bestemmelser ved at undlade Indmeldelse i Folkenes Forbund; det er dens Pligt at forhindre, at De forenede Stater bliver forpligtet ved Aftalen med Frankrig.

. . . . Det er min Overbevisning, at havde De kæmpet aabenlyst i Stedet for bag lukkede Døre, vilde De have faaet Tilslutning fra den offentlige Mening i hele Verden. De vilde have været i Stand til at modstaa Trykket, og De kunde da have gennemført det nye internationale System, hvilende paa Ret og Retfærdighed, som De saa ofte talte om.«

Den Afvisning af det nuværende Folkeforbund, som William C. Bullitt saaledes gav Udtryk for i dette Brev om Grunden til hans Afskedsbegæring, blev jo senere tiltraadt af et Flertal af Befolkningen i De forenede Stater. Hverken Tilhængere af Folkeforbundstanken eller Modstandere af den har villet indlade sig paa Risikoen ved at være Medlem af Folkenes Forbund, saaledes som fransk Stormagtspolitik

under Clemenceaus Førerskab og med engelsk Konservatismes og engelsk Liberalismes Støtte lod det komme til Verden.

Beslutningen var forholdsvis let for De forenede Staters Befolkning. I Vest og Øst skærmes den af Stillehavet og Atlanterhavet, og hverken Kanada mod Nord eller de sydamerikanske Stater rummer nogen Fare for deres Sikkerhed. Men for Folkenes Forbund blev De forenede Staters Holdning en skæbnesvanger Svækkelse. I 1932 kom Japans Udmeldelse. I Efteraaret 1933 fulgte Nazi-Tyskland dette Eksempel, og i en nær Fremtid føjes maaske hertil den italienske Fascismes Udmeldelse. Tilslutningen til Folkenes Forbund er dermed begrænset i en Grad, som ikke var forudsat, da Forslaget om dets Oprettelse blev fremsat. Dertil kommer, at den Nedrustning, som Folkeforbundspagten opstillede som et Maal, ikke er bleven gennemført. Rustningerne i Verden er i Dag saa omfangsrige som ingensinde før — og fransk Antisocialisme, i Særdeleshed fransk Konservatisme, samt engelsk Konservatisme og Liberalisme har en meget væsentlig Part af Ansvaret for denne Tragedie. Det var disse politiske Bevægelser, som efter Fredsslutningen vedblev at sabotere Sammenkaldelse af en Nedrustningskonference, og det var engelsk Konservatisme og Liberalisme, som løb Storm mod den første engelske Arbejderregering, da Genève-protokollen var udarbejdet. Genève-Protokollen havde to Formaal: den skulde for det første udbedre Svaghederne i Folkeforbundspagten, og demæst skulde den sikre Grundlaget for en Nedrustningskonference, som det var Hensigten at sammenkalde omgaaende.

Engelsk Konservatisme og Liberalisme vilde for enhver Pris have denne Genève-Protokol tilintetgjort, og om den Kampagne, disse to politiske Bevægelser i den Anledning organiserede, siger Arthur Henderson med Rette i sin Bog »Vejen til Fred«, at den i Virkeligheden var en fuldstændig Afvisning af de Forpligtelser, England havde paataget sig i Henhold til Folkeforbundspagten. Karakteristisk i saa Henseende var en Artikel i The Times (2. September 1924) hvori det blev anbefalet Folkenes Forbund ikke at indlade sig paa saadanne Opgaver som Sikring af varig Fred og Gennemførelse af Afrustning! Engelsk Konservatismes ledende Organ var simpelthen dybt forarget over, at der blev gjort Forsøg paa at faa overholdt de Bestemmelser, som Folkeforbundspagten indeholder. Bladet talte haanligt om al den overstrømmende Veltalenhed, hvormed Folkeforbundet blev hilst før dets Oprettelse og ved dets Fødsel. Det var denne Veltalenhed, mente The Times, som nu vildledte *»mange smaa Lande og Masserne i nogle af de store Lande med Hensyn til dets Mandat.«* Daily Telegraph, ligeledes Talerør for engelsk Konservatisme, gik skarpt imod Genève-Protokollens Bestemmelse om tvungen Voldgift i alle Konflikter mellem Nationer. Det var, erklærede Bladet, at gaa alt for vidt, og i dette Feltog

mod Folkenes Forbund spillede ogsaa »The Round Table« — under liberal Ledelse — en fremtrædende Rolle.

Om Følgerne af denne Kampagne siger Arthur Henderson i »Vejen til Fred«:

»Tiden for Afrustningskonferencen blev fastsat, og dersom Arbejderregeringen var blevet siddende, er der ingen Tvivl om, at denne Konference, der omfattede Medlemmer og Ikke-Medlemmer af Folkenes Forbund, vilde være blevet afholdt i 1925 paa Grundlag af en garanteret Sikkerhed og under en politisk Stemning, der vilde have sikret den et heldigt Udfald. *Dette vilde til Gengæld have forandret hele Efterkrigstidens Historie og vilde næsten sikkert have skaanet Verden for de Begivenheder i det fjærne Østen og i Tyskland, som har fremmanet Verdenskrigens Spørgelse.*«

Men nu har vi altsaa Katastrofen. De forenede Staters Holdning overfor Folkenes Forbund samt fransk og engelsk Antisocialismes Underminering af Nedrustningsbestræbelserne og af hele Genève-Systemet gjorde den japanske Imperialisme dristig — og i 1931—32 kom det japanske Felttog i Manchuriet. I Tyskland beredte Versailles-Traktaten Jordbunden for en ny Militarisme — den der sejrede, da Hitler kom til Magten i 1933. Og i Oktober i Fjor startede Mussolini sin Krig i Abessinien, forvisset om, at Folkenes Forbund ikke vilde være i Stand til at standse ham.

Baade den japanske Imperialisme, den tyske Nazisme og den italienske Fascisme er Bevægelser med Erobringer som Formaal — Erobringer, som ikke kan gennemføres uden Krige. Disse Bevægelser er derfor direkte rettet mod den Opgave, som er Folkeforbundets, og det vedbliver at være en Kendsgerning, hvadenten italiensk Fascisme og tysk Nazisme foretrækker at være Medlem af Folkenes Forbund for at kunne underminere det indefra eller de ved Udmeldelse aabenlyst tager Afstand fra det. Der er til syvende og sidst kun eet Argument, som Fascismen og Nazismen vil bøje sig for, og det er: Magt! Uovervindelig Magt!

Italiensk Fascismes Felttog i Abessinien kunde antagelig være tilføjjet et Nederlag, hvis Folkenes Forbund saa sent som i December havde vedtaget Oliesanktionen, og helt sikker paa et Nederlag vilde Mussolini have været, hvis Folkenes Forbund havde lukket Suez-Kanalen.

Imidlertid vilde Mussolini formentlig have besvaret Lukningen med Krig mod Folkeforbundets Medlemsstater eller i hvert Fald mod nogle af dem, bl. a. England!

Men er Befolkningerne i Folkeforbundets Medlemsstater indstillet paa at opretholde et kollektivt Sikkerhedssystem paa saadanne Vilkaar? Er man det i de Lande, som var neutrale under Verdenskrigen? Er man det her i Danmark? Vil Folkeforbundsstaterne, belært af Erfaringerne fra den italiensk—abessinske Konflikt og under Hensyn til de iøjnefaldende Trusler mod Freden i Evropa, gaa ind for at forvandle Folkenes Forbund til en militær Magt?

Spørgsmaalet rejses nu af engelsk Konservatisme — og det engelske Arbejderparti og det franske Socialdemokrati har forlængst taget det Standpunkt, at Mussolini, om fornødent, burde have været standset med militære Sanktioner. I en Tale i Albert Hall i London den 14. Maj udtalte Førsteminister Baldwin:

»De militære Sanktioner er en væsentlig Del af den kollektive Sikkerhed, og i Længden kan de ikke undgaas. Det Problem, vi nu bør tage op til Drøftelse, er paany at gennemgaa hele Spørgsmaalet om Sanktioner og kollektiv Sikkerhed i Lys af det, der er sket . . . I den foreliggende Konflikt var England villig til at løbe Linien ud, hvis andre Magter havde villet følge os.«

Under Forhandlingerne i Foraaret 1919 om Oprettelsen af Folkenes Forbund — Forhandlinger, hvortil ogsaa Danmark blev indbudt og var repræsenteret ved Kammerherre *Bernhoft*, Udenrigsminister, Dr. *P. Munch* og fhv. Statsminister *N. Neergaard* — satte den danske Regering ind for at holde de smaa Lande udenfor Forpligtelse til direkte Andel i Tvangsforanstaltninger, i Særdeleshed militære Sanktioner. Samtidig arbejdede den norske og den svenske Regering i samme Retning. Man gjorde gældende, at en Deltagelse i international Magtanvendelse langt hurtigere vil kunne udtømme et lille Lands Hjælpekilder og virke ødelæggende paa hele dets fremtidige Udvikling og Eksistens, navnlig hvor det drejer sig om Sanktioner overfor en mægtig Nabostat. I en Instruktionsskrivelse, som daværende Udenrigsminister *Erik Scavenius* den 14. Marts 1919 sendte den danske Gesandt i Paris anførtes som Motivering for dette Standpunkt endvidere:

Hvis en Stats Deltagelse i Sanktioner paa Forhaand er givet, vil den Stat, overfor hvilken Magtanvendelse skal finde Sted, foretrække selv at besætte dette Land for derved at kunne udnytte dets økonomiske, militære og strategiske Hjælpekilder mod Forbundet.«

I Overensstemmelse hermed anmodede Erik Scavenius Gesandten i Paris om, at der maatte blive arbejdet for, at Folkeforbundspagten foruden Artikel 16 fik en Artikel, »i hvilken det fastslaas, at der aabnes Adgang til at holde sig udenfor Forpligtelserne til Anvendelse af militære Magtmidler, dog saaledes, at ogsaa disse Stater ydede deres Del af den Godtgørelse, der skulde tilfalde Stater, som i givet Tilfælde ved militære Midler gennemførte Forbundets Beslutninger.«

Men den daværende Udenrigsminister forudsaa i Instruktionsskrivelsen, at der paa et eller andet Tidspunkt kunde indtræde Forhold, som maatte bevirke et andet Standpunkt. Han sagde herom:

»Organisationen staar jo endnu først ved sin Begyndelse og nye, mere indgribende Regler for de smaa Landes Vedkommende vil altid i Fremtiden kunne fastsættes, dersom saadanne maatte vise sig nødvendige eller hensigtsmæssige.«

Forhandlingerne om Folkenes Forbund endte med, at Danmark ved sin Indmeldelse opgav sin hidtidige Neutralitet og paatog sig en Forpligtelse til Deltagelse i økonomiske Sanktioner, hvis saadanne blev nødvendige — en Forpligtelse, som Danmark jo ogsaa har indfriet under Italiens Krig mod Abessinien. Men man er nu i vide Kredse under den italiensk-abessinske Krig bleven opmærksom paa et Forhold, som ikke tidligere er ofret megen Opmærksomhed. Det er dette: Naar en Stat i Henhold til Folkeforbundsforpligtelser deltager i økonomiske Sanktioner overfor et andet Land, saa er den — selv om den har taget Forbehold overfor militære Sanktioner — ikke Herre over, om den derved undgaar Indblanding i en Krig. Det afgøres af det Land, som udsættes for Folkeforbundets Tvangsforanstaltninger. Udenrigsminister *P. Munch* har imidlertid fra første Færd været klar over denne Konsekvens, og i en Tale i et fortroligt Rigsdagsmøde den 3. April 1919 sagde han bl. a.:

»Det er min Opfattelse, at allerede Deltagelse i økonomiske Tvangsmidler i givet Tilfælde ikke blot vil kunne ramme en Stat som Danmark meget haardere end den Stat, mod hvilken Midlerne anvendes, men ogsaa vil kunne ramme en Stat, som Danmark i hele dens Stilling, *ogsaa medføre militære Følger for Landet.*«

Dette er altsaa Vilkaarene for kollektiv Sikkerhed. Naar nu Stanley Baldwin siger: Der er i Længden ikke nogen Vej udenom militære Sanktioner, er der Grund til at antage, at han ogsaa har tænkt paa de mindre Stater indenfor Folkenes Forbund. Der er baade indenfor engelsk Konservatisme, Liberalisme og Arbejderbevægelse en Tendens til at forlange, at ogsaa de smaa Lande skal indstille sig paa Deltagelse i militære Sanktioner. Man er utilbøjelig til at begrænse deres Andel i militære Folkeforbundsforanstaltninger til et Spørgsmaal om Part i Udgifterne, og saaledes som Forholdene har udviklet sig i Europa er militære Sanktioner en Forpligtelse, der — hvis den anerkendes af de smaa Landes Befolkninger — indeholder en meget betydelig Risiko. Men bliver den forlangt, vil det saa være en mindre Risiko at gaa ud af Folkenes Forbund? Ihvert Fald: den Mulighed er til Stede, at Folkenes Forbund nu fra at være en Institution med Nedrustning som Formaal forvandles til at være et Organ for Sikring af Fred ved Hjælp af Vaabenmagt.

Det var ikke den oprindelige Hensigt med Folkenes Forbund. Men det er den frygtelige Konsekvens af den Versaillesfred, som William C. Bullitt i 1919 spaaede vilde medføre endnu et Aarhundrede af Krige, og Ansvar for denne tragiske Udvikling har Konservatismen og Liberalismen. Thi det var disse to Bevægelseres Repræsentanter, som havde Førerskabet og Magten paa Fredskonferencen i Paris.

OM FOLKEMUSIKALSK ARBEJDE

AF C. M. SAVERY

Musikken, det være sig baade Sang og Spil, som burde være et Sprog, hver eneste kunde tale og forstaa, var efterhaanden blevet en Slags artistisk Dialekt for en lille Gruppe Mennesker, som til Tider næsten syntes at være afskaaret fra det virkelige Liv.

Det er mærkeligt at se, at Folket, og det burde være os allesammen, som skulde være den afgørende Dommer i alle Spørgsmaal vedrørende Musikens Indhold og dens Udøvelse, stadig inden for adskillige Kredse flygter bort fra Kærnen i alt Musikliv, nemlig Musikudøvelse.

Der er mange, der tror, at man absolut maa være Musiker for at kunne dyrke Musik og Sang saaledes, at man selv og andre kan have Glæde deraf.

Det er ogsaa en udbredt Mening, at den virkelige Musiknydelse kun kan naas gennem aarelange Studier. I denne Misforstaaelse er ikke mindst mange Fagfolk selv Skyld.

Musik trænger i sin enkleste Form ikke til nogen som helst Forklaring. Ethvert Menneske kan derfor naa til direkte Forstaaelse af den, hvis det blot lærer at lytte.

For at kunne opfatte Folkemusik eller folkelig Musik, kræves i første Omgang kun, at Øret er modtageligt for Klange. Det er en Misforstaaelse at tro, at Musikken er et Privilegium for dem, der er »musikalsk begavede«, og saaledes paa en Maade udvalgt af Naturen. Kan man opfatte Klangene gennem Øret, er det et Bevis for, at Musikken kan naa til Sanserne, og gennem disse til Hjernen.

Den Forvandling, som Musikken nu skal gennemgaa i Hjernen fra Klang til Følelse, er et Spørgsmaal om Bevidsthed. Men Musikken skal ikke blot opfattes bevidst og vaagent; den skal kunne vække Sjælen til at arbejde med Hjernen, for at Personligheden kan blive til en Helhed, ikke ødelagt af Tvedeling i Bevidstheden mellem Hjerne og Sjæl, mellem Tanke og Følelse.

Saaledes bliver Musikken til et etisk Anliggende.

Musikken skal ikke kun være Formaalet, men ogsaa Midlet til at udvikle Mennesker til indre Frihed og Bevidsthed og til saaledes at skabe en Helhed, som burde være noget andet end en fysiologisk Maskine.

Den Betydning, Musikken paa den Maade har for den enkelte, bliver saa meget større, naar det gælder hele Samfundet. Her viser det sig, at Musikken har en forunderlig Evne til at aabne Sindene og lade os føle det Fællesskab, som ligger i, at vi alle inderst inde er lige Mennesker, som meget vel kan forstaa hverandre.

Da jeg i 1918 havde Lejlighed til at spille paa engelske Krydsere og ved den

tyske og franske Front, gik det for første Gang for Alvor op for mig, at Sang og Spil i langt højere Grad tjener til at binde Menneskene sammen end noget andet. Naar der blev sunget engelske Folkesange i de engelske Skyttegrave, blev der ofte fra tysk Side svaret med tyske Sange. Om Natten mødtes Kammeraterne fra to Lejre under Pigtraadshegnet for at synge sammen. De samme Mennesker blev næste Dag sendt ud mod hinanden for ganske ubarmhjertigt at knalde hinanden ned.

Da jeg senere vendte tilbage til Danmark, opdagede jeg snart, at man saa godt som i alle de Institutioner, som beskæftigede sig med Musik, undlod at give Eleverne Grundlaget for et selvstændigt Arbejde. Hvad Konservatoriet angik, slog det mig, at det ikke var nogen folkelig Institution, men at det kun gav en teknisk og musikalsk Uddannelse for en lille Kreds. Ogsaa Koncertsalen var kun forbeholdt en lille Kreds, og naar Koncertsalen endelig mente, at den havde Bud til den store Masse, var denne ikke modtagelig nok for det, der blev præsteret.

Mange af de private Lærere fulgte i Konservatoriets Spor, uden at sætte sig ind i, hvad Eleverne egentlig havde Brug for i det praktiske Liv.

Og de mange Korsammenslutninger arbejdede tit kun hen mod to aarlige Præstationer. Hvis Dirigenten maatte forlade Koret, eller dette af andre Grunde maatte opløses, var det ikke saaledes, at Medlemmerne selvstændigt kunde arbejde videre i Grupper.

Af Trangen til at give Eleverne et Grundlag til virkelig selvstændigt musikalsk Arbejde, Elever fra alle Samfundsklasser, med eller uden Forkundskaber, ofte med de ringeste Forudsætninger, opstod det folkemusikalske Arbejde, som nu gaar ud fra Frederiksberg Folkemusikhøjskole, og som i den senere Tid har vundet Indpas mange Steder, bl. a. paa Roskilde Højskole. Her har 40 af 125 Elever sidste Vinter frivilligt deltaget i Hørelære for derigennem at naa til bedre Forstaaelse af Sang og Spil og Beherskelse af visse tekniske Sider.

Hørelæren er et Fag, som i de sidste 10 Aar har vundet stærkt frem herhjemme. Den var til at begynde med forbeholdt en lille privilegeret Kreds, men anvendes nu med Held i det praktiske, musikalske Liv. Der har været stærk Uenighed om, hvilke Retningslinier, der skulde være Grundlaget for Hørelæren, og jeg har gjort mit til, at saa mange som muligt skulde følge de samme Principper.

Det viser sig desværre her, at der anvendes saa mange forskellige Metoder, at det kan virke ganske forvirrende. Jeg har valgt en Fremgangsmaade, som bygger paa det simpleste Grundlag,*⁾ og som egner sig for alle Kredse.

Selvfølgelig kan Stoffet ikke være det samme for alle Kredse og Institutioner, ligesom den pædagogiske Fremgangsmaade naturligvis maa varieres. Det har ogsaa

*⁾ C. M. Savery, »Hørelære«, Skandinav. & Borups Forlag.

været nødvendigt at bygge Hørelæren saaledes op, at vi kan indflette Stof fra andre Lande, f. Eks. engelske og tyske Folkesange, saaledes som vi bl. a. finder dem i Arbejdersangbogen, ofte med udmærkede danske Oversættelser.

Det gjaldt igennem Hørelæren at sætte Folk i Stand til at musicere paa egen Haand og til at lytte aktivt og bevidst.

Undervisning er Meddelelse af Kundskaber og Færdigheder. Hvis man vil meddele sig til andre, forudsætter det, at disse forstaa de Begreber, man arbejder med.

Gennem Hørelæren tilsigter man at skabe klare, musikalske Begreber. Musikkens Virkemidler er Tonerne. Det er altsaa Lærerens Opgave ved Hjælp af Hørelæren at gøre de mere eller mindre tilfældige Toneindtryk bevidste for Eleverne, saa disse bliver i Stand til at sætte dem i Forhold til hinanden og deraf udlede Klangforestillinger, musikalske Begreber.

Da Musikkens Virkemidler er Toner, kan Musik kun udtrykkes gennem Tonerne.

Og da Begreber er bevidste Forestillinger, maa musikalske Begreber altsaa være bevidste Toneforestillinger.

Hvis man altsaa vil lære nogen at forstaa Musik, maa man sikre sig, at Tonerne virkelig fremkalder bevidste Tone- og Klangforestillinger.

Da man imidlertid ikke kan kontrollere en andens Klangforestillinger, maa man i Undervisningen nøjes med at kontrollere en Gengivelse af disse.

Den ideelle Gengivelse af Klangforestillinger foregaar selvfølgelig paa den Maade, at Eleven selv omsætter disse til Toner, enten gennem Sang eller ved at spille paa et Instrument. — Og lad os ved denne Lejlighed slaa det fast med det samme: Enhver Musikudøvelse, som ikke er en Reproduktion af Klangforestillinger, er for vor Musikkultur fuldkommen betydningsløs.

Det er i største Omfang blevet forsøgt at kommentere Klangforestillinger med Ord. Men da Tonesproget jo netop begynder der, hvor Talesproget hører op, ligger det i Sagens Natur, at Ordkommentarer til Musik altid maa være mere eller mindre overfladiske. Det er ikke min Opgave her at komme ind paa alle de uheldige Forsøg, som er blevet gjort og stadig gøres i den Retning.

Men ved at lære Eleven gennem Nodeskriften at gengive sine Klangforestillinger, har vi jo en glimrende Mulighed for at gøre disse bevidste og at kontrollere dem og samtidig som udøvende sætte ham i Stand til ogsaa uden Lærerens stadig Vejledning at orientere sig teknisk og uddanne sig videre. Det fordrer til Gengæld, at Nodebilledet virkelig staaer for Elevens Bevidsthed som et Klangbillede.

Der er imidlertid nogle Vanskeligheder at overvinde, Nodeskriften maa læres. Vor Nodeskrift er saare vanskelig at forstaa for uindviede. For det første kan een

og samme Tonerække — for dem, der ikke har det absolute Gehør (d. v. s. som ikke til enhver Tid uden forudgaaende Orientering kan høre, hvilke Toner, der synges eller spilles) lyde nøjagtig ens, da jo Forholdet mellem Tonerne er det samme og fremtræder i mange forskellige Skrivemaader (Tonearter).

For det andet er Skrivemaaderne unøjagtige, da det ikke fremgaar af Nodebilledet, hvor der er større eller mindre Afstand mellem Tonerne. Lige siden Nodeskriften indførtes er der blevet opfundet Systemer, som skulde hjælpe Eleven over disse Vanskeligheder. Fra den saakaldte Guidoniske Haand til vort moderne Tonika-do System, som vi har faaet fra England, er alle disse Hjælpesystemer bygget paa at støtte den første Undervisning.

Der findes mange udmærkede Systemer, men hvorfor bygger mit nu netop paa Tonika-do? For det første fordi det kun arbejder med een Tonerække, i Stedet for med mange. For det andet fordi det ved at indføre Haandtegn for de enkelte Toner, gør Toneindtrykkene mere anskuelige, saa de lettere fæstner sig i Bevidstheden, ikke mindst med Hensyn til Toneafstandene. Og for det tredie, fordi det er særlig pædagogisk egnet til at vække Toneforestillinger, idet det gaar ud fra det hos os mest udbredte og derfor vel ogsaa det naturligste Tonesystem, nemlig det harmoniske, specielt Dursystemet.

Det er forbavsende at se i hvor høj Grad netop den store Befolkning bygger paa Harmonien. En Femtedel af Arbejderne paa Roskilde Højskole kunde med Lethed improvisere en Ledsagestemme paa deres Guitar, Banjo eller Mandolin til flere forskellige Sange.

Igennem Hørelæren blev der ogsaa her lagt, omend paa Grund af den begrænsede Tid, et primitivt Grundlag for selvstændig Fortsættelse.

80 af Eleverne deltog desuden i Sammensang, hvor der først og fremmest lagdes Vægt paa den tostemmige Sang, som lettere end den first. Sang kan føres videre paa egen Haand.

20 af Eleverne deltog i Spil paa Mandoliner og Guitarrer, og ved en aaben Sangtime, som Radiofonien arrangerede i Stærekassen den 1. Marts 1936, var det muligt efter relativt kort Tids Arbejde at lade en udvalgt Gruppe fra Roskilde Højskole synge Oskar Gyldemarks fortræffelige Melodi til »Lyt til nye Tidens Tanker« med Akkompagnement af Mandoliner og Guitarrer.

Saadanne Grupper kan der dannes i Hundredevis af, navnlig hvis Komponisterne efterhaanden faar Øjnene op for, hvem de skal skrive for. Vi trænger til gode, men lettilgængelige Melodier; Korsatser maa være enkle, og der bør ikke være noget med Solosang. Derimod er Talekor en ganske udmærket Afveksling. Man kan ligefrem bygge en hel Fuga op som Talekor.

Saaledes har den meget talentfulde Jørgen Nielsen gjort det i sit sidste Værk »Aarets Gang«, som overalt, ogsaa i Norge, hvor jeg nylig opførte det med en Gruppe fra Frederiksberg Folkemusikhøjskole, har gjort Indtryk.

Det er ogsaa af største Betydning, at de primitive Instrumenter kan komme til Ære igen. Vi har været saa heldige paa Frederiksberg og Roskilde Højskole at kunne nyde godt af en »importeret« Lærer, Dr. Alexander Tschumakoff, som har indført russisk Stemning paa Guitar, hvorefter det er meget lettere at klare de enkle Ledsagestemmer, som vi netop har Brug for.

Paa Højskolen opstod det nydeligste Strengeorkester i Løbet af de ganske faa Maaneder, og mange af Deltagerne vil sikkert med Lethed kunne bringe deres Viden ud til andre Kredse.

Men ogsaa Bambusfløjter og Blokfløjter er Instrumenter, som har den største Betydning for folkemusikalsk Arbejde.

Bambusfløjten tilskæres af Eleverne selv af ganske almindelige Bambusstænger. Hullerne bliver skaaret efter et bestemt System. Den ene Ende forsynes med et firkantet Hul, et saakaldt Vindue. Ovenover Vinduet lukkes Røret med en almindelig Prop.

Fløjten stemmes paa den Maade, at man lukker Vinduet mere eller mindre med et Gummibaand, eller at man borer nogle smaa Stemmehuller i Siden af Fløjten, som staar aabne eller udfyldes med Tændstikker.

Til sidst males Fløjten, for at den bedre kan holde sig. Den er forholdsvis let at spille og er et ideelt Instrument til Sammenspil i større og mindre Grupper, da den kan fremstilles i forskellige Størrelser, og som Følge af det i forskellige Stemninger.

Det er en stor Misforstaaelse at tro, at denne lille Fløjte kun er Legetøj. I Sydtykland har man trykt Anvisninger til Fremstilling af saadanne Fløjter i Lejr-bøger og lignende med det Resultat, at Fløjterne ofte mislykkedes, og Folk blev kede af at spille paa dem.

I England, og forøvrigt ogsaa her i Danmark, er der indført en Eksamen i Fløjte-tilskæring for dem, der ønsker at undervise i dette Fag. I Schweiz er Fløjte-tilskæring indført som obligatorisk Fag i mange Skoler.

Blokfløjten er et middelalderligt Instrument, som ogsaa findes i forskellige Stemninger. Den er betydelig mere solid end Bambusfløjten, da den er fremstillet af Træ. Den egner sig udmærket til Sammenspil med Guitar.

Det skal ved denne Lejlighed ogsaa fremhæves, at Sammenstillingen Balalajka og Guitar er langt at foretrække for Mandolin og Banjo, baade af tekniske og musikalske Grunde.

Paa en Rejse, som en Gruppe fra Frederiksberg Folkemusikskole foretog fornylig, havde Oplysningsforbundet arrangeret en Række Aftener bl. a. i Fredericia, Vejle og Esbjerg.

Disse Aftener var formet som aabne Sangtimer med Demonstration af Gruppesang og -spil.

Det viste sig ogsaa ved denne Lejlighed, at der mange Steder var overvældende stor Trang til Gruppesang og -spil.

Gang paa Gang stillede Spørgsmaalet: »Hvor kan vi faa det og det Stof, og hvor kan vi lære det?« Især i Forbindelse med Strenginstrumenter, Bambusfløjte og den enkle tostemmige Sang. Det er derfor af den allerstørste Betydning, at Oplysningsforbundet ogsaa har taget sig af at fremme det musikalske Gruppearbejde. Det gælder nu om at faa undervist Amatører og Fagfolk i Gruppeløderarbejdet.

Fredericia Socialdemokrat skrev bl. a.:

»Det var en interessant og lærerig »Sangtime«, der vidnede om, at der er et stort Felt at opdyrke paa Sangens og Musikkens Omraade, og den Maade, Publikum tog Præstationerne paa, er det bedste Vidnesbyrd om, at et Musikliv i en By kan kaldes til Live, naar det bliver gjort paa en folkelig og utvungen Maade. Her var en Opgave for Musikforeningen, thi en Gentagelse af »Sangtimen« kunde faa stor Betydning for Foreningens fortsatte Trivsel.«

Vejle Socialdemokrat sluttede med at skrive:

»En interessant Aften, som burde gentages under lykkeligere Kaar end dem, som for Tiden behersker Sindene.«

og

Vejle Amtsavis:

»Det er jo netop Livsnerven i Menneskets Forhold til Musik, at det bliver aktivt. Passiv Lytten fører i Virkeligheden bort fra Musikken. Det, der paa lykkelig Maade prægede denne Aften, var positiv Aktivitet — den Indstilling, som giver den rette Musikglæde og lukker op for Tonernes skønne Rige. Herr Savery viste os den Begejstring, som enhver, der vil undervise, bør være i Besiddelse af.

Folkemusikbevægelsen er et godt Tidens Tegn og en sund Bevægelse af overordentlig musikkulturel Betydning. Det er den Vej, vi skal.«

Men hvad enten man synger eller spiller, eller hvordan man gør det, saa er det ikke givet, at Menneskene bliver bedre, endside at Samfundsforholdene eller Livsvilkaarene bliver bedre af at dyrke Musik.

Den Aabenhed og Frigjorthed, som Sangen kan medføre, maa igennem Tale, igennem Oplysning, udnyttes. Det er derfor ideelt igennem ovennævnte Former at benytte Musikken som Led i Undervisningen, saaledes som det har været Tilfældet paa Roskilde Højskole i Vinter under Forstander Gammelgaards Ledelse.

For de Elever, som særlig har Lyst til at beskæftige sig med Sang og Spil, indretter Frederiksberg Folkemusikhøjskole til Vinter kortere eller længere Gruppelederkursus, hvor der udenom Musikken ogsaa undervises i Fag som Sociologi, Kulturhistorie, Psykologi m. m. Men ogsaa i saa tilsyneladende almindelige Fag som Dansk og Regning vil der blive Undervisning. Desuden fortsætter Roskilde Højskole med det paabegyndte musikalske Arbejde.

Det, vi trænger til, er Gruppeledere, som baade kan udgaa fra Amatør- og Fagkredse; og saa frisk og bramfrit Stof, som maa gaa i Dybden og dog være forstaaeligt for Menigmand. Paa den Maade kan der opstaa en Mængde Grupper med Amatørledere, som kan bidrage til Underholdningen Landet over. Der vil opstaa en ny Festkultur, men ikke mindst vil man ogsaa gennem dette Gruppearbejde bringe den rette Aand videre i en Tid, hvor Verden er ved at kvæles af en Materialisme uden Storhed, hvor Livet for Millioner er blevet til en daglig Kamp uden Lykke. Hvor Menneskene ofte under trange Kaar og tyngende, aandssløvende Arbejde lever adskilte fra hverandre uden at kunne række deres Brødre Haanden.

Vi burde lukke op for hinanden med alle de Midler, som staar til Raadighed — og et af Midlerne er *Musikken* —.

HVAD FOREGAAR DER I JAPAN

AF MICHAEL ANDERSEN

Verdenspolitikens Brændpunkter er i Dag Abessinien, Rhinen og det fjerne Østen. Mest direkte er Europa impliceret i de Problemer, der knytter sig til de to først nævnte Steder, men der er lige saa meget Sprængstof i de Begivenheder, der med Mellemrum fra Østen sender Dønninger til vore Verdens egne. Beretninger om Grænsesammenstød, Landokkupationer, politiske Mord fortæller os, at ogsaa derude sker der noget.

Den Stat, der i Østen svinger Urofaklen, er Japan. Denne Nyopkomling blandt Storstater har for længst opdaget, at Europa og Amerika er for optaget af egne Affærer til effektivt at kunne modsætte sig, at Japan foretager — endda temmelig store — Skridt i Retning mod sit Maal: Asien for Asiaterne. For første Gang i Verdenshistorien sætter en farvet Magt effektivt den hvide Race Stolen for Døren, og fuldbyrdes dens Hensigt, kan Slutstadiet i den hvide Mands Herredømme paa Jordkloden snart forudses.

Bevægrundene til Japans Ekspansionstrang er flere. Først maa nævnes det alvorlige Befolkningsspørgsmaal. Der er ikke Plads paa Japans Jord til Japans Mennesker. Al dyrkbart Omraade er taget ind under Kultur, og Lodderne er for Hovedpartens Vedkommende saa smaa, at de kun tillader det kummerligste Udkomne. 2,5 Mill. af Japans 5,5 Mill. Landbrugsfamilier maa hver ernære sig paa mindre end en halv ha. Kun 72000 har mere end 5 ha. 6,8 pCt. af Ejendomsbesidderne ejer omtrent Halvparten af Jorden. Denne Halvpart er Godsejerjord og drives af Forpagtere, der maa betale Halvdelen af Udbyttet i Jordleje. At der skabes et Befolkningspres af alvorligste Art er forstaaeligt, og da en Børnebegrænsning i Lighed med den, der praktiseres i den vesteuropæiske Kulturkreds af religiøse og moralske Grunde vanskeligt kan tænkes iværksat, kræver Problemet sin snarlige Løsning. En Del af det hidtidige Overskud har Industrien kunnet aftage. Men den kan ikke blive ved dermed. Et Koloniomraade med Plads for Emigration, en Raastofbasis for sin Kæmpeindustri, et Afsætningsomraade for sine Færdigvarer, er de praktiske Krav, Japan i Relation til sit Befolkningsspørgsmaal stiller paa sin politiske Dagsorden. Men bag denne mere nødvendighedsbetonede Politik virker tillige andre Motiver, og da disse kan spores bag de sidste Aars Begivenheder baade i Inden- og Udenrigspolitik, fortjener de nærmere Omtale.

Som Baggrund herfor et kort Rids af Klassedelingen og den politiske Udvikling i de sidste Aartier.

Om Landets Regent, Kejseren, har den Tradition fæstnet sig, at han er af

himmelsk Herkomst, en Ætling af selve Solgudinden, hvorfor man skylder ham absolut Respekt og Lydighed. Til Trods herfor var de japanske Kejsere gennem Aarhundreder kun Regenter af Navn. 1192 gjorde en Mand af Adelslægten Tokugawa sig til Diktator under Titlen »Sei-i-tai-shogun«, »Feltherren, der besejrer Barbarerne«. Han blev som Landets øverste Krigsherre den egentlige Hersker. Han, den almægtige og jordiske Shogun, levede i fuld Frihed i Yedo (nuværende Tokio) og tvang den guddommelige, men afmægtige Kejser til at leve paa de ham tilmaalte Rationer i den gamle Kejsershovedstad Kyoto. Landet ejedes af ca. 270 Lensfyrster, Daimyoerne, Højadelen. De stod Shogunen nærmest. I deres Tjeneste stod Samurairne, Lavadelen. De var gennemgaaende fattige, men repræsenterede fremfor nogen Gammel-Japans Aand, som giver sig Udslag i en stærk Slægtstroskab, en ubetinget Lydighedsfølelse over for Landets Hersker og en tro Efterleven af de gamle Love, til hvilke de var bundet med deres Ridderløfte.

Det brede Folk bestod af Bønder (Fæstebønder), Haandværkere og Købmænd, men det var uden politisk Indflydelse.

Ved det 19. Aarhundredes Midte ringede Dødsklodderne over disse middelalderlige Styreformer. 1853 bankede den hvide Mand paa det gennem 200 Aar afslukkede Japans Porte. Og under Trusel om Kanonbombardement i Tilfælde af Nægtelse, maatte Japan lukke op.

Handelslivet blomstrede op, og da det blev de af Daimyoerne og Samurairne saa foragtede Handelsmænd, der profiterede af den nye Tingenes Tilstand, blev de utilfredse. Selv fik de ingen Andel i det økonomiske Livs Nyudvikling og fandt saa paa, at det der var sket, var en Krænkelse af Japans helligste Love. Barbarer havde faaet Adgang til Landet. Ringeagtede Mennesker beherskede store Dele af det økonomiske Liv. Shogunen havde misforstaaet sin Pligt og maatte væk. To mægtige Adelslægter fra det sydvestlige Japan, Satsuma og Chosiu, afsatte ham i 1867 og gjorde den 17-aarige Kejser Mutsuhito til virkelig Regent.

Blandt hans Raadgivere kom Marquis Ito af Samuraislægten Jamaguchi til at spille en fremtrædende Rolle. Han havde været i Europa og der lært Vestens Sæder og Skikke at kende. Den tekniske Udvikling havde grebet ham, og han fandt, at skulde hans Land bevares som selvstændig Nation, maatte det antage Vestens Erhvervsformer og Forsvarsmetoder. Han blev det moderne Japans Førstemand, og under hans Tilskyndelse ophævedes de gamle Adelsprivilegier. Der blev indført en ny Rangforordning, inden for hvilken der ogsaa var Plads for Medlemmer af de tidligere saa foragtede borgerlige Klasser. Landet blev aabnet for Udlændinge, Forbudet mod Udenlandsrejser ophævedes. Store Skarer af Japanere sendtes paa Studierejser til Europa og Amerika. En hel Nation gik i Lære for at erhverve Kendskab

til Vestens Civilisation og praktisere den paa hjemlig Grund. Resultatet blev en mægtig Udfoldelse af de tidligere bundne Produktivkræfter. Erhvervslivet skiftede Præg. Den middelalderlige Kappe krænges af. Moderne Højkapitalisme holder sit Indtog. Vældige Koncerner behersker i Dag Japans Industri- og Handelsliv.

Den største af dem er Mitsui-Koncernen, der behersker Halvdelen af Eksport og Import, og efter Sigende gaar 60—70 pCt. af Handelen med den nye Stat Manchukuo gennem dens Hænder. Koncernen beherskes af Mitsui Familien. Kun for nogle af Underselskabernes Vedkommende findes Aktier paa det offentliges Hænder. Dette er dog ikke gjort af økonomiske Grunde, men af Hensyn til Populariteten. Koncernen bestaar af vældige Handelsorganisationer i alle Brancher. Den har en mægtig Handelsflaade, store Bankhuse og Forsikringsselskaber i Ind- som Udland. Den er Japans største Industrimagt. Kul- og Jernminer og kæmpemæssige Anlæg inden for Svær- og Rustningsindustrien er paa dens Hænder. Den ejer eller kontrollerer Skibsværfter, Byggeselskaber, Maskinfabrikker, elektriske Værksteder, kemiske Fabrikker, Papir- og Kunstsilkefabrikker, Cementfabrikker, Sukkerraffinaderier, Skove og Plantager af forskellig Art.

Paa samme Maade ompænder den alle Dele af Japans Handelsliv. »Mitsui køber og sælger for sin egen Koncern, for Konkurrenter, for Eksportsammenslutninger, for Staten. Mitsui er alle Vegne.« (Günther Stein*).

1932 kontrollerede Mitsui 127 Selskaber med næsten 2½ Milliard Yen i Aktiekapital. 1934 indkasseredes følgende Udbytter: Banker 19,1 pCt., Trust Compagni 30,1 pCt., Handel 13,3 pCt. og Miner 17,1 pCt.

Men Mitsui har flere Fjender end Venner. Deraf nogle, hvis Magt der maa regnes med. Omtrent lige saa stærk som Mitsui er Mitsubishi Koncernen, grundlagt og stadig ejet af Lensfyrsteslægten Iwasaki. Mitsui Varemærket »Tre Bølger« og Mitsubishi-Mærket »Tre Diamanter« kæmper om Markedet i Ind- og Udland.

Mitsubishi regnes for at være Japans største Grundejer. Desuden ejer den en af Landets største Banker og store Forsikringsselskaber. Ved Siden heraf har den Interesser i Miner, Sværindustri og Skibsfart (deraf Japans største Skibsselskab Nippon-Yushen-Kaisha). Den ejer Maskin-, Flyvemaskine-, Glas-, Papir-, Elektrotekniske-, Sukker-, Tekstil- og mange andre Fabrikker. 1932 kontrollerede den 120 Selskaber med 2,7 Milliarder Yen Aktiekapital. Dens Udbytte var 1934 for Banker 19,9, for Industriselskaber 17,9, for Handel 19,2 og for Miner 20,3 pCt.

Ved Siden af disse, der saa afgjort ligger i Spidsen, kan nævnes Yasuda med 109 Selskaber og 2,6 Milliarder i Aktiekapital, Somitomo med 75 Selskaber og en Aktiekapital paa 1,7 Milliarder. Men uden for Kæmpeforetagendernes Gruppe

*) I »Made i Japan«, London 1935.

møder man ogsaa Tendenser til Trustdannelse. Fra Tekstilgruppen skal her nævnes de vigtigste samt deres Udbytteprocenter i 1934. Kanegafuchi 40,3 pCt., Fukushima 29,6 pCt., Tokyo Rayon 42,5 pCt. (Rayon-Kunstsilke), Kurashiki 55,4 pCt., Showa Rayon 67,4 pCt. Naar det erindres, at saadanne Udbytter er udbetalt under en Verdenskrise, vil man forstaa, at den japanske Industri og dens Konkurrencekraft ikke overvindes ved første Stormløb.

Men Medaillen har ogsaa en Bagside. Smaaindustrien maa nøjes med knappe Fortjenester og kæmper mange Steder en haard Kamp for Eksistensen. Det samme er Tilfældet med den talrige Haandværkerstand, hvis Fortjenester er kummerlige, og en Masseproletarisering foregaar her. Endvidere er Landbrugets Kaar yderst slette, og da Arbejdslønningerne er meget lave, er Arbejdernes Kaar det ogsaa.

Dog viser Eksporttallene, at der er Gang i Sagerne. Sættes Eksporten for 1914 = 100 bliver Tallene for 1920: 210, 1928: 254, 1932: 325 og for 1934: 555. *)

Denne Udvikling har været med til at give Japan et nyt Ansigt, men det hævdes af Japankendere, at nogen Ændring i Folkepsyken har Forandringen ikke medført. »Japans Sjæl forandrer sig ikke«. F. Eks. inden for Mitsui Koncernen, der med Hensyn til Organisation og teknisk Udvikling siger Sparto til de bedste og mest moderne i Europa og Amerika, skinner ogsaa dette frem. Den Familie- og Slægtsfølelse, der bandt Familiemedlemmerne sammen for 300 Aar siden, da Grundlæggerne opgav sit Kriegerhaandværk og slog sig paa Handel, er uformindsket. Naar et Familiemedlem bliver myndig, maa han højtideligt aflægge Ed paa Slægtens »Forfatning«.

»I Lydighed mod vore Forfædres Bestemmelser og for at styrke det Grundlag, der er lagt af dem, og for at udvide de Foretagender, vore Forfædre skabte og overgav os, lover jeg her højtideligt, i Nærværelse af vore Forfædres ærværdige Aander, at adlyde og følge de Regler, der er nedlagte i vort Hus' Forfatning.«

Hvordan har nu Udviklingen virket ind paa det politiske Liv?

At Finanskapitalen her spiller en Rolle er givet. Men stærkere er Hærens og Flaadens Indflydelse. De ledende Mænd indenfor de to Magtinstrumenter nedstammer i vid Udstrækning fra de to Adelsslægter, der havde Føringen under Omvæltningen i 1867, og Krigs- og Marineminister indtager en Særstilling. De staar direkte under Kejseren og er i Dispositionerne uafhængige over for deres Ministerkolleger. Iøvrigt er dette ikke den eneste Mærkelighed i Japans Forfatning. Regeringen er paa samme Maade uafhængig over for Parlamentet, som kun kan diskutere, men ikke har Ret til hverken at forkaste eller vedtage et Lovforslag. Magtcentret bliver saaledes ikke

*) Efter J. Rosenkjær: »Stor Japan« i »Dansk Udsyn« 1935.

Regering og Parlament, men Kejseren + Krigs- og Marineministeren samt Finanskapitalen.

Med dette som Baggrund bliver Partistillingen i Parlamentet ret ligegyldig. Den anføres her for Fuldstændighedens Skyld: Det ældste Parti er det af Marquis Ito stiftede Seijukai. Det er meget reaktionært, men tilfredsstillende langt fra de yderlig-gaaende Aktivister, der fortrinsvis findes indenfor Hæren. Det repræsenterer i første Række Sværindustrien samt de feudale Interesser og gaar ind for en hensynsløs Rustningspolitik. Det næstældste, men nu største, er det mere borgerlige Parti Minseito, som tillige er mere liberalt præget, uden at det dog kan sammenlignes med de liberale Partier i Vesteuropa. Det repræsenterer først og fremmest Finanskapitalens og Eksportindustriens Interesser og kræver ført en Politik, som stiller Rustningernes Omfang i et rimeligt Forhold til Landets økonomiske Evne.

Arbejderpartierne spiller sammenlignet med disse to Partier en ringe Rolle, selv om sidste Valg gav betydelig Fremgang. Grunden hertil er manglende Klassefølelse, manglende Forstaaelse af Valgets Betydning, Terror og Forfølgelse fra Myndighedernes Side, det Stemmekøb og den Valgsvindel, de store Partier ved Finanskapitalens Hjælp iværksætter. Ved Valget i 1928 anvendte de to største Koncerner hver 10 Millioner Yen til dette Formaål.

Det talmæssige Resultat af Styrkeforholdet Partierne imellem ser efter sidste Valg saaledes ud:

	1932	1936
Seijukai	304	174
Minseito	146	205
Socialdemokratiet	3	18
Proletarpartiet	2	6
Andre Partier	11	63

Det fremgaar tydeligt heraf, at Valget viste Venstreorientering, men nogen Afslappelse i Japans aggressive Politik har det ikke medført.

Dette hænger sammen med den særlige Magtstilling, Militæret som allerede nævnt indtager i japansk Politik. Hæren er toneangivende, specielt den Fløj, der indtil fornylig lededes af den tidligere Krigsminister Araki og som fortrinsvis bestaar af unge Officerer. En anden Fløj, tidligere ledet af Hayashi, er mere forsonlig. Den kan godt tænke sig, at Hær, Flaade og Pengearistokrati danner Enhedsfront og bliver enig om en fælles Politik. Noget saadant vil Arakis Fløj aldeles ikke godkende, hvilket sikkert hænger sammen med, at den Velstand, der tilflyder Japan gennem det øgede Handelsliv, ensidigt tilfalder Handelens og Industriens Mænd,

medens andre Befolkningsklasser forfordes. Dette gælder ikke mindst Landbruget, der i de senere Aar har levet under stadig Krisetilstand. Og dette rammer direkte den Del af Hærens og Flaadens Mænd, der stammer fra Jordbesiddernes Kreds, og det er Flertallet af Officererne. Den Løn, de faar for Udøvelse af Hvervet som saadanne, udgør kun en Brøkdel af deres Indtægt. Ifølge Dr. Leistikow*) udgør Lønnen for en Sekondløjtnant ca. 90, for en Kaptajn ca. 200, og for en General ca. 540 danske Kroner pr. Maaned. Hvor meget disse Penge er værd i Japan, er det vanskeligt at sige noget om, men ifølge samme Forfatter stammede til fornylig Hovedparten af deres Indtægt fra den Jordleje, de i Form af Ris pressede ud af deres Forpagtere. Krisen har berøvet dem denne Indtægt, og mange af dem lever i stor Fattigdom. Samtidig er de Vidne til en enestaaende Velstandsforøgelse blandt de i Forvejen hovedrige Kapitalister. Følgelig hævder de, at disse har misbrugt de Friheder, Forfatningen af 1868 har givet dem, og de har stillet Krav om at faa denne opfyldt til Punkt og Prikke. Men hvorledes skulde dette ske? Vejen til Kejseren var spærret af gamle Generaler og Admiraler, som desuden stod i Ledtog med Kapitalen. Som de eneste Repræsentanter for Gammel-Japans Aand maatte de bruge de gamle Riddermetoder. De skrev Adresser til Kejseren og vedlagde Skrivelsen deres afhuggede Lillefinger til Understregning af Sagens Vigtighed. Den særlig japanske Selvmordsmetode, Harakiri, praktiseredes i stor Stil foran højtstaaende foresattes Dørtærskler. Da den tilsigtede Virkning udeblev, iværksattes en frygtelig Terror, specielt mod fungerende Ministre. I Begyndelsen af 1930 myrdedes Ministerpræsident Hamaguchi, den 15. Maj 1932 Ministerpræsident Inukai, i Fjor Krigsministeren og den 26. Februar i Aar Finansminister Takahashi, Generalinspektøren for den militære Undervisning, General Watanabe, den tidligere Statsminister, Admiral Saito og ca. 80 andre. Statsminister Okada, der var tiltænkt samme Skæbne, undslap ved et Tilfælde, hans Svoger, der opholdt sig i hans Bolig, blev dræbt i Stedet.

Af de dræbte var Takahashi en typisk Repræsentant for Finanskapitalen, og Gang paa Gang modsatte han sig de øgede Bevillinger, Hæren krævede. Det blev hans Skæbne. General Watanabe havde forsøgt at bremse den ultranationalistiske Agitation. Det skulde hævnes. At det var Hærens Folk, der ledede Oprøret, saas tydeligt af den Passivitet, Hæren udviste under Begivenhederne. Flaadens Mænd var derimod rasende over Drabet af fremtrædende Admiraler og krævede Oprøret slaaet ned. Oprørene blev dog ikke fængslet. Efter tre Dages Forhandlinger overgav de sig efter Ordre fra Kejseren, mod hvem de erklærede absolut Loyalitet og Lydighed.

*) I en Kronik i Social-Demokraten: »Under den opgaende Sols Banner«. April 1936.

Lcdeme fik Ordre til at begaa Harakiri, hvad de ogsaa gjorde, og ved Overgivelsen var kun faa tilbage.

Men Kapitulationen betyder ingenlunde, at de Synsmaader, Oprørerne gik i Brechen for, er skrinlagte. Vel blev det Udenrigsminister Hirota, der anses for at være den mere maadeholdne Politik Mand, som dannede det nye Ministerium, men det tog fire Dage at faa Ministerlisten færdig, og ifølge foreliggende Meddelelser maatte Hirota under de lange Forhandlinger give efter for de fleste af Hærens Krav.

Nogen Ændring i Japans imperialistiske Politik kan saaledes næppe ventes. Den er saa forankret i ledende Japaneres Psyke, at den sikkert vil blive søgt fuldbyrdet.

Foruden den nødvendighedsbetonede Politik i Relation til det i Begyndelsen af Artiklen omtalte Befolkningsspørgsmaal agiterer Aktivisterne for et Stor-Japan ud fra religiøse og filosofiske Motiver, og det har givet Agitationen en næsten eksplosiv Kraft. En Japankender som Günther Stein siger saaledes, at han er overbevist om, at de »unge Officerers Ideer deles af en stor Del af Japans politisk interesserede Befolkning«.

Hvad dækker disse Motiver over? Nogle Citater fra en Artikel af Günther Stein i »The Fortnightly«, Febr. 1936, skal fortælle dette. Han offentliggør her karakteristiske Udtalelser fra Aktivisternes Kreds. Først en af Chikao Fujisawa, japansk og orientalsk politisk Filosof:

»Saa længe en moralsk Forvandling af Menneskeheden ikke tilstræbes, vil en anden Verdenskrig true det internationale Samkvem som et ondt Mareridt. Kun gennem Virkeliggørelsen af, at den eneste absolute Regent af himmelsk Herkomst, og ved at en bestemt Nation paa Himmels Vegne stiller sig bag Regentens Virke for hele Menneskehedens Velfærd, kan Vejen banes til endelig Verdensfred og internationalt Samarbejde. Jeg er overbevist om, at denne nye Opfattelse af Verdenspolitikken vil gro frem af de Principper, de herskende Styreformere i Japan bygger paa. Kejseren vogter sit Folk som en Skat, Folket ærer og dyrker ham som sin Fader og tjener ham med Loyalitet og Ærefrygt. Af den Grund vil Kejseren føle det som sin hellige Pligt at elske og beskytte ikke blot Japans Folk, men ogsaa de udenlandske Folk, som lider under Misregimente og Savn.

. . . Skulde lovløse Elementer modarbejde Regentens ædle Hensigter og Gerninger, skal det være ham tilladt at brugt Magt, en Handling, som retfærdiggøres derved, at han handler paa Himmels Vegne. Af samme Grund vil det være utænkeligt, at han skulde fravige den rette Vej og slaa ind paa skamløs Imperialisme. Han bærer i sig selv den hellige Vej og dens Maal.

Saaledes er den japanske Regents hellige Bestræbelser fundamentalt forskellige fra den imperialistiske Politik, hvis Maal er Udbytning. Det var denne faste Tro

paa vor hellige Mission, som bevægede (!) Japan til at assistere Mr. H-Pu-Yi ved Grundlæggelsen af den nye Stat Manchukuo, som tillidsfuldt vil følge den af vor hellige Regent anviste Vej.«

Et andet Citat fra samme Forfatter skal tjene til at vise, hvilken Storhed de japanske Nationalister ser i deres Mission, og det Tidspunkt vil komme, da andre vil se det samme.

»For lang Tid siden korsfæstede vildledte Folk Jesus Kristus, som alene pegede paa den rette Vej for Menneskeheden. De var ikke oplyste nok til at forstaa Dybden og Meningen af Frelserens Ord og Handlinger. Paa samme Maade som Kristus staar Japan uforfærdet for den hele Verdens Domstol og kæmper taalmodigt for retfærdige Forhold. Inden længe vil Menneskeheden blive klar over det retfærdige i Japans Stilling og vende Anklage til venlig og sympatisk Indstilling.«

Det er den Slags Udtalelser, der er med til at gejle Stemningen op. Men det mangler heller ikke paa de Udtalelser, der direkte peger paa det, der stiles imod. I en Proklamation fra Krigsministeriet hedder det: »Verdensfreden maa grundes paa en rationel Ny-Fordeling af Territorier, Hjælpekilder og Befolkning under Tilbageholdenhed fra de stærkere Nationers Side i Ønsket om at gøre Erobringer for egen Fordels Skyld og med lige Ret for alle Folk. . . . Hvordan er Situationen i det fjerne Østen? Hvem er Herrer i Asien? Gennem mange Aarhundreder har Fastlandet været Objekt for de imperialistiske Magter i Europa. I Dag er Asien med Undtagelse af Japan, Kina og Siam opdelt i Kolonimraader mellem europæiske og amerikanske Magter. Af de tre, som er forblevet fri, er Japan den eneste, som er helt uafhængig og i Stand til at tage Førerstillingen. Asien er Asiaternes Hjem. Asien er Liv og Død for dem. For Europas Racer er det ikke af vital Betydning, og der er saaledes ingen Grund til, at vi skulde overlade Asien til andre Racers Udbygning paa Bekostning af vor egen Eksistens. Vi støtter Princippet om hele Verdens Ligeret, men vi indrømmer ikke Rigtigheden af det Princip, som en bestemt Stormagt (U. S. A. M. A.) ønsker haandhævet i Asien under Feltraabet »Den aabne Dør«, naar den nægter Princippet ført ud i Livet paa eget Omraade.«

Her er det sagt. Fingrene væk fra Asien. Japan skal nok ordne Paragrafferne her. Og det har allerede udrettet en Del. Det har paataget sig »Arbejdet for Fredens Opretholdelse i det fjerne Østen og de derboende Menneskers Velfærd«. Og det allerede udførte Arbejde er et »Resultat af den japanske Nations karakteristiske Ridderlighed«. Men ogsaa uden for Fastlandet har Japan Interesser. Det spejder efter Øerne i det sydlige Stillehav. Derfor hedder det i en Udtalelse, »maa vi ikke undlade at udvikle vor maritime Kraft. . . . At blive en stærk Sømagt er det japanske Kejserriges historiske Mission. At være stærk paa Søen er Japans Liv. Hæren

stræber efter at vinde kraftigt Fodfæste paa Fastlandet. Flaaden drømmer om Herredømmet i Sydhavet«. . . . »Kun ved at trænge sydpaa kan Japan vinde den Plads i Verdenssamkvemet, det i erhvervsmæssig Henseende naturligt bør have.«

I Tilknytning til disse Bestræbelser udtalte Flaadens Økonomileder i Oktober: »De, som beklager sig over Japans Knaphed paa naturlige Hjæpekilder, er kortsynede. De skulde hellere have deres Tanker henvendt paa, at der eksisterer enorme Hjæpekilder i Østafrika og paa Øerne i Sydhavet, thi de er alle inden for vor Rækkevidde. Betraget saaledes er Japan rigere paa Raastoffer end England og U. S. A. Men for at kunne støtte os til disse vældige Rigdomme er det af vital Betydning for os at besidde en Flaade, stærk nok til at gøre os til Herre paa Havene.«

Disse Udtalelser viser tydeligt, hvilken Aand der besjæler Aktivisterne, og det er vanskeligt at se, hvordan en Ændring eller en Afslappelse kan ske uden gennem krigerske Sammenstød. Uden for Korea og Liaotung har Japan haft forholdsvis frie Hænder paa Fastlandet, hvor det har gjort sig til Herre over Manchuriet og Jehol samt Provinsen Chihli med den gamle Hovedstad Peiping og dens Havneby Tientsin. Paaskudet har været, at man vilde bringe Orden af Kaos og drage det »misrøgtede« Kina ind under Civilisation og Kultur. Den egentlige Aarsag har dog været den at faa klimatisk egnede Emigrationsomraader, en øget Raastofbasis for Industrien og et Marked for Færdigvarene blandt Kinas utalte Millioner.

Om Nyerobringer kan gaa stille af, er vel derimod tvivlsomt. Næppe vil Rusland tillade, at Japan gør sig Herre over Mongoliet, der gennem de sidste Aar har været Genstand for Aktivisternes Bevaagenhed. Mongoliet grænser op til Omraadet ved Baikalsøen, hvor Ruslands vigtigste Guldlejer findes, og der er heller ikke langt til dets største Kulomraade, Kusnetsk-Bassinet. — Japan og Rusland tog i 1904—05 Livtag med hinanden og med det Resultat, at den hvide Magt maatte neje sig. Om det samme bliver Tilfældet i Dag, er et Spørgsmaal. Japan ligger strategisk bedst; til Gengæld kan Ruslands Hær i Dag slet ikke sammenlignes med den, det kunde stille for 30 Aar siden. En Udtalelse af den franske General Loiseau, der sammen med flere andre franske og nogle czekoslovakiske Officerer overværede nogle af »den røde Hærs« Manøvrer i Efteraaret 1935, vil illustrere dette.*) »Den røde Armé er glimrende uddannet . . . godt klædt og udstyret med den nyeste Teknik. — Flyve- og Tankudrustningen ligger langt over de andre europæiske Armeer. Den har modige og glimrende øvede Flyvere. — I Udholdenhed overtræffer Personellet andre Armeer, kanske er den den stærkeste Armé i Europa.«

*) Fra Kristian Gleditsch: »Sovjetsamveldet som militær stormakt« i »Mot Dag«, Nr. 3, 1936.

Japan har udviklet sine Stridskræfter enormt i de senere Aar; men hvorom alting er, det vil finde en jævnbyrdig Modstander i den røde Hær. Den japanske Soldats Hoveddyd er hans Dødsforagt og komplette Ligeledthed over for Begrebet Selvudslettelse; men det er et Spørgsmaal, om denne Karakteregenskab vejer nok over for den veluddannede og intelligente russiske Soldat. Endvidere har Rusland den Fordel, at det kan forsyne sig selv med alt, hvad Levnedsmidler, Kul, Olie, Jern, Metaller, Træ og Kvælstofprodukter angaar. Kautschuk mangles, men kan ifølge foreliggende Meddelelser snart erstattes med syntetisk Gummi.

Sikkert er Japan klar over Risikoen ved at give sig i Kast med Rusland, ellers var det vel sket forlængst, og det er et Spørgsmaal, om Tidspunktet ikke allerede er forpasset, da den russiske Hær udvikles med rivende Hast. Over for et Militærbudget i 1932 paa 1,3 Milliard Rubler staar et Budget i 1936 paa 14,8 Milliarder. Desuden tør Japan sikkert heller ikke regne det for muligt, at det fik Lov til at slaa Rusland, hvis dette viste sig gørligt. Ikke fordi de andre Stormagter har noget tilovers for Sovjetstaten, men fordi de selv har saa mange Interesser i Kina, at de ikke kan være passive Tilskuere til, at Japan faar frie Hænder her. Dette gælder fortrinsvis England og U. S. A. Endvidere vil et stærkt Japan være en frygtelig Trusel mod Størstebritannien, Englands Kolonier i det indiske og det stille Hav. Faar Japan først fat i Bagindien, det koncentrerer især Interessen om Siam, kan England snart kigge i Vejviseren efter sine Besiddelser her. Det hævdes, at Japan er i Færd med at erhverve en Koncession paa at grave en Kanal tværs over Malakkahalvøen; sker dette, vil Englands Magtbasis i Singapore miste adskilligt af sin nuværende Betydning. Ogsaa i Hollandsk Indien lurder Faren. Hvorledes vil det være muligt at afværge et Angreb her, hvis et saadant skulde komme?

Af de her fremførte spredte Rids vil det forstaas, at der er Sprængstof nok i Østen til en Verdensbrand, og med den Splittelse, der præger den øvrige Verden, vil det sikkert være umuligt at faa etableret en enig og samlet Optræden over for den gule Fare. Februarbegivenhederne gav Lejlighed til at fjerne de mest desperate Elementer i japansk Pølitik, men bliver Spændingen i Europa ved, kommer det Tidspunkt sikkert, som ogsaa mere besindige Japanere venter paa, det Tidspunkt, hvor man finder det belejligt at aabne den store Offensiv, og hvad er da i Stand til at hindre, at Feltraabet »Asien for Asiaterne« fuldbyrdes, og at Skabelsen af et Stor-Japan dermed bliver en Kendsgerning.

DE ARBEJDSLØSE OG MUSEERNE EN LOVENDE BEGYNDELSE OG FREMTIDSMUSIK AF SIGURD SCHULTZ

Det er efterhaanden sivet ud, at Arbejdsdirektør *Vater* nærer en stiltfærdig, men stedse brændende Kærlighed til Museer. I de sidste Aar har Arbejdsdirektøren agiteret for, at Museerne skulde gøre noget for de Arbejdsløse, skulde delagtiggøre de Arbejdsløse i de Kulturskatte, de ligger inde med, saa at den tomme Lediggang ikke helt og holdent blev Ørkesløshed, Tidsspild og aandelig Afslappelse. Arbejdsdirektøren vidste jo af egen Erfaring, at der var Glæder at hente dér for den, der vil lukke Øjnene op og bruge sin Forstand en Smule.

Fra Museernes Side mødte Tanken megen Velvilje, men der var Vanskeligheder af forskellig Art. Som bekendt morer den Slags ikke Arbejdsdirektøren, og da Sagen ikke vilde komme i Sving, foranledigede han sidste Efteraar nedsat en lille Komité, der skulde tage sig af den. *Arbejdernes Oplysningsudvalg* gik ind for Tanken. Man havde den Glæde, at Sekretær *Ib Kolbjørn* tiltraadte Komiteen, hvilket man tog som et Udtryk for, at Oplysningsudvalget er indstillet paa at yde en Indsats her, og Komiteen kom under Magister *Jens Rosenkjær*s energiske Formandsskab iøvrigt til at bestaa af Expeditionssekretær *Ejnar Christensen* og undertegnede. Der blev organiseret regelmæssige Museumsbesøg hver Fredag. *Museerne* stillede Foredragsholdere og Omvisere til Disposition mod et ringe Vederlag, som *Arbejdsløshedsfonden* gavmildt afholdt, *Dagspressen* lagde sig i Selen, og ved forenede Kræfter lykkedes det at gennemføre en Sæson til alles Tilfredshed og med et Resultat, som blev adskilligt over Forventning.

En af Vanskelighederne bestod deri, at de Arbejdsløse vel ikke har noget imod at gaa paa Museum, men gerne vil have et lille Puf, før de sætter sig i Bevægelse — hvad de for Resten ikke er ene om. Man knyttede derfor Hr. *Holmer Christensen* til Komitéen som dens Sekretær. Ikke alene besidder *Holmer Christensen* fra sin Virksomhed ved Arbejdsmændenes Dagskole og ved Raunstrup Ungdomsskole et indgaaende Kendskab til de Forhold, det her drejer sig om, men han er selv en begejstret Museums-Gæst, og tillige har han den Ildhu, der vælter alle Hindringer og Betæneligheder over Ende. Hans utrættelige Arbejde fik sin Løn. Ved det indledende Møde paa Nationalmuseet, hvor man havde ventet mindst 50 og haabet paa 100 Deltagere, opstod der Diskussion mellem de tilstedeværende Pressefotografer om, hvorvidt Forsamlingen talte 500 eller 600!

Det kan godt være, at Bronzealder-Pigen fra Skrydstrup, der kort Tid forinden fejrede sin Rekord-Succes, har sin Andel i dette store Tal. Fortsættelsen viste

imidlertid, at der faktisk laa en Interesse bag det. Der blev arrangeret 17 Museumsbesøg (et om Ugen), fordelt paa Nationalmuseet, Glyptoteket, Kunstindustrimuseet, Thorvaldsens Museum, Kunstmuseet og Hirschsprungs Samling, hvert omfattende Foredrag med Lysbilleder og efterfølgende Omvisning i Museet. De fik et Totalbesøg paa 3.813 Deltagere i Gennemsnit, altsaa 224 Deltagere pr. Museumsbesøg. Hertil maa føjes 4 Studiekreds-Hold af særligt Interesserede, der tilsammen holdt 22 Møder med 624 Deltagere, d. v. s. gennemsnitlig 28 Deltagere pr. Møde. En god Bistand fik man hos Personalet paa flere af de Kontrolsteder, der uddelte Adgangskortene til de Arbejdsløse. Af den Statistik, der bagefter kunde opstilles paa Grundlag af en lige saa enkel som snedig Nummerering af Adgangskortene, kan det ses, paa hvilke Kontorer der har siddet interesserede Kontrollører, som tog sig aktivt af Kortenes Uddeling.

Fra Museernes Side er der al Grund til Tilfredshed med dette Resultat. Man ved udmærket godt, at de Arbejdsløse hører til den bedste Del af Museernes Publikum. De er lydhøre og modtagelige, de er taknemlige for det, der gøres for dem, men de er tillige kritiske, og det er ikke mindst værdifuldt. De Arbejdsløse vurderer, hvad de ser og hører. De sluger ingenlunde raat, hvad der serveres dem, og de yder ikke Bifald af ren og skær Høflighed — hvis de klapper efter et Foredrag, kan det straks høres, om Foredragsholderen har givet dem noget, de havde Udbytte af. Interessant er det at lægge Mærke til, at de ivrigste var de ufaglærte Arbejdsløse — ikke de faglærte, som man kunde være tilbøjelig til at vente. Statistikken viser, at godt en Trediedel, nemlig 1313, af samtlige 3.813 Deltagere kom fra Arbejds-mændene. Dernæst mødte de uorganiserede Arbejdsløse med 567, og et godt Stykke længere nede kommer Snedkerne som Nr. 3 med 211, Malerne med 142, Smedene og Stukkatørerne begge med 95, Bagerne med 70 Deltagere o. s. v.

Et er imidlertid Statistikkens tørre Tal og de ydre Kendetegn, et andet, at man gerne vilde have et lille Indblik i de Tanker og Følelser, der bevæger sig bag dem. Det kom frem i overraskende Grad, da Holmer Christensen opfordrede Deltagerne til at referere, hvad de havde set og hørt paa Møderne i Breve til ham, med det Løfte, at de bedste Referater skulde blive belønnet med Bogpræmier. Der indløb 21 skriftlige Bidrag fra 13 forskellige Deltagere. I og for sig er det en gavnlig Øvelse, at man paa denne Maade gør Rede for sine Indtryk — det klarer Tankerne, trækker Hovedlinierne op, fæstner det væsentlige i Hukommelsen. Men de fleste Deltagere i denne skriftlige Konkurrence gik langt uden for Rammerne af det, der var forlangt, og det man turde vente. Ikke blot udtrykte de sig med megen Skrivefærdighed, men de gjorde denne Anledning til et Talerør over for Komitéen og

Museernes Ledelser. De udtalte deres Mening om dette og hint og viste, at de havde set paa Ting og Forhold med stor Selvstændighed.

Nogle havde holdt sig til det rene Referat, saaledes som man havde anmodet om det, og med Flid gengivet Mødernes Indhold i store Træk. Men det var kun den mindste Gruppe. Andre beskæftigede sig i deres Indlæg med Museernes Forhold til Offentligheden. En af dem gav f. Ex. Nationalmuseet Anvisning paa forskellige Foranstaltninger, der tilsigter at gøre Museet populært — de var slet ikke uefne og høstede fortjent Bifald hos Museets Direktør. Samme Forfatter gav tillige en fornøjelig Skildring af »Larsens« Besøg i Thorvaldsens Museum — hvorledes »Larsen« (ham med den tabte Melodi) gaar til Foredrag for Arbejdsløse og næste Søndag slæber hele Familien med paa Museet for at delagtiggøre den i sin nye Viden, og hvilken højst forskellig Modtagelse dette Experiment faar hos Familiens forskellige Medlemmer. Han var endda saa ihærdig, at han dyrkede systematiske Studier i Glyptotekets klassiske Afdeling — han afleverede et Kollegiehefte med klare, velfortalte historiske Indledninger til de forskellige historiske Tidsafsnit og med Bemærkninger til hver af de Oldtids-Skulpturer, han havde set paa. Kan man forlange mere? Denne Mand burde være sikker paa Første-Præmien. Men han var endda ikke den bedste.

Halvdelen af de modtagne skriftlige Indlæg var Breve, hvori Brevskriveren satte Udtalelser og Forhold, han var stødt paa under Museumsbesøgene, og som havde vakt ham til Eftertanke, under kritisk Diskussion. Fra flere Sider fremsattes en ganske lærerig, folkelig Kritik af det, man populært kalder »moderne Kunst«, medens omvendt en enkelt fremhævede de Værdier, som netop vor Tids Kunst giver vor Tids Mennesker. En satte Fingeren paa den Uenighed mellem Fagmændene i deres Vurdering af Kunst, som var kommet frem under Omvisningerne i de Malerisamlinger, de Arbejdsløse havde besøgt. En anden gav smukt Udtryk for de Brydninger, som aandelige Interesser og Livets materielle Krav kunde fremkalde i en Industri-Arbejders Liv. Størst Opmærksomhed maatte imidlertid de to længste Bidrag vække — det ene paa 30 Kvartsider, indledet med et nydelig fortalt Hverdagsbillede, et Møde mellem Forfatteren og en Kammerat, det andet paa 27 Sider, betitlet »Kunsten at leve«, begge flydende skrevne med samme klare og faste Haand. De gav et højst interessant Indblik i en Arbejdsløs' Stemninger og Følelser og i den jævne Mands Forhold til Kunst og Museer, skildret af en, der selv stod midt i det hele og paa samme Tid iagttog overlegent og med betydelig Selvstændighed. Forfatteren til dette benyttede sig ikke mindre end tre Gange af latinske Citater og afslørede en utrolig Belæstthed. Vi havde fat i ham, for det her var ikke til at tro paa, men Nej —

han var en Arbejdsløs uden særlig Skoleuddannelse, han tilhørte oven i Købet de ikke faglærtes Kreds, Arbejds mændenes Fagforening. Alligevel maa det hævdes, at han var et Tilfælde ud over det almindelige. Det var en Filosof og et journalistisk Talent, vi her havde truffet.

Man vil let forstaa, at Komitéen hurtigt udvidede de paatænkte tre Bogpræmier til fem og endda kun kom til dette Tal, fordi der naturligt sætter sig Grænser for al Ting. Der uddeltes en Ærespræmie til Filosofen og fire Præmier til de fire, som derefter skønnedes at have gjort det bedst.

Hele dette Oplysningsarbejde for de Arbejdsløse og ikke mindst Gennemlæsningen af disses skriftlige Bidrag blev — for at sige det rent ud — en Oplevelse for dem, der havde den Lykke at følge Sagen paa nært Hold. De Arbejdsløses friske og frimodige Udtalelser er højst tankevækkende og indeholder Vink til Eftertanke med Hensyn til den folkelige Kultur, som — efter mangt at dømmes — maa komme i vort Land, og som gør det forjættende at leve med i Tiden, selv om meget kan synes trøstesløst og skævt. Endnu er det her fremkomne Materiale spinkelt, men fortsætter man, vil der i Komitéens Arkiv hurtigt samle sig en Række skriftlige Vidnesbyrd, som kan blive vejledende for dem, der bygger med paa Tiden. For Museumsfolk, Kritikere og Kunstnere vil det være sundt saaledes at stifte Bekendtskab med, hvad den jævne Mand paa Gaden ganske uhildet tænker og føler. Bl. a. vil det vistnok ændre en Del paa de Forestillinger, som de fleste af dem gør sig om den Stilling, som Kunsten faktisk indtager i Samfundet.

For Museerne er den hele Sag ikke mindst betydningsfuld. Vi staar foran en Omvæltning i Museernes Stilling over for Offentligheden. Historien viser, at efterhaanden som Udviklingen skrider frem, udvider det kulturbærende Lag sig fra at være en forholdsvis snæver Kreds af de særligt begunstigede til at omfatte stedse større og større Dele af Samfundet. Hvad der for et Par Hundrede Aar siden blot hvilede paa Adelen og Kirken, er i Dag enhvers Sag. Det er klart, at naar Manden paa Gaden har Betydning for det almindelige Kultur-Niveau, saa betyder det, at han spiller en Hovedrolle, fordi han er i Flertal. Det maa da være magtpaaliggende at gøre ham velegnet som Kulturbærer, at bibringe ham den fornødne Oplysning og Kultur, og her kommer Museernes Mission.

Endnu er denne Tankegang saa ny. Man er i Museernes Verden ikke naaet ud over det Standpunkt, hvor Museerne ensidigt betragtes som videnskabelige Laboratorier, som Pulterkamre for en svunden Fortid eller Templer for de udvalgte. Men mere og mere bliver det klart, at Museerne — ved Siden af deres videnskabelige Opgaver, som de hverken kan eller bør slippe — maa blive Oplysnings-Institutioner, aktive Kulturspredere. Det henstaar til dem selv, om de vil kende deres Besøgelses-

Tid, eller de vil stilles overfor et ubøjeligt og uomgængeligt Krav fra Samtiden, som de maa imødekomme.

Her bør det erindres, at Museerne overfor denne Tingenes Udvikling kæmper med store Vanskeligheder, fordi de staar uden Forberedelse til at opfylde de nye Krav. Det Gennemsnit af 224 Deltagere, som de Arbejdsløses Museumsbesøg naaede i Vinter, betegner næsten, hvad Museerne i Øjeblikket magter — alene det at skaffe Lokale og Siddeplads til saa mange Mennesker volder Besvær paa de fleste Museer, hvor man ikke raader over Foredragssal og skal gaa i Byen at leje Stole til dyre Penge med et i Forvejen sparsomt Budget i Ryggen. Museerne mangler Penge, en Konto, der hedder »Oplysnings-Virksomhed« paa Budgettet, og de har ondt ved at skaffe uddannet Mandskab, der foruden deres faglige Indsigt besidder Forstaaelse af de særlige Krav, som den folkelige Oplysnings-Virksomhed stiller. Bl. a. melder der sig her det Spørgsmaal, om man ikke kunde uddanne unge intelligente Arbejdere til Omvisere gennem Studiekreds-Virksomhed og Instruktionskursus — det vilde sikkert styrke de Besøgendes Interesse for Sagen, og de vilde bedst forstaa at tale til deres egne i det Sprog og ud fra den Forestillingskreds, som var lettest tilgængelig for dem. Men efterhaanden som denne Bevægelse tager til i Vækst, og naar Offentligheden rejser Kravet med stigende Styrke, vil Bevillingsmyndighederne ogsaa indse Værdien deraf og handle i Overensstemmelse dermed. Enhver Udvikling tager sin Tid, inden den finder Vej og Forholdene falder i Leje.

Bortset fra, hvad de i Vinter foranstaltede Museumsbesøg for Arbejdsløse har bragt af positivt godt for Deltagerne, tror jeg, at dette Foretagende, om det fortsættes med samme Held som i dette første Prøveaar, kan faa en overordentlig Betydning som Bindeled mellem Museerne og den Befolkning, som skal have Glæde af dem. Det bør blive en fast Institution. Den har bevist sin Eksistensberettigelse, og efterhaanden som den faar konsolideret sine Forhold og faar en fast Grund at staa paa, som er lidt solidere end den spinkle Kendsgerning, at nogle faa interesserede Mænd har spyttet i Næverne og taget alvorlig fat paa Opgaven, saa bør den udbygge sin Virksomhed videre. Man kan vist sige, at de Arbejdsløse er vundet, men derfra bør man gaa videre til de Arbejdere, som har Arbejde, og som dog heldigvis er de fleste. Denne Opgave ligger forhaabentlig ikke ret mange Vintre ud i Fremtiden.

UNGDOMSARBEJDSLØSHEDEN I DANMARK

(INLEDNING TIL EN ELEVDISKUSSION PAA ROSKILDE HØJSKOLE I VINTER)

AF CARL JOHAN CHRISTENSEN

Arbejdet i sig selv har en værdi, hvormed intet andet kan sammenlignes. Den lyst og skaberglæde, der griber enhver, som holder et fuldendt værk mellem sine hænder, kan ikke erstattes af nogen anden.

Denne glæde er i dag nægtet titusinder af arbejdere, ja har for manges vedkommende været det i aaringer. Lige siden verdenskrisens udbrud 1929 er stedse flere blevet tvunget til den humørforladte, opslidende og sjælsnedbrydende vandring til og fra kontrolstedet, den vandring, der, ofte allerede i løbet af kort tid, mærker sin mand, mange gange for livet.

Og hvilken aldersklasse gaar det værst ud over? Afgjort de unge under 25 aar. Tidligere kendte man kun til en ganske ringe grad af arbejdsløshed i disse aldersklasser, men under krisen er deres tal her som i andre lande vokset i en uhyggelig grad, saaledes at arbejdsløshedsprocenten utvivlsomt ligger adskilligt højere end for de følgende 20—30 aargange. Nøjagtige cifre lader sig vanskeligt fastslaa, bl. a. paa grund af det store antal uorganiserede blandt de unge (iflg. Statistiske Meddelelser ca. 72 pCt.).

Tager man nu i Betragtning, at arbejdsløsheden netop i de livsafsnit, hvor kræfterne skal modnes og gives retning og personligheden udformes — eller nedbrydes — er ganske særlig skæbnesvanger, er det let at se, at der eksisterer, og længe har eksisteret et særligt ungdomsarbejdsløshedsproblem, der er af afgørende betydning for samfundets fremtid. Det varede dog længe, før man blev klar over problemets alvor. En af de første, der havde faaet øjnene op derfor, var daværende socialminister Steincke, der fremsatte og den 20. maj 1933 fik vedtaget en lov, der skulde yde de unge under 25 aar en særlig haandsrækning. Men da havde situationen allerede udviklet sig saa langt, at ungdomsarbejdsløsheden maatte betegnes som en stor og væmmelig kræftbyld paa samfundslegemet.

Men nu skulde der altsaa tages fat. Loven stillede 3 millioner kroner til raadighed for socialministeren til fordeling mellem de kommuner og private organisationer, der vilde gøre noget effektivt for at mildne arbejdsløshedens følger blandt de 18—22aarige. Helt udslette følgerne eller tilfredsstille kravet om arbejde saa man sig ikke i stand til.

Hvordan var nu dette hjælpearbejde tænkt? Jo, først og fremmest som lejre, hvor alt skulde hvile paa frivillighedens grund. Ingen røst maatte kunne hæves, ingen maatte kunne rynke paa næsen ad aktionen eller drage sammenligninger med de i Tyskland netop paa dette tidspunkt oprettede tvangsarbejdslejre.

Den i henhold til loven udarbejdede plan fastsætter, at lejren skal være politisk neutral. Selve arbejdsdagen tænkes at forme sig saaledes, at 3 timer anvendes til legemligt arbejde, 3 timer til undervisning og 2 timer til sport, ialt 8 timer. Af staten skulde der tilskydes et beløb, der ikke maatte overskride 2 kr. pr. deltager pr. dag.

De bevilgede 3 millioner kroner blev i det følgende aar udnyttet i sørgelig ringe grad — væsentlig paa grund af fagforeningernes kølige holdning, for ikke at sige modvilje. »Kontorius« stak hestehoven frem: endeløse kommissioner skulde i utallige tilfælde syne og godkende det minimale arbejde, de unge skulde udføre, for at dette ikke skulde komme i strid med eller gaa fra den organiserede arbejder til tariffmæssig løn. Det var nemlig en forudsætning, at det arbejde, der skulde laves, ellers ikke maatte komme til udførelse. Til trods for denne begrænsning var der en vid arbejds-mark for lejrenes virksomhed, oven i købet med opgaver, der ikke blot vilde komme den nuværende ungdom, men ogsaa kommende generationer til gode. Jeg tænker her paa anlæg af sportspladser o. l., noget vi jo, med byernes stærke vækst, aldrig kan faa for meget af.

Hvor de unge var samlet i en fast lejr, fik de kost og logis samt et mindre beløb til dækning af andre fornødenheder (ca. 50 øre om dagen). Hvor den unge arbejder boede hjemme — et system, der fortrinsvis blev benyttet i landkommuner — fik den unge et beløb udbetalt hver dag, svingende mellem 3 og 4 kroner pr. dag alt efter det stedlige prisniveau.

Ialt blev der i det første aar kun anvendt 290,000 kroner i tilskud, et beløb svarende til ca. 145,000 beskæftigelsesdage, eller for at gøre det mere anskueligt: ca. 1200 unge i hver ca. 120 dage (4 maaneder).

Nu skulde man tro, at aktionen havde spillet fallit, men det var ikke tilfældet. Ministeren fik Loven forlænget indtil 31. marts 1938, samtidig med at der blev givet udvidet adgang til at opnaa tilskud. Ikke alene blev det personlige tilskud forhøjet til (maksimalt) 2,50 kr. pr. dag, men der blev aabnet mulighed for etableringstilskud, f. eks. til lejrindretning, værktøj, arbejdsklæder samt omkostningerne ved deltagernes frem- og tilbagerejse. Og en uendelig stor ting kom ogsaa til, nemlig muligheden for at skabe en del mere produktivt arbejde, dog med den indskrænkning, at dette ikke, hverken direkte eller indirekte maa danne grundlag for opnaelse af »økonomisk vinding«.

Allerede inden lovens fornyelse (27. marts 1934), altsaa i dens første leveaar, havde 31 foranstaltninger set lyset, deraf 10 lejre. Nu skabtes der en forholdsvis god økonomisk basis for oprettelsen af faste lejre, og udsigterne til ordningens varighed var lyse, saaledes at der var mindre betænkeligheder ved et mere omfattende arrangement.

Til de mest kendte lejre hørte *Nærum* i en af Nordsjællands skønneste egne. Den var den stærkest besøgte, men med bygningernes overgang til almindelig højskole blev der lukket for en videre udvikling af det allerede dannede ungdomssamfund, der i flere henseender syntes at rumme de bedste muligheder for ideens virkeliggørelse.

Det blev da i og omkring *Raunstrup*, en gammel og forfalden herregaard i nærheden af Næstved, at kampen, fremstødet skulde føres. Her var noget for enhver. Bygningerne skulde istandsættes, inden der blev nævneværdig tid til at tage sig af omgivelserne, den 20 tdr. land store park.

Lad os se lidt paa timeplanen. Maaske den vil tilfredsstille de fleste. Op kl. 7, morgenmad 7½, en rask tur i parken, kl. 9 arbejde, afbrudt af kakaodrikning kl. ca. 10, hvorefter der atter arbejdes til 12½. Middag kl. 13. Eftermiddagen gaar med undervisning fra 14—17, omfattende regning, skrivning, samfundslære og træsløjd. Aftensmad kl. 18 og saa fritid, hvor der dog bliver sørget for saa vidt muligt at samle de unge til diskussion om aktuelle emner.

Omkring i landet startedes efterhaanden andre lejre og foranstaltninger, alle under regnskabsmæssig kontrol, men uden samarbejde og udveksling af erfaringer. Væsentlig skyldtes dette de mange forskellige kommuner og andre organisationer, der var med i opbygningen, men som i det daglige liv stod milevidt fra hinanden: Arbejdernes Oplysningsforbund, N. I. O. G. T., Københavns Kommunelærerindeforening, D. s. U., Bømesagens Fællesraad, diverse interessentselskaber o. s. v. Hertil kom i de fleste tilfælde ledernes ukendskab og uforberedthed til de nye opgaver og til de talløse uforudsete vanskeligheder, de frembød.

Alt dette lovede ikke godt, og skævt gik det baade her og der. Ungdommen, der var kommet med lyse forhaabninger, blev dybt skuffet, de blev bitre, saae de utilfredshed, naar de kom hjem, og lidt efter lidt har lejrene faaet et afgjort daarligt ry paa sig.

Hvad nu? Skal vi opgive den storstilede idé som uigennemførlig, nedlægge lejrene og standse foranstaltningerne?

Nej, og atter nej. Men vi maa lære af de indvundne erfaringer og sætte ind paa de punkter, hvor systemet har vist sine svage sider.

Først og fremmest maa alle ungdomsarbejdsforanstaltninger *centraliseres*. Simplest vilde det være, om lejrene kun blev drevet af kommunerne, og ikke hver for sig, men i et snævert samarbejde.

Gennem centralisationen skal det gøres muligt at fordele landets arbejdsløse ungdom netop i de lejre, der svarer til den enkeltes anlæg og behov — uanset kommune-grænser. De maa helt falde.

Lad mig forsøge at skitsere min tanke: Der skal oprettes landsoptagelseslejre, lejre,

der selvfølgelig kræver et langt højere tilskud paa grund af deres forøgede udgifter til vask, reparation, forplejning m. m., idet deres menneskebestand ofte skifter og for en stor del vil komme til at omfatte tvære, udisciplinerede, ja ofte saboterende unge mænd. Straks fra deres ankomst til lejren skulde udvælgelsen begynde. Allerede den ankommendes »melden sig« til lejrlederen kan være af afgørende betydning for vurderingen, hvis ellers man har fundet den rette mand til posten. Allerede her kan den første grove sortering finde sted. Og daglig maa han og hans hjælpere gennem en slags »karaktergivning« skille deltagerne med henblik paa den form for opdragelse og udvikling, der er mest egnet for hver især.

Hvor mange lejre, det vil være det hensigtsmæssige at oprette, er paa forhaand vanskeligt at afgøre. Der vil allerede i optagelseslejren være et antal unge, der straks findes egnet til et *højskoleophold*. Den her skitserede ordning skulde jo gerne medvirke til, at vore højskoler ikke i stigende grad fyldtes med pensionærer, hvis væsentligste motiv til at foretrække højskolen for lejren er forventningen om at slippe med mindre arbejde, faa bedre forplejning el. lign. eller simpelt hen ønsket om forandring. For andres vedkommende vil trangen og modenheden til et højskoleophold maaske først opstaa efter nogen tids ophold i en af de permanente lejre.

Hos andre unge vil det hurtigt vise sig, at de rent *arbejdsfaglige* interesser er fremherskende. For dem maa der findes lejre, hvor undervisningen er knyttet nær til lejrens praktiske arbejde. De bør være indrettet efter »arbejdsskolens« princip. Dette behøver ikke at betyde, at disse lejre alene skal staa aabne for den faglærte ungdom. Det er maaske netop heldigt, at ogsaa de ufaglærte, bude, arbejdsdrenge o. l. kom til at beskæftige sig med deres arbejdes teknologiske og samfundsmæssige sider. Mange af dem har jo desuden en fremtid i vente som specialarbejdere, hvor deres stilling næsten uden overgang glider over i det faglærte arbejde.

I mangfoldige tilfælde vil det dog vise sig, at det er den rent *elementære uddannelse*, hvorpaa det skorter mest, og hvortil den unge selv føler, at han har mest trang. Er der mon ret mange ledende folk, der i dag er klar over, hvor sløjt det staar til med den saa højt lovpriste oplysning i Danmark? Jeg tror det ikke. Jeg ved ikke, om det er viljen eller evnen, det skorter paa. Men det staar fast, at det staar forbandet ilde til med ungdommens rent kundskabsmæssige ballast, f. eks. i regning, skrivning og læsning, som det i almindelighed gives os indtryk af er bibragt alle Danmarks voksne indbyggere. Hvor mange er der mon ikke, som af avisernes indhold kun studerer sportssiden, mulig krydret med lidt færdselsuheld eller lignende?

Man kommer imidlertid desværre ikke udenom, at der til disse og muligt flere lejrtyper maa knyttes endnu én. Thi følgerne af den langvarige arbejdsløshed har allerede aflejret sig i store dele af ungdommen, har skabt den antisociale og forkvak-

lede mentalitet, der kan give sig udslag i ytringer som: »Gu' ve' jeg da ej arbejde, saa længe jeg ka' faa 21 dask om ugen i understøttelse«. For denne gruppe, hvis antal det i dag vil være topmaalt letsindighed at undervurdere, gives der kun ét middel, der kan føre dem tilbage til samfundet: lejre med en vis *tvangskarakter* og med en disciplinær ordning, der maaske netop for dem er det eneste, der kan gengive dem et vist velvære ved tilværelsen. Maaske var der i de af kaptajn Wibolt i fjor i »Social-Demokraten«s kronik fremsatte ideer noget, som netop her viser den rette vej til en sund legemlig og aandelig udvikling for dem, der er arbejdsløshedens mest tragiske ofre.

Ved en planmæssig centralisering med typedeling af lejrene for hele landet, vilde man fjerne en af hovedaarsagerne til de bestaaende lejres vanskæbne: dette, at disses lærere har været tvunget til stadig at begynde fra grunden, hvorved den heldigvis ikke ringe procent af deltagere, der er i besiddelse af en noget højere udvikling, er blevet tvunget til ustandselig repetition af grundbegreberne og derigennem sløvet over for det hele.

Man vil ved landsordningen endvidere opnaa en blanding af land- og byungdommen, der ikke kan vurderes højt nok, baade af disciplinære og andre grunde. Det er jo en kendt sag, at den arbejdsløse byarbejder let gaar over gevind. Dette kan slaa over i ligefremt hysteri, selvom det heldigvis i reglen forløber under mere godartede former (kendt under navnet »højskolekuller«). I en lejr, der f. eks. alene rekruterer fra København, vilde denne mentalitet selvsagt let kunne blive eneherskende.

Endelig vil landsorganisationen, rigtig gennemført, betyde en besparelse for kommunerne (administrativ simplificering). Utvivlsomt vil disse ogsaa blive forskaanet for hidtil ikke ukendte overraskende efterregninger.

Selv den bedst gennemførte og gennemtænkte centralisation og leddeling vil imidlertid være frugtesløs, med mindre man faar fat i de rette ledere. Her kan man ikke — som hidtil — lade tilfældet raade, men maa — som i Tyskland — oprette kursus, hvor disse, ud over deres hidtil godtgjorte lærermæssige kvalifikationer, faar en vejledning i det arbejde, de skal gaa ind til: lærer dets særlige vanskeligheder og midler at kende, gør bekendtskab med den arbejdsløse ungdoms mentalitet og faar lejlighed til at prøve, om de har den interesse for og kærlighed til denne opgave, som unægtelig alene kan drive værket.

Den indvending mod arbejdslejrsystemet, at arbejdsløsheden jo kun er et midlertidigt onde, er der vel nu næppe mange, der vil tage alvorligt. Det er derfor nødvendigt at gøre sig klart, at der her virkelig ydes en hjælp og en god hjælp mod ondet.

Dette gælder ogsaa sagens rent økonomiske side. Man hører gang paa gang modstandere mod lejrene komme til orde i den forslidte vending: »Der finder jo

underbetaling sted«. Det er derfor nødvendigt ogsaa at gaa ind paa denne misforstaaelse.

Der finder i arbejdslejrforanstaltningerne absolut ingen udbygning eller underbetaling sted. Lad os se paa tallene, som de stiller sig for den unge mand i fast lejr:

Direkte tilskud pr. dag kr. 2,50 — pr. maaned ca. kr. 75,00		
Fagkontingent betalt	—	— 10,00
Sygekasse betalt	—	— 4,00
		Ialt ca. 89,00

89 kroner maanedlig giver for 3 timers dagligt arbejde en gennemsnitlig arbejds løn paa 1,05 og hertil kommer saa ekstra tilskud i form af rejseudgifter og beklædningshjælp samt gratis undervisning.

En ung arbejdsløs i vore byer vilde næppe kunne drive sine udgifter ned under:

Værelse pr. dag	kr. 0,75
Kaffe og brød	- 0,27
Middagsmad	- 0,65
Aftensmad, 6 stk. brød	- 0,25
	Ialt kr. 1,92

Og saa er her ikke tænkt paa udgifter til varme paa værelset eller eventuel fornyelse af tøj m. m.

Til sammenligning hermed maa erindres, at socialhjælpen i byerne for ufaglærte er fra 8 kr. ugentlig (kr. 1,15 daglig), og arbejdsløshedsunderstøttelsen fra fagforeningerne kr. 2,14, 2,55 og 3,00 pr. dag.

Det er altsaa økonomisk set langt fra nogen ringe hjælp, der ydes lejrdelegerne sammenlignet med manden paa stenbroen. Hertil kommer det tryk, hvorunder den sidste lever, og som skyldes, at de mennesker, der færdes om ham, har bedre raad til mangt og meget.

Deltagende i en lejr, i tiltalende omgivelser og tvunget til at tage aktiv del i de øvrige deltageres kammeratskab og kundskabshigen, der eventuelt maa vækkes gennem kappestrid, vil den enkeltes tanke blive revet væk fra dens efterhaanden sygelige beskæftigen sig med alt det, vedkommende føler sig snydt for, og som han i byen stadigvæk har for øje.

Hvor vilde det være herligt, hvis vi kunde naa til at sende en udpumpet lærling eller arbejdsdreng umiddelbart ved overgangen til de voksnes rækker paa en 4

maaneders rekreation — uanset aarstiden, thi af hensyn til beskæftigelsen burde lejrene vel netop udnyttes stærkest i vinterhalvaaret — i skønne omgivelser, samtidig med at vi bibragte ham forudsætninger for at kunne hævde sig paa arbejdspladsen og i samfundet, mens hans fysik fik en oppudsning i den prægtige natur, som han knap aner er til, men som dog af og til i drømme, paa grundlag af billeder og fortællinger, svirrer rundt i hovedet paa ham paa vej til og fra fabriken inde i stenørkenen.

FORNYELSE — NYE NAVNE

AF HAGMUND HANSEN

Man har sagt, at »ingen bog er saa gammel som den fra forrige aar«. Hvis det er sandt, maa det altsaa nu føles som historie at faa serveret en ny gennemgang og bedømmelse af bøger fra det sidste eller de sidste aar. Maaske endda som en ganske unødvendig historie, for ganske vist er det ikke rigtigt, at »litteraturen ikke mere interesserer moderne mennesker, og at interessen nu ganske optages af praktiske politiske og økonomiske problemer«, som nogle ikke skønlitteraturlæsende mennesker paastaar, men det er snart sagt saa tit, at nogle begynder at tro det. Oplagens tal, bibliotekernes udlaan og det, at diskussionen om litteraturens mening og indhold hvert aar rejser sig med ny styrke og nye krav, modsiger paastanden kraftigt. Men det er vist rigtigt, at litteraturen ikke betyder saa meget som før, at den ikke længere er saa bestemmende for menneskers meninger og adfærd, som den engang har været. Hvis den da har været det. *Johannes Jørgensen* kunde engang sige det saa stærkt: »Husk paa, at vi andre lever, hvad I digtere skriver.... Vi er, som I danner os.... Dette riges ungdom gentager som en skygge jeres digtning. Vi er kyske, naar I er det, usædelige, naar I vil det. De unge mænd tror og fornægter efter jeres tro og fornægtelse. De unge kvinder er blufærdige eller løstige, som de kvinder er det, I forherliger....« Det er utvivlsomt sandt, at kunsten giver sit store bidrag til det, der er vort væsen, vore meninger og vor maade at leve paa. Men i vore dage er saa meget andet traadt til. Filmen og den letteste underholdningslitteratur — endda disse tings laveste former — har taget store dele af de kredse, som kunsten aldrig naaede. De politiske og samfundsmæssige problemer fik kun den mindste del. Og har man saa mon egentlig nogen grund til at tale med tilfredshed om litteraturens svindende betydning?

Der kan naturligvis ogsaa spørges saaledes: er det kunsten, der har svigtet sin opgave? Tjener den ikke længere livet? Er det rigtigt, at den er blevet negativ, at den bryder ned, men ikke bygger op, at den i stedet for at give mod, kraft og vilje, fremstiller menneskene som kasterbolde for blinde naturlove, man maa lade rulle hen over sig, at den holder sig fjernt fra tidens brændende problemer eller ihvertfald ikke nærmer sig dem med tilstrækkelig mod?

En bog fra 1935 og den kritik, en anmelder gav den, viser hvad der menes. Bogen er *Herdals »Løg«* og kritikeren er *Paul la Cour*. Det behøver vel ikke at siges, at Herdals mening har været god nok. Der er ikke i denne bog nogen spekulation i et vanskeligt emne. Herdal har villet vise, hvor vanskeligt det er at være menneske, specielt ungt menneske i en storby. Bogen viser meget af den »livets junglefarlighed«,

som *Budtz-Müller* engang talte om, det skulde være kunstens opgave at lyse op for menneskene. Men det farlige og svage i bogen er det, at den gør driftslivet til menneskets ubønhørlige hersker. La Cour kan se det, og siger det saaledes: »Herdal gør mennesket til et redningsløst offer for sine instinkter. Der findes ingen udveje i hans bog og ingen tale om livsformyelse ved driftslivet. Det er farligt, især for en mand af Herdals anskuelser. Hvis mennesket er et redningsløst offer for sine drifter og instinkter, lades der logisk ingen plads tilbage for et samfundsomformende arbejde. Bogen har et negativt fortegn, der spotter al tanke om et mere ideelt samfund med nye, frigjorte muligheder for mennesket«. Saaledes har Herdal maaske ikke ment det, men det er det, bogen giver. Saaledes har den virket paa de fleste. Ogsaa paa mange af de unge, der har læst den.

Raabet om litteraturens fornyelse lyder fra meget forskellige sider, saa vidt forskellige, at der ikke er stort haab om en fælles optræden. *Bomholt* og *Arne Sørensen* lader sig sikkert ikke let forene, og alligevel synes man ved læsning af deres kritik at høre toner, der ikke ligger hinanden saa helt fjernt, og som man ihvertfald for sit eget vedkommende kan forsøge at bringe sammen. Et par citater kan vise lighederne og forskellene.

Bomholt kritiserer litteraturens ulyst til at give sig i kast med tidens brændende stof: »Skønt mægtige kræfter hamrer løs paa hinanden, saa der hver dag staar flammer op af avisernes spalter — skønt tiden er ladet til randen med drama og spænding, er der kun ganske faa skribenter, der vover at sætte kontakten til højspændingsnettet. De nøjes med en glødelampe og et personligt lille lommebatteri. Dagens presse indeholder i reglen en langt større fantasibefordrende spænding end dagens roman«. De tre forfattere, Erling Kristensen, Leck Fischer og Nis Petersen, der ellers staar hans hjerte nær, faar følgende kritik: »De gengiver, de aabner for tvivlene, men de holder sig omhyggeligt udenfor den kamp, hvor ideens fane vajer fra fanestangen. De foretrækker den trodsige kritik eller den ufarligt iagttagende reservation frem for den positivt betonede kamp, der gør bogen til mere end et litterært dokument«. Og netop nu stilles store krav til den nordiske digtning: »I disse dikturaars mørke skulde vi gerne kunne mønstre de uovervindelige kræfter i nordisk litteratur. Herfra skulde kunstens og frihedens ild lyse ud i natten. Herfra skulde en litterær ekspansion udgaa til Centraleuropa, saasnt diktaturene falder«. Naa, naturligvis kan man ikke koge hverken Norden eller kulturen hen til brug i senere tider. Det vil kun føre til selvtilstrækkelighed og indelukthed. Men det er jo heller ikke det, *Bomholt* mener. Hans ord kan godt læses sammen med *Bukdahls*: »I sin almengyldighed hævder kunsten en fri verdensborgerlighed, som vi i disse nationalismens og klassekampens og den kulturelle selvforsynings tider for vor aandelige sundheds skyld bør hævde. Ogsaa for

ikke at forvirres i vore overvejelser over lokale foreteelser i kulturen og forveksle Frederiksholms kanal med verdenshavet.

Arne Sørensen taler ud fra andre synspunkter. Han angriber den digtning, der »forvansker virkeligheden ved ikke at lade os føle de livsopholdende kræfters magt«, og paastaar, at kunstens moral ligger under samfundets: »Der er ikke eet, men tusinder af eksempler indenfor moderne litteratur, der er af en saadan art, at om jeg tog en side ud af bogen, lærte den udenad og gik ned paa gaden og raabte den ud, da vilde man øjeblikkelig ringe efter et par vogtere og en spændetrøje og køre mig paa en galeanstalt«. Han finder, at »det ene og store konservative dogme hos vor nutidige litteratur synes stadig at være dette: afdække uheldige sider af mennesket, af ægteskabet, af samfundet. Det er ikke saadan, at saadanne ikke i rig udstrækning findes, det er heller ikke saadan, at hyklari vinder ved at blive opretholdt. Men een ting spørger man forgæves litteraturen efter: inspireret og ansvarsfuld kamp for de livsopholdende kræfter«. Han er uretfærdig, naar han paastaar, at »litteraturen gennem snart et aarhundrede har villet give os oplevelser ved at kaste os snavs i øjnene«, men kravene, han stiller, kommer vel ingen helt udenom: »Nu vil det ikke blive opgaven at sammen-skrive en roman om den kvinde, man ikke magtede at leve sammen med, der er ingen muligheder for at komme til at opleve sine seksuelle udskejelser een gang til — eller den stakkels første gang — paa papiret.... Her gælder det ikke om at opløse mennesket i en dyngne uansvarlige komplekser eller instinkter. Her spørges efter den, der kan samle alle kræfter i sin sjæl til en sang saa høj og jublende klar, at verden skal standse og lytte betaget.... Nu spørger man efter den, der kan faa menneskene til at græde af glæde over det skønne og stærke og guddommeligt inspirerede, og den, der kan faa dem til at hulke af fortvivlelse — ikke over jøderne eller kapitalismen eller rustningskapitalen — men over sig selv«.

Jo, opgaverne er stillet. Hvad mener man om dem? Hvornaar løses de?

Det svundne bogaar blev en slags generationsskifte. En række af de forfattere, der i de foregaaende aar var »traadt frem paa gulvet« tog sig et hvil. Foruden de sædvanligvis tavse, *Tom Kristensen*, *Paludan* og *Hans Kirke* ogsaa *Nis Petersen*, *Knuth Bechger*, *Jørgen Nielsen* og *Hulda Lüthken*. *Lech Fischer* skrev en gammel roman om og udgav og fik opført sin »kyniske« komedie »Barnet«, som kaster et skarpt og ubarmhertigt afslørende lys ind over det aktuelle fosterfordrivelsesproblem og viser tomheden og udtørretheden i et par »moderne«, barnløse ægteskaber. *Erling Kristensen* forandrede ikke stort ved det, man vidste om ham i forvejen, ved at samle en bog af tidligere offentliggjorte noveller og kronikker under det meget betegnende navn »Noget for enhver smag«. Men der er grund til at nævne *Marcus Lauesens* gribende og angst-

fyldte bog »Freden«, »et fortvivlelsens raab til det Europa, der befinder sig paa afgrundens rand, fordi de destruktive kræfter har taget overhaand, et Mene Tekel paa væggen, som ingen kan sidde overhørig«. Og af samme generation ydede maaske baade *Cai M. Wool*, *Esther Noach*, *Aage Brodersen* og *Tom Smith* hver paa sin maade deres bedste i aar, der gik. De tavse forfattere kommer naturligvis igen, men tavsheden gav anledning til, at opmærksomheden stærkere samlede sig om de nye navne.

De ældstes indsats maa dog ikke glemmes. *Andersen-Nexø* skrev vel aarets smukkeste bog, barndomserindringerne »Under aaben himmel«, *Johs. V. Jensen* den mest læste, den bitre og anklagende gammelmandsroman »Dr. Renaults fristelser«. *Karin Michaëlis* skrev sin skønne takke- og erindringsbog »Mor«, og *Marie Bregendahl* afsluttede paa pragtfuld maade den klassiske danske bondedigtning med dobbeltromanen »Holger Hauge og hans hustru«.

Naturligvis skal man ikke vente fornyelse, fordi navnene er nye. Men der er blandt aarets debutanter folk med saa betydelige og særpregede evner, at det vil være klogt allerede nu at huske dem. Noget fællespræg er der ikke tale om, og finder man alligevel hos en gruppe af dem toner, der klinger ens, og som maaske varsler et nyt sind i digtningen, skyldes det ikke fællesprogram eller noget i den retning. Det er tiden og en ny indstilling overfor livet og tilværelsen, som spontant bryder igennem og gør dem interessantere end de andre. Men inddelingen, som her skal forsøges, er uden skarpe grænser og uden garanti for holdbarhed.

Af ni navne stiller jeg *Isak Dinesen* alene med »Syv fantastiske fortællinger«. Derefter *Aage Dons* med »Koncerten« og *Karl Bjarnhof* med »Møl og rust«, saa *Paul la Cour* med »Kramer bryder op« og *Johannes Lindskov Hansen* med »Nedenom og hjem«. Og tilsidst i gruppe *Kjeld Abell* med skuespillet »Melodien, der blev væk«. *Martin A. Hansen* med aarets betydeligste og dygtigste debutbog »Nu opgiver han«. *Aage Rasmussen* med »Paa havsens bund« og *Peter Hansen* med »Børn af en by«.

»Syv fantastiske fortællinger« kom udefra til Danmark. Hvordan vilde det have gaaet den, hvis den først var udsendt herhjemme? Den er ny i form og tone, men fornyelse i nogen som helst krævet retning giver den ikke, og intet er sikkert *Isak Dinesen* fjernere end tanken om at skulle sætte sin kunst i tjeneste hos noget andet end fortælleglæden og fantasien. Hun vil kun fortælle, og det gør hun pragtfuldt, men at genfortælle bogen er umuligt. Den er straalende vittig, fantastisk, følsom, menneskeklog, spidsfindig, makaber og pervers og paa sine steder dunkel og uforstaaelig, hvilket i følge forfatterinden kun er en fordel. Hun meddeler ihvertfald, at »det ikke er nogen daarlig egenskab ved en fortælling, at man kun forstaar halvdelen af den«.

Et renere eksempel paa kunstarten »kunst for kunstens skyld« har vi aldrig set. Den er baade saa aldeles Isak Dinesen selv og alligevel pastiche. Man kan høre, hvor det morer hende at skifte stemme og stil fra fortælling til fortælling. I regntidens ensomhed har hun siddet paa sin østafrikanske farm og igen fablet sig en verden til, men en verden, som aldrig har eksisteret, som kun er »fantastisk«. Det er baade uretfærdigt og uforstaaende at raabe »kejsers nye klæder« efter den, men man har haft anledninger til at mindes Henning Kehlers beske ord om »en kreds af højintelligente dekadenter og snobber, som i Isak Dinesen ser en større digterinde end Selma Lagerlöf og Sigrid Undset«.

Hos *Aage Dons* er ihvertfald alt det formelle i bedste orden. Han ejer en skrivefærdighed, som udnyttes til den yderste grænse. Hans mennesker staar tegnede i faa og skarpe træk, og han mestrer et stort og indviklet stof uden unødvendigheder og løs paahit. Det er slet ikke saa lidt — men der er heller ikke mere. Det har maaske været forfatteren nødvendigt at skrive dette stof fra sig. Og han staar utvivlsomt med evnerne, den dag et større og videre spændende emne end denne historie om sanglærerinden Arici, der gennem aarene holder sine elever hen med fantasier over en fremtid, de aldrig naar, river han med sig.

For *Bjarnhof* gælder det samme, men han er farligere, mere bestikkende end Dons. Man rives mod sin vilje med af den sladderagtige og fortrolige hvisketone, han anvender. Og aldrig har sladderer og den halvsjulte og fnisende viden om menneskers lidenhed blomstret som i denne bog. For tjener Kok er det at vide lidt mere om menneskers privatliv end det, der netop vender ud mod dagen, selve den skat, som møl og rust ikke kan fortære. Derfor foregaar det meste af bogen ogsaa om natten, naar hotellet er lukket, og Kok kan liste rundt og kigge gennem sprækken under rullegardinet ind i de stuer, hvor der endnu er lys. Men man vidste jo i forvejen, at menneskene er smaa og sølle, ingen rigtig gode og ingen rigtig onde. Man synes, det var unødvendigt at faa fortalt denne gamle lektie, at verden er mindre og mere snusket, end den i virkeligheden er, og man synes, at Bjarnhof har brugt sine evner, sin menneskekundskab, sin satire og sin medlidenhed til noget, som er altfor smaat. Der er jo dog ogsaa en verden udenfor Kjøge.

Paul la Cour havde i forvejen et anerkendt navn som lyriker og kritiker, men hans store roman om fantasten Kramer anbringer ham nu paa en ny plads i dansk digtning. Han har i et interview meddelt, at bogen »ligger i forlængelse af en klassisk linie i dansk litteratur, fra Hans Egede Schacks »Fantasterne« til Henrik Pontoppidans »Lykke-Per«, der skildrer den selviske fantast«. Den har sikkert været noget af et opgør for ham, en bog, som maatte skrives, og derfor er det egentlig unyttigt at diskutere, om det er nødvendigt at skrive flere bøger om danske fantaster. Og bogen

har da ogsaa videre formaal end dette ene. la Cour fortæller: »Da fantastens skæbne i virkeligheden altid er givet, saaledes at billedet af ham ikke egentlig kan udvides, har jeg søgt at give problemet en social pointe, idet jeg gennem en flok børn paaviser, hvilken overvældende stærkt bestemmende indflydelse den for dansk sind saa karakteristiske angst for virkeligheden og flugt fra den har paa omgivelserne. Der er smitte i den forfuskede livstilpasning«. Fuldt saa meget som en bog om den enkelte fantast er det da blevet et billede af verdenskrigens og gullaschaarenes gyldne tid, »da hele den danske nation blev en nation af fantaster, netop under trykket af en ny barbarisk virkelighed.... Kramer er livsvaganten, der aldrig finder sig til rette i tilværelsen, han gaar fra opbrud til opbrud, en ulægelig vagabondsjæl. Han opbygger sig en personlig verden af ro og tryghed, men indtrykket af verdenskrigen og den ny mentalitet, der brænder paa, knuser den for ham. Individualisten vaagner til forstaaelse af et universelt livsansvar, han ikke kan bære. Hans anlæg spaltes ud i de fem børn, der lever videre med en skæbne i nerverne, afledet af hans livsutilstrækkelighed. De repræsenterer hver for sig een af de veje, menneskesindet kan tage for over en nedarvet livsangst at tilpasse sig til tilværelsen«. Gribende og levende staar billederne af moderen, den frodige og tapre Helene, og af børnene, »taaresønnen«, den ukuelige Sigurd og Per, som natten efter broderens afrejse til Amerika tager sin kamp op, som forstaaer at »han skal være fantasten, der dynger jord paa sit fantasteri uden at kunne udrydde det helt. Den kæmpende fantast. Han skal forene begge slags liv i sig for at kunne tale og advare. Hver dag og hver time skal han inderst inde huske Kramer — det er hans mulighed for at vinde livet. Der hviler et uoverkommeligt ansvar paa ham: han skal læge Kramer, for ogsaa de døde har lægedom behov, at deres skæbne kan blive fuldttegnet og rig«. Paul la Cour har angivet som sin inderste mening med bogen »at fortælle noget erfaret om mennesket og dets evindelige livskamp«, og det har han naaet. At den er blevet saa forskellig bedømt som fra den absolute fordømmelse til ærefuld sammenligning med Lawrence og Dostojevski viser kun hvilken interesse, den har vakt.

Det er Paul la Cour, der har paavist, at hans eget motiv gaar igen i *Johannes Lindskov Hansens* bog. Gullaschaarenes »blinde livsberuselse, der var udtryk for en flugt fra den ny virkelighed, ligger i bunden af de yngre skribenters mest bestemmende erfaringer. Hovedpersonen i »Nedenom og hjem«, Helmer Gregersen, bliver drømmer og fantast, »fordi han ikke har formaaet at neutralisere indtrykket af skæbneaarenes uægte livsnemhed og komme paa talefod med kriseaarenes paatrængende intime virkelighed«. Og Lindskov Hansen har udvidet dette ved selv at tilføje: »Mens andre debutanter skildrer en helt, der naar alt det, *de* gerne vilde naa, saa har jeg gjort det modsatte. Min helt fanger ikke lykken. Han har en arv, som mange unge menne-

sker i dag deler med ham. Det skyldes hovedsagelig den, at det gaar ham saa daarligt. Med ham har jeg villet sige noget alvorligt til den ældre generation: »Her skal I se, det er slet ikke saa nemt at betale jeres spillegæld«. Man har sammenlignet »Nedenom og hjem« med »Har man een gang spist af blik tallerkenen« og mest, at Lindskov Hansen var direkte paavirket af Fallada. Han har nu paavist, at hans bog var skrevet, før Falladas udkom paa tysk. Hans stof er personligt nok. Som søn af en inspektør ved en tvangsarbejdsanstalt kender han indtil de mindste detaljer institutionen og dens bestand af lutter samfundets udskud og vragstumper. Han har gjort disse mennesker levende og forstaaet hver enkelt dybe brist, der ustandseligt, indtil døden naar dem her paa anstalten eller paa en tilfældig grøftkant, vil bringe dem indenfor muren til de forhold, som de ude længes imod og finder ro i, mens de uafslædig bag muren higer mod det frie liv derude, som de ikke kan klare. Men det er ikke alene romanen om en tvangsarbejdsanstalt, det er ogsaa romanen om en ung mand af i dag. Det er i bogens allerførste kapitler, Lindskov Hansen viser, hvad han dybest ved om mennesker, om den art af unge, i hvem svag karakter og den farlige arv fra fortiden sidder og har skiftevis udspil med et »moderne«, haardt og ubarmhertigt samfund, der kun giver »35 kroner om maanedens plus kost og logis«, mens fantasien tumler med fundne femhundredkronesedler, bilture, baller og dyre pigeboørn. Nej spillegælden er ikke saa let at faa betalt. Og om dette sammenstød har Lindskov Hansen sagt noget meget vigtigt.

Jeg ved ikke, hvad man skal kalde det fælles, der, hvor forskellige de end er, forener Kjeld Abell, Martin A. Hansen, Aage Rasmussen og Peter Hansen. Arne Sørensen vilde muligvis tale om en »livets revolte« eller noget lignende, men det kunde ogsaa hedde saa meget andet, der alligevel ikke udtrykker alt. Hos dem alle finder man en vis trods, man vil ikke knuses hverken af den sløvende dagligdag, af de ydre forhold eller af arven fra fortiden. Man vil netop finde »noget«, der rækker ud over disse ting, er mere bestandige end dem. Det har vidt forskellige navne. Det hedder »melodien«, »jorden og arbejdet«, »lykken« eller »kærligheden«. Der skal bygges »altre paa jorden«. Hvis Arne Sørensens paastand, at »kunsten gaar foran som *symptom*, fordi kunstneren er mere følsom for indtryk end andre, og han maa tidligere end andre have udtryk derfor — selv om han er ganske uvidende om, hvilke tendenser, han hjælper til live«, er rigtig, saa finder man maaske hos disse unge forfattere det, man for fremtidens skyld maa være opmærksom overfor.

Stærkest kommer oprøret frem i *Kjeld Abells* berømte riddersalskomedie. Her reageres mod det sløvende arbejdsmiljø, kontoret med de ens maskerede frk. Møller + frk. Møller + frk. Møller, mod den pæne treværelsestilværelse med møbler købt for svigerforældrenes tilskud og med »lagnerne og dækketøjet med navn — og en

vældig god begyndelse til et maagekaffestel — og teskeerne i herregaardsmønster«. Og der er oprør og protest mod den skrupdødkedelige familiesøndag, mod radioforedragets opstyltede uforstaaelighed og aandløshed, mod familieskovturen med for smaa sko og for stramt korset og »pas nu endelig paa bukserne«. Livet, »Melodien bliver væk i alt dette. Og saa gaar man paa jagt efter den, og finder den jo tilsyneladende. Men hvad er den? Ja, det har Abell ikke sagt direkte, der er ikke anbragt nogen patentfortolkning over scenen. Og derfor bliver der god Lejlighed til for alle filosoffer at putte udtydninger ind. Jeg har hørt en mand mene, at hovedpointet var en opfordring til at indmelde sig i handels- og kontormedhjælperforbundet, Arne Sørensen har paastaaet, at »denne geniale sætning »melodien, der blev væk« kun er en charmerende omskrivning af dette ganske simple og enkle og forfærdelige: Gud døde«, og Henning Kehler har fundet ud af, at »Melodien, der blev væk« er til syvende og sidst slet ikke »Internationalen«. Nej, da ligner den faktisk meget mere en meget gammel salme. Ikke en af de salmer, som puritanere eller metodister eller indremission synger — men en jublende middelaldersalme om naturens genfødsel og et nyt liv. En salme, der henter sin inderste melodi fra ordene: Kristus er opstanden«. Den, der søger, skal finde. Der er noget i stykket, der peger i kommunistisk retning, og alligevel er det ikke et politisk tendenskuespil. Det ser ud, som om melodien findes baade hos barnet, hos videnskabsmanden, hos »den lykkelige uden skjorte« og i det store fællesskab mellem mennesker og i noget helt ubestemt, som hverken har navn eller skikkelse. Og der har været mennesker, som stærkere har fæstet sig ved det ene end ved det andet. Skuespillets store succes skyldes vel netop, at der ikke er stukket nogen pegepind frem. De mange tusinder, som nu har set det, har hver kunnet lægge sin forklaring ind. Og det er sikkert ogsaa gjort. Der findes efterhaanden lige saa mange forklaringer til »melodien« som til Willumsens relief.

Tilsyneladende er der intet af alt dette i »Nu opgiver han«. Den skildrer en sjællandsk bondeegn midt oppe i nutiden med al dens strid og uro. Gamle materielle og aandelige tilstande gaar under og nye opstaar. Vi ser de gamle partier i kamp med det nye frembrydende, L. S. og kommunismen. Alle de sidste aars begivenheder og bevægelser er med, landbrugseksportens sammenbrud, selvforsyningsideerne og valuta-restriktionerne. Og alt dette skildret med en saadan objektivitet og »saglighed«, at det ikke er uden grund, bogen er blevet sammenlignet med Hans Kirks berømte »Fiskerne«. Den kan taale sammenligningen. *Martin A. Hansen* har sikkert sine anskuelser om politik og samfundsspørgsmaal, men de faar ikke lov at snakke med i skildringerne af politiske partier og religiøse standpunkter. Det er tingene og menneskene, der taler. Det andet bemærkelsesværdige i bogen er sproget. Det er muligt, at baade Tom Kristensen, Johannes V. Jensen og Gravlund staar bag det, men det

er alligevel helt Martin A. Hansens eget. Det kan være køligt og næsten refererende, til andre tider dirrende følsomt og bevæget, men altid er det lige paa, uden overflødige forsikringer og udvendigheder. Martin A. Hansen er i sproglig henseende større kunstner end nogen anden af de nye navne. I denne levende aktuelle — brændende aktuelle — bog oplever man da byens, sognets, ja hele samfundets skæbne i disse vanskelige aar, hvor saa meget gaar under, og noget nyt spirer frem. Men Martin A. Hansen er rig. Vi skal lære alle disse mennesker at kende. De unge mænd og de unge kvinder, som livet former sig saa forskelligt for, som ikke alle har de samme muligheder for at kunne leve det. De gamle og de døende, gaardmænd og husmænd og arbejdsløse landarbejdere, missionæren, chaufføren og tjenestepigen. Men bag alt dette levende aktuelle, bag den objektive saglighed ligger en hemmelig viden gemt. Former for samfund og tilværelse kan skifte, alt andet kan skifte, men jorden er det bestandige. Og derfor er det maaske ikke saa meget menneskene som jorden, der er hovedpersonen i denne bog. Men bonden og jorden hører sammen: »At forlade jorden vilde for Lars være selvmord. Et liv igennem har han identificeret sig med jorden. Han har ikke kaldt den en dæmon, han har aldrig fundet lyriske udtryk for sit forhold til den. Opfatter den ikke som en naturmagt eller »Moder Jord«, han gør intet forsøg paa at forklare den og sig selv. Han ved blot, at han hører til den, at nu, da han, som skulde have afløst ham her, har svigtet og er væk, maa Lars blive. Sønnen var den anden, Lars identificerede med Jorden«. Og i dette bliver da kampen om gaarden, indtil den gamle Lars maa give op, en handling, der har videre perspektiv end det blot 1935bestemte. Man har i en anmeldelse karakteriseret »Nu opgiver han« saaledes: »Det er en bog om tiden, om det bestandige i mennesket midt i tidens forvandling... Store dele af denne aktuelle roman bliver til et episk digt om de fundamentale værdier i tilværelsen. Et epos om ungdom, drift, angst for livet, tilpasning til tilværelsen, der lykkes eller mislykkes, set under naturens vældige perspektiver«. Læser man bogen nøje igennem mærker man denne mystiske samtidighed og fælles rytme i menneskenes handlinger og naturens vekslens. I fortællingen om den unge mand Thorvald, der giver op overfor livet, oplever man, hvor dybt forfatteren har forstaaet et menneskesind og de afgrunde, det rummer, og udfra bogen lyder tilsidst i afsnittene om Knud og Kaja som en slags »melodi«, en lovsang til arbejdet, kvinden, kærligheden og sundheden.

Hos *Age Rasmussen*, som forøvrigt ogsaa bør huskes for de to digtsamlinger »Tusmørketoner« og »Nattens Fugl« med de store og skønne digte til den døde broder, er alt igen anderledes. Romanen angives i en forlagsanbefaling at ville vise, »hvorledes menneskene kan tøve for længe med at frigøre sig for snærende baand og søge lykken.... Man kan ikke sløre sit liv ved med taaget tøyen at faa lykken til at vente, den gaar, naar man ikke vover at søge den, fra de stunder og steder, hvor den har sat et men-

neske stævne. Bogen vil lære menneskene at være varsomme med sig selv og med andre, vi skylder baade dem og os selv at udnytte vore lykkemuligheder, ellers sidder man en skønne dag og ser, at man har levet paa havsens bund«. Om Aage Rasmussen har kunnet vise, hvori denne lykke bestaar, er et andet spørgsmaal. Det synes man ikke, han har kunnet. Der er rigtigt vist to mennesker, Hendrik og Stine, som gaar fejl af hinanden i et ægteskab. Han er uenergisk, sløv overfor tildragelserne og problemerne omkring sig og lever egentlig kun op, naar der sættes god mad for ham. Hun er levende og stærk og bærer med styrke, de genvordigheder, livet lægger paa hende. Og hun gaar i et stadigt haab, om at lykken dog maaske engang vil naa hende. Men tilsidst opdager ogsaa hun, at hun som en Agnete har levet paa havsens bund. Men man tror ikke rigtig paa, at de lykkemuligheder, hun møder, og som hun lader gaa fra sig, alligevel vilde have bragt nogen virkelig lykke. Det bedste i bogen bliver derfor skildringen af drengen Jon Martin. Hans muligheder tror man paa. Han har sundheden og styrken, livskraften og livsviljen til at gaa ud i de kampe, der ogsaa vil møde ham. Man længes efter at møde ham igen, naar man har sluppet ham i kupeen overfor den unge pige, da han rejser til sin plads i byen: »Hvor livet var dejligt. Han skulde blive en mand og have ret til at bore sit ansigt ind til hende eller til en anden.... Hvorfor var der mennesker, der gik rundt, som var der ingen salighed i verden, som vidste de slet ikke, at denne glæde var til? Men han vidste det, og denne glæde var nok endnu, men engang skulde han fange den, al livsens fryd«.

Peter Hansen har skrevet en god og ærlig bog om den unge arbejdsløses kaar i storbyen. Der gives gode billeder fra baggaardshjemmet, fra arbejdspladsen og kontrolstedet, og menneskene, den forslidte mor, sønnen Karl og den unge pige Jene skildres fint og forstaaende. Snakkehovedet Bergmann maa derimod det meste af tiden fungere som talerør for Peter Hansens sociale synspunkter. Men bogens højdepunkt er skildringen af de to unges, Karls og Jenes, kærlighed. Det har glædet mange — og det har ikke noget at gøre med snerperi — at læse disse sider, efter at vi snart til overmaal er blevet fyldt med saakaldt »frigjorte«, intimt fysiologiske samlebeskrivelser.

Efter Jenes død og hjemmets sammenbrud vandrer Karl ud af byen, ud i naturen. Efter hvad? Det siges ikke. Heller ikke, om han der skal finde nogen »melodi«, men »hvert fodslag var erobring af nyt land, rask gik det fremad. Inden natten vilde han være naaet saa langt, at end ikke skæret fra byens baal kunde minde ham om tiden derhjemme. Ikke fortiden, men fremtiden skulde optage hans tanker.... Usynlige hang lærkerne over markerne. Ude paa vejen summede bilerne og trak de tonstunge læs afsted. Forude laa livet og vinkede. »Fremad« sang det i luften. Nøjagtig den samme stemme lød i hans indre: »Fremad! Bare Fremad«.

Det er ikke sikkert, at disse bøger tilfredsstillere de krav, der er stillet, og det er ikke sikkert, vi kan nøjes med det, de giver. Maaske er noget lignende ogsaa sagt før, men der lyder alligevel hos disse sidste unge en ny tone, som ikke længe har været hørt i digtningen. Endnu er det svagt og forsigtigt og meget forskelligt hos de forskellige.

Det er meget svært endnu at give dette nye noget navn, og det er vel heller ikke engang nødvendigt at gøre det. Hvad det kan blive — om vi kan vente en digtning, der ikke opgivende bøjer sig for samfundets, drifternes og instinkternes magt, men sætter kraften, glæden og viljen til livet ind mod haabløsheden og den driftsbestemte determinisme — vil forhaabentlig de kommende aar give et svar paa. Maaske findes i disse unge bøger spirene til den fornyelse, der kaldes paa, maaske *kan* det blive noget meget farligt, som intet raad findes for. Tiden og den modtagelse, det faar, vil bestemme det.

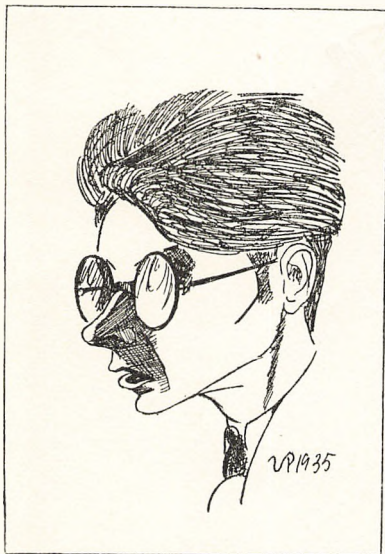

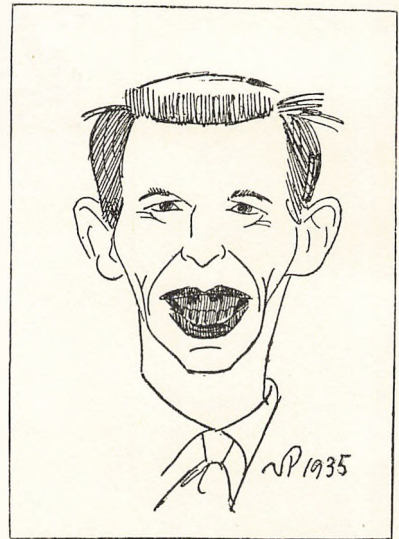
Frode Kristensen

Viggo Nielsen

Hågmund Hansen

Kaj Bundvad

Tegninger af Viggo Poulsen (Elev 1935—36)

ELEVFORTEGNELSE

ROSKILDE HØJSKOLE - VINTEREN 1935-36

Udvidet Fagforeningskursus 1.—14. Septbr. 1935.

- Alsø, Poul, Høffdingsvej 7, Kbhvn.-Valby.
 Andersen, Anna, Løngangsstræde 21, Kbhvn. K.
 — , I. P., 6. Julisvej 59, Fredericia.
 * — , Inger, Tomsgaardsvej 71, Kbhvn. N.
 Christensen, Georg, Albaniensgade 4, Kbhvn. S.
 *Eriksen, Kai, Gl. Lægforen. Boliger R 12, Kbhvn. Ø.
 *Frandsen, Sofie, H. C. Ørstedesvej 28 B, Kbhvn. V.
 Hansen, Anton, Hamlets Vænge 10, Helsingør.
 — , Hulda, Hauserplads 14, Kbhvn. K.
 Jensen, Karmark, Nørresøgade 41, Kbhvn. K.
 * — , Niels Møller, Prinsensgade 6, Fredericia.
 * — , Villy, Frejsgade 4, Kbhvn. N.
 Jeppesen, Thea, Danmarksgade 40, Odense.
 Larsen, L. P., Smedegade 6, Varde.
 *Laursen, Leo, Skødstrup.
 Mortensen, Egon, Højlandsvangen 18, Kbhvn.-Brh.
 Nielsen, I. P., Eschrichtsvej 28, Kbhvn.-Valby.
 — , Thorvald, Kirkegaardsvvej 47, Kbhvn. S.
 *Olsson, Axel, V. Boulevard 43, Kbhvn. V.
 *Petersen, Alfred, Egholmsvej 25, Skanderborg.
 — , Harald, Skærbæksvej 46, Rødovre.
 * — , Viggo, Bjelkerup, St. Hedinge.
 — , Willy, Dalgas Boulevard 78, Kbhvn. F.
 Poulsen, K., Vildbjerg.
 Rød, Georg, Nürnberggade 30, Kbhvn. S.
 *Svensson, J., Sønderport, Aabenraa.
 Wolf, Otto, Gl. Kongevej 6, Kbhvn. V.
 Wrobel, Fr., Mesterstien 20, Kbhvn. N.

Vinterskolen 1935—36.

- *Albertsen, Verner, Krusaagade 15, Kbhvn. V.
 *Albrechtsen, Anders, Dannebrogsgade 16, 2. th., Kbhvn. V.
 *Andersen, Eivin, Esromvej 68, Helsingør.
 — , Gunnar, Haveforen. Landlyst, Syrenvej 2, Kbhvn. Valby.
 * — , Knud Hagerup, Edv. Griegsgade 12, 2., Kbhvn. Ø.
 * — , Kristian, Elmehøj, Gurrevej, Helsingør.
 * — , Max, Wilstersgade 45, Aarhus.
 * — , Vagn, Borgervænget 68, 3. tv., Kbhvn. Ø.
 * — , Verner, Frederiksgade 3, Randers.
 — , Svend Erik, Annagade 7, Aarhus.
 *Bach, Orla, Nørregade 17, Esbjerg.
 Christensen, Carl Johan, Istedgade 93, 3. th., Kbhvn. V.
 * — , Carlo, Boulevardgaarden 6, Randers.
 Christiansen, Anthon, »Højbo«, Skansen, Nørre Sundby.
 — , Carl Gren, Saxogade 6, 3. tv., Kbhvn. V.
 * — , Knud, Aakirkeby.
 * — , Poul, Kongensgade 1, Hjørring.
 * — , Villy, Enghavevej 229, Kbhvn: V.
 *Ditlevsen, Herluf, Grev Schacksvej 35, Svendborg.
 *Due, Hans Ejnar, Skovlænge, Søllested.

- Erichsen, Curt, Sdr. Boulevard 84, 2. th., Kbhvn. V.
 Esbensen, Hans, Kegnes, Sønderjylland.
 Frederiksen, Helge, Korsgade 20 B, Kbhvn. N.
 Frenning, Tommy, Colbjørnsensgade 15, 4., Kbhvn. V.
 *Grenaa-Petersen, Andreas, Sundsmark, Sønderborg.
 *Hammer, Frits, Grønholtvej, Fredensborg.
 Hansen, Ernst, Rønnebærvej 4, Nakskov.
 * — , Peer Saaby, Zeus Boulevard 43, Hvidovre.
 *Henriksen, Aksel, Hammersholt, Hillerød.
 Herrestrup, Erik, Frederiksborgvej 194, 2., Kbhvn.
 Holmgaard, Holger, Dommerby, Højslev.
 *Hyltoft, Henri Gross, Vævergade 3, 4. tv., Kbhvn. N.
 Høyer, Valdemar, Nybogade 5, Horsens.
 *Jensen, Aage, Kollekolle, Værløse.
 * — , Børge, N. Ebbesensgade 16, Randers.
 — , Eigil, Gormsgade 6, 1. tv., Kbhvn. N.
 — , Elon, Australiensvej 20, 2., Kbhvn. Ø.
 — , Evald, Rosnæsvej 25, Nakskov.
 — , Hans Chr., Bredgade 2, Nakskov.
 * — , Jørgen, Ndr. Frihavsgade 17 B, St. tv., Kbhvn. Ø.
 * — , Karl Otto, Nørrehøjgade 12, Randers.
 * — , Karl V., Brinken 3, Viby J.
 * — , Knud A., Hothers Plads 35, St. th., Kbhvn. N.
 * — , Kyril, Bustrupgade 5, St. th., Kbhvn. V.
 * — , Poul, Valborgalle 20, Kbhvn.-Valby.
 * — , Svend Skou, Hildursgade 14, Kbhvn. N.
 * — , Svend Nørregaard, Aarhusvej 38, Helsingør.
 — , Viggo, Chr. Hansensvej 21 A, Holbæk.
 — , Villy, Krøyer, Estlandsgade 2, 4., Kbhvn. V.
 * — , Villy, Frejasgade 4, Kbhvn. N.
 Jepsen, Svend Christian, Nørregade 59, Esbjerg.
 *Johannessen, Arnold, Gormsgade 94, Esbjerg.
 Johansen, Aksel, Saxogade 62, Kbhvn. V.
 — , Otto Fogh, Nygade 18, Horsens.
 Jørgensen, Erik Benny, Strandboulevard 231, Kbhvn. Ø.
 *Keller, Frederik, c/o Keller, Tingvej 32, Kbhvn. S.
 *Larsen, Erik Verner, Dyblandsvengen 34, Brønshøj.
 — , Henry Ilse, Knudsgade 7, Esbjerg.
 * — , Karl, Revvej 140, Korsør.
 — , Svend Aage, Jærggade 18, 2., Kbhvn. N.
 * — , Svend Hallengreen, Snukkerupgade 5, Korsør.
 — , Svend, Heilskovsgade 24, Vejgaard, Aalborg.
 *Lauritzen, Otto, Bjælkerup, Storeheddinge.
 *Lisby, Mads, Nygaardsvej 142, Esbjerg.
 Lund, Svend Aage, Vigerslev Alle 131, Kbhvn.-Valby.
 *Madsen, Henry, Boulevardgården 2, Randers.
 * — , Knud, Murergade 7, Helsingør.
 Marrup, Christian, Knudsgade 13, Esbjerg.
 Mathiesen, Svend Lykke, Nygade 20, Horsens.
 *Mikkelsen, Gunnar, Faaborggade 19 A, Aarhus.
 * — , Henning, Badevej 1, Helsingør.
 *Mortensen, Vilhelm, Pilevengen 20, Brønshøj.
 *Nielsen, Aksel, Sjællandsgade 100, Aarhus.
 * — , Børge Ploug, Skotlandsgade 3 A, Kbhvn. S.
 * — , Carl, St. Annagade 41, Helsingør.

- *Nielsen, Eigil, P. M. Møllersvej 37, St., Aarhus.
 * — , Frede, Kronprinsensgade 11, Esbjerg.
 * — , Jens Peter, Aagade 89, o. G., Aarhus.
 — , Niels Chr., Økonomivej 4, Randers.
 * — , Oliver, Klintebjerg, Otterup.
 * — , Osv. Rudolf, Jægergaardsgade 39, Aarhus.
 * — , Poul, c/o Borgen, Folkets Alle 4, Kbhvn. F.
 * — , Richardt, Borgergade 32, Esbjerg.
 * — , Svend Aage, Gl. Jernbanevej 12, Kbhvn.-Valby.
 * — , Svend O. J., Væde, Morud.
 *Olsen, William, Sorøvej 49, Slagelse.
 Pavlovski, Johann, Egernsund.
 *Pedersen, Aage Tudborg, Rolfsgade 168, Esbjerg.
 — , Asbjørn, Herambsgade 11, Aarhus.
 * — , Erik, Rønhaven 20, Kbhvn.-Valby.
 * — , Niels Munch, Dannebrogsgade 24, Aalborg.
 — , Svend Johannes, Lundtoftegade 58, Kbhvn. N.
 Petersen, Axel, Langhoff, Halmtorvet 44, Kbhvn. V.
 * — , Børge, Vigerslevalle 108, Kbhvn.-Valby.
 — , Carlo, Blaagaardsgade 41, Kbhvn. N.
 * — , Harley, Skovvej 75, Aarhus.
 * — , Jens Wagner, Englandsgade 37, Esbjerg.
 * — , Poul, Wagnersvej 15 B, 5., Kbhvn. V.
 * — , Svend Aage, Danmarksgade 31, Aalborg.
 *Poulsen, Børge, Mariagervej 66, Randers.
 * — , Viggo, Møllergade 95, Svendborg.
 *Rasmussen, Halfdan Wedel, Lombardigade 25, St., Kbhvn. S.
 * — , Ove Søgaaard, Egegade 8, Aarhus.
 — , Peter Chr., Skolegade 75, Esbjerg.
 — , Svend, Nordenkirke, Nakskov.
 — , Thorvald, V., Grave 15, Randers.
 *Rohde, Arne, Hestkøbgaard, Birkerød.
 Rünitz, Børge, Sofiegade 9, Helsingør.
 Seiman, Vilhelm, Korsgade 27, Aalborg.
 Svendsen, Johannes, Tolderens Stræde 24, Nakskov.
 Sørensen, Carl, Søndergade 24, Middelfart.
 — , Dahn, Kirkestien 9, Nærum.
 * — , Heinrich, Sølystgade 3 A, Aarhus.
 *Thorsen, Poul, Ny Adelgade 9, Kbhvn. K.
 *Wennerberg, Frede, Struensegade 39, Kbhvn. N.
 * Medlem af Elevforeningen.

ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLE

Pigeskolen 1935.

- *Andersen, Kirstine, Husassistent, Gerup pr. Visby.
 Bondesen, Jonna, Husassistent, Sdr. Stenderup pr. Varmark.
 *Due, Amalie, Husassistent, Sdr. Stenderup pr. Varmark.
 *Holdt, Metha, Husassistent, Sdr. Stenderup pr. Varmark.
 *Jacobsen, Karna, Husassistent, Byglandsgade 2, Kbhvn. S.
 *Jensen, Magnhild, Husassistent, Vardevej 32, Vejle.
 *Kjær, Johanne, Husassistent, Drøsbro pr. Thorsø.
 *Larsen, Gerda, Hans Egedesgade 23, Kbhvn. N.
 * — , Ruth, Syerske, Heilskovgade 24, Vejgaard pr. Aalborg.
 *Mathiesen, Ingrid, Husassistent, Bastrupsvej 4, Varde.
 *Moestrup, Ketty, Husassistent, Nygade 7, Lendemark pr. Stege.

- *Nielsen, Ellen, Husassistent, Villersø pr. Grenaa.
- * — , Erna, Husassistent, »Birkebo«, Cementvej 12, Nr. Uttrup.
- * — , Ruth, Husassistent, Møllegade 20, Stubbekøbing.
- *Olsen, Ragnhild, Husassistent, c/o P. Olsen, Ejstrupholm.
- * — , Valborg, Syerske, Helgolandsgade 54, Aalborg.
- *Pedersen, Anna, Husassistent, Hømose pr. Skanderborg.
- *Sand, Jonny, Syerske, Østervangsvej 13, Vejgaard pr. Aalborg.
- *Sørensen, Magda, Husassistent, Sydbanevej, Holstebro.

Kooperativt Kursus 1935.

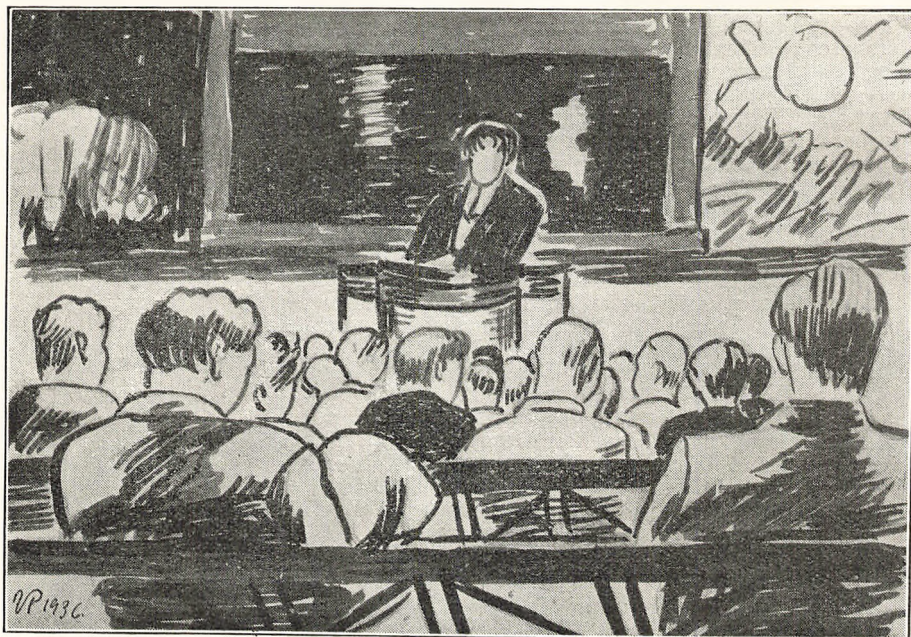
- Andersen, Herluf, Regnskabsfører, Aaglimt 15, Holstebro.
- Christensen, Carl, Arbejdsmand, Istedgade 93, Kbhvn. V.
- , Jørgen, Kontormedhj., Bryggeriet »Stjernen«, Kbhvn.
- , Knud, Kommis, Vestergade, Langaa.
- Hansen, Poul Friis, Arbejdsmand, København.
- Jensen, Knud Aage, Kommis, Sønderport 34, Løgstør.
- Jepsen, Leonhardt, Arbejdsmand, Skolegade 7, Aalborg.
- Jørgensen, Svend, Vasegaard, Kommis, Karlstrup pr. Tandstrup.
- Kjeldsen, Ejner, Kommis, Oliebladsgade 7, Kbhvn. S.
- Knudsen, Svend, Kommis, Brugsforeningen, Jerne pr. Esbjerg.
- Madsen, Harry, Kommis, Brugsforeningen, Aalborg.
- , Poul, Kommis, Sverrigsgade 11, Aalborg.
- Mikkelsen, Harry, Arbejdsmand, København.
- Mortensen, Johannes, Kommis, Brugsforeningen Darum, pr. Bramminge.
- Müller, Heini, Kontormedhj., Roskilde Højskole.
- Ohlsen, Johannes, Kommis, Nørregade 69, Esbjerg.
- Pedersen, Søren, Kommis, Brugsforeningen, Aalborg.
- , Vilhelm R., Kommis, Hovedstadens Brugsforening, Kbhvn.
- Rasmussen, Carl Otto, Landarbejder, Raarup pr. Vestenskov.
- Sørensen, Erling, Arbejdsmand, Ægirsgade 5, Kbhvn. N.
- , Robert, Arbejdsmand, Kastanievej 4, Vejle.
- Thomsen, Erik, Kommis, Grundtvigsallé 123, Esbjerg.

Vinterskolen 1935—36.

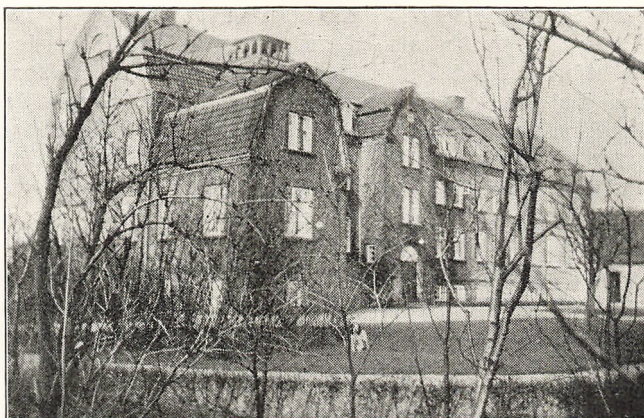
- Andersen, Svend, Arbejdsmand, Odinsvej 3, Jerne pr. Esbjerg.
- , Svend Aage, Arbejdsmand, Søndergade 25, Nakskov.
- *Andreasen, Edmund, Arbejdsmand, Dannebrogsgade 47, 2., Kbhvn. V.
- *Annfeldt, Harry, Arbejdsmand, Langhøjvej 4, Hvidovre.
- , Ingvar, Tjener, Danmarksgade 16, 4., Kbhvn.
- Bendtsen, Anton, Former, Læssøegade 60, Kolding.
- *Beukel, Bernhard, Gartner, Øsby pr. Haderslev.
- Birch, Carlo, Maler, Lundtoftevej 36, Kgs. Lyngby.
- *Bondesen, Poul, Arbejdsmand, Jødevej 64, Nakskov.
- *Bøggild, Emil, Fabrikarbejder, Husumgade 14, 4., Kbhvn. N.
- Carlsen, Leo, Tandtekniker, Esbern Snaresgade 11, Kbhvn. V.
- *Christensen, Carlo, Estlandsgade 2, 1. tv., Kbhvn. V.
- *Corneliussen, Alex, Jord- og Betonarb., Nørresøgade 31 B, Kbhvn. K.
- Davidson, Alfred, Arbejdsmand, Elmevej 20, Horsens.
- Flindt, Thorkild, Gartner, Willemoesgade 4, Kbhvn. Ø.
- *Folkersen, Gunner, Bud, Lipkesgade 10, St., Kbhvn. Ø.
- *Frederiksen, Frede, Marievej 9, Slagelse.
- Gabs, Helveg, Tømrer, Tarm.
- Gravesen, Børge, Maskinarbejder, Frederiksvej 48, St., Kbhvn. F.
- *Hansen, Ejnar, Arbejdsmand, Lærkevej 7, Vejle.
- , Emil, Mælkerarbejder, Saxogade 87, 4., Kbhvn. V.

- *Hansen, Hans, Arbejdsmand, Aagade 61, Vejle.
 — , Helge, Arbejdsmand, Skansen 17, Nakskov.
 * — , Marius, Arbejdsmand, Ryesgade 28, Kbhvn. N.
 * — , Poul, Fabrikarbejder, Vognmagergade 1, Kbhvn. K.
 * — , Svend Aage, Lønstrupvej 26 St., Vanløse.
 * — , Valdemar Th., Arbejdsmand, c/o Petersen, Bregnerødgade 16, Kbhvn. N.
 — , Villy, Former, Industrigade 8, Kolding.
 — , Villy, Fabrikarbejder, Lønstrupvej, Vanløse.
- *Harring, Karl, Barber, Halden, Thisted.
- *Hjorth, William, Arbejdsmand, Søllerødgade 28, Kbhvn. N.
- *Husted, Christian, Arbejdsmand, Darum pr. Bramminge.
- *Højland, Harry, Arbejdsmand, Funders Allé, Bramminge.
- *Iversen, Thomas Sandøe, Arbejdsmand, Gormsgade 3 A, Esbjerg.
- *Jacobsen, Charles, Arbejdsmand, Fællesskabsvej 6, Nakskov.
- *Jensen, Arne, Arbejdsmand, Strandmøllevvej 10, Holbæk.
 * — , Carl, Skibssmed, Jernevej 65, Esbjerg.
 * — , Carlo, Bud, c/o B. Hansen, Sandbjerggade 19, 3. tv., Kbhvn. N.
 * — , Christian, Modelsnedker, Aarhusgade 54, Kbhvn. Ø.
 — , Guido, Jord- og Betonarbejder, Arbejderhotellet, Saxogade 82, Kbhvn. V.
 — , Kaj, Maskinarbejder, Blichers Allé 20, Esbjerg.
 — , Ove, Kirkebjerg Allé 37, Vanløse.
 — , Peter Sture, Baadebygger, Ryesgade 28, Kbhvn. N.
 * — , Rasmus, Arbejdsmand, Haldum pr. Hinnerup.
 * — , Valdemar, Bud, Nongesgade 6 B, Kbhvn. S.
- *Johansen, Gerner, Mælkeassistent, Vigerslevvej 292, St., Kbhvn. Valby.
- *Johannesen, Christian, Bagersvend, Norgesgade 25, Esbjerg.
- *Johansen, Kaj, Maskinarbejder, Langagervej 19, Hjørring.
 — , Theodor, Arbejdsmand, Ryesgade 28, Kbhvn. N.
 * — , Viggo, Bud, Sølvgade 5, Kbhvn. K.
- *Jørgensen, Gerhardt, Fabrikarbejder, Dovregade 2 B, 2., Kbhvn. S.
- *Knudsen, Alfred, Vestergade 40, Holstebro.
 * — , Hans Schmidt, Landarbejder, Rødding pr. Spøttrup.
 Kristensen, Ejnar, Bud, Kronprinsessegade 60, 5., Kbhvn. K.
- *Kæmpe, Henry, Medhjælper, Breum pr. Jebjerg.
 * — , Karl Gustav, Tjenestekarl, Rødding pr. Spøttrup.
- *Larsen, Hans Chr., Lagerarbejder, Bregnerødgade 19, 4. tv., Kbhvn. N.
 — , Victor, Toldklarere, Hans Egedesgade 23, Kbhvn. N.
- *Lif, Nisse, Järnbruksarbetare, Box 4146, Born, Hofors, Sverige.
- Lindblad, Anton, Mekaniker, Husumgade 22, Kbhvn. N.
- *Lindskjold, Børge, Kommis, Ll. Bjerggade 17, Vejle.
 Lindvall, Gustav, Arbejdsmand, Fiskergade 76, Aarhus.
- Madsen, Hans Peter, Arbejdsmand, Knudsgade 4, Esbjerg.
- *Mogensen, Kurt, Bud, Klitmøllevvej 41, Vanløse.
- Mortensen, Arne, Arbejdsmand, Frederiksberg 6, Grindsted.
 — , Erik, Maler, Absalonsgade 18, 4., Kbhvn. V.
 — , Willy, Skibssmed, Nygaardsvvej 41, Esbjerg.
- Nelander, Svend Aage, Chauffør, Dragerupvej 77, Holbæk.
- Nielsen, Algot, Blikkenslager, Solitudevej 16, Kbhvn. N.
 — , Børge, Arbejdsmand, Asylgade 27, Roskilde.
 — , Enoch, Kleinsmed, Nis Lorentzensvej 4 B, Kbhvn. V.
 — , Erland, Arbejdsmand, Kirkegaardsvvej 10 A, Kbhvn. S.
 — , Erling, Kurvemager, Labæk 12, Holbæk.
 — , Frede Erik Henry, Skotøjsarbejder, Ravnsborggade 7 A, Kbhvn. N.
- * — , Gert, Arbejdsmand, Laurvigsgade 10, Aarhus.
 — , Julius, Bager, Mejlgade 88, Aarhus.

- *Nielsen, Sven Børge, Fordresgaardsvej 8, Kbhvn. F.
 * — , Viggo, Arbejdsmand, Hanstholmsgade 32, Kbhvn. Vanløse.
 — , Tage Egon, Typograf, Rørth pr. Odder.
 — , Tage Vagn, Typograf, Søgade 29, Kolding.
 Olsen, Ejgil Christian Schang, Jord- og Betonarb., Fr. d. VII's Gade 19 A o. G., Kbh. N.
 * — , Laurits Jens Peter, Sømand, Ragnhildsgade 34, Kbhvn. Ø.
 *Penther, Orla Aksel Otto, Bødkersvend, Østergade 46, Rødby.
 Petersen, Arne, Bagersvend, Labæk 13, Holbæk.
 — , Eyvind, Lagerarbejder, Viktoriagade 16, 4., Kbhvn. V.
 * — , Johannes Carsten, Medhjælper, »Danevang«, Grejsdalen pr. Vejle.
 — , Karl Iver, Arbejdsmand, Borgergade 142, Kbhvn. K.
 — , Vilhelm, Bud, Sct. Paulsgade 44, Kbhvn. K.
 *Rasmussen, Hans E., Fisker og Letmatros, Rødby Havn.
 — , Poul, Bager, Østerstræde 16, Holbæk.
 Schiellerup, Svend Aage, Arbejdsmand, Rødby Havn.
 *Steffensen, Alving, Henry, Arbejdsmand, Olfert Fisothersgade 46, Kbhvn. K.
 *Stehr, Wilhelm, Severin, Bager, Eriksgade 7, Kbhvn. V.
 *Sørensen, Aksel Chr., Bagersvend, Smedegade 62, Horsens.
 — , Arne Svendborg, Lagerarbejder, Fyensgade 33, Esbjerg.
 — , Henri Johan, Arbejdsmand, Øresundsvej 108, Kbhvn. S.
 — , Henry, Tømrer, Række Mølle, Sædding.
 — , Karl Emanuel, Hotelkarl, Danmarksgade 47, Esbjerg.
 *Tornberg, Carl Evald, Jord- og Betonarbejder, Godthaabsvej 236, St., Kbhvn. F.
 *Willumsen, Hans Ralf, Radiotekniker, Ringstedgade 2, Roskilde.
 Witt, Kaj, Gartner, Fourfeldt, Esbjerg.
 Wivel, Arnold Manfred Hindborg, Typograf, Enighedsvej 1, Lendemark pr. Stege.
 * Medlem af Elevforeningen.

**ESBJERG
ARBEJDER-
HØJSKOLE
VINTEREN
1935—36**

**AF FORSTANDER
POUL HANSEN**

Festen for de 25 Aar, Esbjerg Arbejderhøjskole nu har bestaaet, fejredes Søndag d. 17. November. Besynderlige Understøttelsesregler gjorde, at en lille Snes Elever endnu ikke var kommet. Alligevel kneb det til Tider svært med at skaffe Plads. Der var mange Gæster. At nævne Navne paa tidligere Elever, der var kommet fra nær og fjern, vil være uoverkommeligt; men lad mig som Skik er nævne nogle af Notabiliteterne: Nationalbankdirektør Bramsnæs, Folketingsmand Hartvig Frisch, Borgmestrene P. J. Pedersen og M. Mortensen, Kontorchef Korsgaard, Forstander Gammelgaard, Folketingsmand Jul. Bomholt, Bibliotekar Carl Thomsen, Skoledirektør Hartelius, Arbejderhøjskolens allerførste Elev, Redaktør Stegenborg, Hovedkasserer Klüwer, Folketingsmand Chr. Jensen, Sekretær Bertolt, Folketingsmand Chr. Christiansen, Sekretær Ib Kolbjørn og naturligvis Arbejderhøjskolens Kasserer gennem alle Aarene: H. C. Petersen med hele den øvrige Bestyrelse.

Kl. 14 begyndte Festen i Foredragssalen, hvor C. V. Bramsnæs, Hartvig Frisch og Poul Hansen talte, efter at Bestyrelsens Formand, Albert Andersen, havde sagt nogle Velkomstord. Bramsnæs talte navnlig om Arbejderhøjskolens første Aar, om Sundbo og hans Indsats og om det grundlæggende Arbejde under vanskelige Vilkaar, Rasmus og Andrea Vind udførte i Startaarene. Hartvig Frischs Tale handlede om Nutiden og indeholdt en kraftig Understregning af socialdemokratiske Arbejders Vilje til Magt og Ansvar. Poul Hansen talte om Livet paa Skolen og den Idéverden, der er det bærende i dens Arbejde.

Senere samledes alle om Kaffebordene i Spisesalen og tilstødende Lokaler, og Sang og Tale vekslede i de følgende Par Timer. Til Slut oplæstes Telegrammer og Hilsener fra en lang Række Organisationer og Venner af Skolen. Nogle faa maa gengives: Overretssagfører Arne Sundbo telegraferede: »Til Esbjerg Arbejderhøjskole: Tillykke med den Gerning, du har øvet blandt Arbejderungdommen i vort Land i det forløbne kvart Aarhundrede; skabt ved Indgangen til et nyt Tidehverv i Historien og fostret for at bære Underklassen frem til at opfylde sin Bestemmelse: at regere Landet, vil Arbejderhøjskolen ogsaa staa overfor store Opgaver

i den Tid, der kommer.« Karen og Hagemund Hansen og Frode og Selma Kristensen: »De bedste Ønsker om en god Fremtid for vor gamle Skole«. Det kooperative Fællesforbund ved Peder Christensen og S. Munk: »Vor hjerteligste Lykønskning med Jubilæet. Vor Tak for godt Samarbejde gennem Aarene. De bedste Ønsker for Fremtiden.« Nina og Arne Sørensen: »Tillykke med de 25 Aar med Tak for godt Samarbejde i 1931—34.« Statens Tilsynsførende, Dr. L. Moltesen: »Lykke og stadig Fremgang.« Landsretssagfører Krebs: »Tillykke med de første 25, Mottoet for de næste? — Oplysning være skal vor Lyst — altsaa Lyst.« Borgmester Mortensen: »Mine bedste Ønsker for Arbejderhøjskolen, Held og Lykke med Arbejdet, Leve Socialismen«. Formanden for Foreningen af Højskoler og Landbrugsskoler, Forstander Lars Bækhøj: »Det har været mig en Glæde med Staasted i den grundtvigske Højskole at følge Esbjerg Arbejderhøjskoles Udvikling. Lederne og deres Medarbejdere fra Rasmus Vind til Poul Hansen, synes det mig, har forstaaet at tegne en klar Linie for Skolens Gerning. Paa et Grundlag af reel Kundskabsmeddelelse og social Oplysning er der peget paa det store almenmenneskelige Maal, som vi alle stræber efter: at fremhjelpe et ædelt Menneskeliv. Det er mit Ønske paa Skolens Festsdag, et Ønske, som deles af mine Medarbejdere i den grundtvigske Højskole, at Arbejdet maa fortsætte i samme gode Spor som hidtil til Gavn for

Eshjerg

Ved Højskolens Jubileumsfest, November 1935

den danske Arbejderbefolkning og derigennem for det danske Folk.« — Saa spredtes den store Forsamling. Om Aftenen samledes en noget mindre til en munter Elevfest. — Og saa kunde Vinterens Arbejde begynde.

Vinterskolen havde 103 Elever: 54 fra Sjælland — deraf 40 Københavnerne —, 3 fra Fyn, 7 fra Lolland-Falster, 35 Jyder, 3 Sønderjyder og en Svensker. Der var 10 Landbrugere, 40 Haandværkere, 3 Havebrugere, 3 Søfolk, 10 Fabrikarbejdere og 37 andre Arbejdere. 3 kom fra Husmandshjem, 12 fra Tjenestemandshjem, 4 fra Handelsstands-, 30 fra Haandværker- og 54 fra andre Arbejderhjem.

I Undervisningsplanen skete en væsentlig Forandring: de egentlige Fællesforedrag blev skaaret ned til fire om Ugen. For mange Foredrag kan virke næsten dræbende i Stedet for vækkende og inspirerende. I de forholdsvis faa, der blev tilbage, kunde Lærerne i langt højere Grad faa Lejlighed til at yde deres bedste. Resten af Foredragene blev holdt gruppevis med Lejlighed til Spørgsmaal og Samtale.

Tre af Vinterens fremmede Foredragsholdere bør nævnes: Biskop Valdemar Ammundsen, der talte om Kirkekampen i Tyskland, fhv. Undervisningsminister Bysskov: Den danske Bondeverden, og Professor Stender-Petersen, Aarhus: Ny russisk Litteratur. Foredragene blev holdt med en Maanedes Mellemrum Onsdag Aften og Folk fra Byen var indbudt og kom ogsaa i ret stort Tal. Det er Mening at fortsætte med disse Maanedsforedrag i den kommende Vinter.

Esbjerg

Bestyrelsen samlet til Mode

Til Sommerskolen har der meldt sig 17 Sommerpiger, 15 Ungdomsledere og 15 Kooperatører. Det nyoprettede Ungdomslederkursus bringer altsaa Sommerskolen op paa et nogenlunde antageligt Tal. Meddelelsen om det blev først sendt ud omkring 1. Januar, og meget faa naaede at faa søgt Amtsunderstøttelse i Tide. Vi betragter derfor de 15 som en lovende Begyndelse. De økonomiske Vilkaar er ganske vist meget vanskelige, fordi Amtsunderstøttelserne er saa smaa, at mange maa opgive, fordi de ikke kan skaffe Restbeløbet. En enkelt Elev har i Sommer kun faaet 20 Kr. om Maaneden. Det er dog muligt, at der inden alt for længe vil komme en Forbedring der.

Det gennemsnitlige Elevtal i Maanederne November—Marts dalede fra 96 i 1934—35 til 90 i 1935—36. Dette skyldtes nogle forbløffende Arrangementer fra Arbejdsløshedsfondens Side. De tager sig muligvis ud som den rene Fornuft fra et Direktoratskontor i København; men fra et skolemæssigt Synspunkt er de saa meget hen i Vejret, at selv taalsomme Folk maa benytte enhver Lejlighed til at protestere. Derfor handler Resten af denne Beretning derom.

Efter Sigende var det blevet almindeligt blandt Bygningshaandværkere at gøre sig arbejdsløs omkring 1. November for derefter at tage paa Haandværkerskole og

Eshjerg

„Vi er til Fødselsdagsgilde“

fuldende den tekniske Uddannelse, man tidligere selv sparede sammen til, med Understøttelse fra Arbejdsløshedsfonden. Skulde de givne Bestemmelser overholdes, var det sikkert nødvendigt for Arbejdsløshedsfonden at gøre noget; men det er for kontormæssigt ogsaa at lade Følgerne deraf gaa ud over Højskolerne, hvor Misbrug i det mindste var meget sjældne.

Men Dekretet kom. Her skal to offentligt anerkendte Institutioner: Arbejdsløshedsfond og Højskoler *samarbejde* for at bøde paa Arbejdsløshedens Følger for Landets Ungdom. Arbejdsløshedsfonden gør det ved pludselig og uden at udbede sig Højskolernes Syn paa Sagen at bestemme, at man skal have været arbejdsløs i 4 Uger før Undervisningens Paabegyndelse eller 45 Dage i de 4 Maaneder, der ligger umiddelbart forud for Højskoleopholdet. For Esbjerg Arbejderhøjskole betød det, at kun godt Halvdelen af Eleverne kom den 3. November. Resten kom først en eller to ad Gangen i Løbet af Maaneden. For enhver, der kender en lille Smule til Undervisning, vil det være klart, at det maatte betyde en utaalelig Vanskeliggørelse af Arbejdet.

Det nytter ikke at svare dertil, at disse skolemæssige Ting ikke vedkommer Arbejdsløshedsfonden. En saadan Betragtning er for feudal. Dersom et Samfunds forskellige Institutioner ikke harmonerer med Helheden, fungerer de simpelt hen ikke som de skal. Naar Arbejdsløshedsfonden gennem en længere Aarrække har understøttet unge Arbejdsløses Ophold paa Højskole, saa maa det være ud

Esbjerg

Et Vinterbillede fra 1935—36

fra den Erkendelse, at Undervisningen paa Højskolerne er gavnlig. Hvordan kan man saa begaa den Inkonsekvens at lave Bestemmelser, der efter alle Skolemænds samstemmende Udsagn er ødelæggende for den samme Undervisning.

Fra Arbejdsløshedsfondens Side var Hensigten tydeligt nok den, at sikre, at det i saa vid Udstrækning som muligt blev de langvarigt arbejdsløse, der fik Støtte. Hvilken Misforstaaelse af Opgaven! Man burde tværtimod faa saa mange af de arbejdende paa Højskole som muligt, saa der blev Plads til de langvarigt arbejdsløse paa Arbejdspladserne. Den haabløse Sindstilstand, som aarelang Arbejdsløshed bagud og i Fremtiden giver, danner ikke det rette Grundlag for Dygtiggørelse og Oplysning. For den er der kun eet virkeligt Lægemiddel: *Arbejde*.

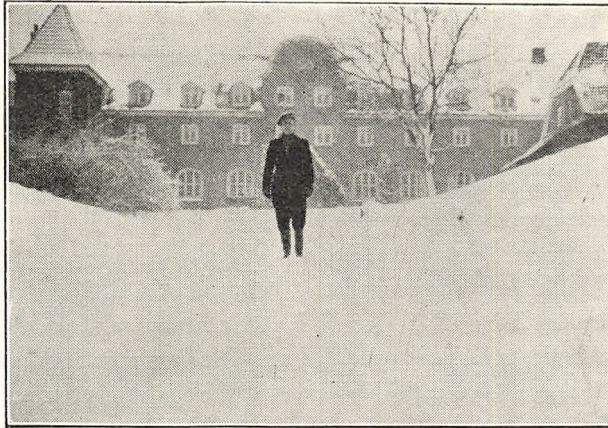
Det mest hensigtsmæssige vilde derfor være at ændre Bestemmelserne derhen, at de arbejdende fik Lov til at tage paa Højskole, naar blot der var en vis Arbejdsløshedsprocent indenfor deres Fag. Skolemæssigt vilde det være godt, fordi det gav Elever med den rette Indstilling paa Tilværelsen, og set fra Arbejdsløshedsfondens Side burde det ogsaa være godt, fordi den — hvis de arbejdende er saa villige til at forlade deres Arbejde, som antages i Fondens Ledelse — for første Gang faar Lejlighed til at hjælpe de arbejdsløse til Arbejde i de andres Sted. For der bliver jo ikke mindre Arbejde i et Land, fordi der skiftes. Saalænge der ikke er Arbejde — være interesseret i, at der er Cirkulation i Arbejdsmulighederne, saa ikke en Snes Tusind ganske bestemte unge Mennesker ikke alene bliver permanent arbejdsløse, men ogsaa permanente i de forskellige Foranstaltninger for arbejdsløse.

Esbjerg

Paa Fanotur i Martssol

**ROSKILDE
HØJSKOLE
1935—36**

**AF FORSTANDER
HJ. GAMMELGAARD**

○ptakten til vor sjette Skolevinter var to Cirkulærer fra Arbejdsdirektoratet af 4. Oktober, der indførte ret væsentlige Ændringer i Betingelserne for Ydelse af Understøttelse fra Arbejdsløshedsfonden.

I disse nye Regler krævedes det bl. a., at en Ansøger for at komme i Betragtning skal have været uafbrudt arbejdsløs i mindst 4 Uger forud for hans Paabegyndelse af Kursus eller have haft mindst 45 Dages Arbejdsløshed i de sidste 4 Maaneder forinden. Det paalagdes endvidere Skolen for hver enkelt arbejdsløs Elevs Vedkommende at foretage en Undersøgelse af, hvorvidt vedkommende var i Besiddelse af de fornødne Midler til at bestride sine Udgifter under Højskoleopholdet, ikke blot til Skolepenge og Undervisningsmateriel, men til Rejse fra og til Skolen, til Beklædning, Kontingenter m. m.

Paa dette Tidspunkt havde Skolen allerede alle Pladser optaget, og det vil let kunne forstaas, at alt blev vild Forvirring. Alle de indtegnede Elever maatte gøres opmærksom paa, at Oplysningerne i det i Foraaret trykte Program var urigtige og om den nu krævede Sikkerhedsstillelse.

Det staar for mig som noget af en Gaade, at det lykkedes at begynde Skolen den 4. Nov. med ca. 80 Elever. Ca. 60 Elever havde trukket deres Indmeldelser tilbage, for Størstedelen fordi de ikke opfyldte de nye Betingelser. Andre maatte udsætte deres Ankomst til de 4 Ugers Arbejdsløshed var præsteret. En Del foretrak at laane Penge til Opholdet eller at anvende deres vedtægtsmæssige Understøttelse dertil. Paa denne Maade fyldtes Skolen først hen ad Jul, og dette giver naturligvis megen Uro i Undervisningen, idet der stadig maa foretages nye Prøver, finde Omplaceringer Sted paa Holdene m. m.

Det gennemsnitlige Elevtal i Vinter blev derfor kun 105 — mod 111 i Fjor. Det maa dog bemærkes, at der ved Ombygningen i Fjor gik et Elevværelse tabt (til Biblioteket), saaledes at vi nu højst kan modtage 112 Elever mod tidligere 116. Til at trykke Gennemsnitstallet bidrog det ogsaa, at enkelte — som Tilfældet plejer at være — forlod Skolen før dens Afslutning p. Gr. a. Arbejde, Soldatertjeneste m. m.

Virkningerne af de nye Bestemmelser har da ogsaa været lette at spore. Landarbejdere og Bygningshaandværkere, der i Reglen først bliver ledig ved 1. Nov., er næsten helt forsvundne. Antallet af faglærte Elever, der i Fjor var 61, var sunket til 36. Til Gengæld steg Antallet af uorganiserede Elever, der i de tidligere Aar har ligget mellem 8 og 12, i Aar til 33. Gennemsnitsalderen, der fra Aar til Aar har været dalende, er nu nede paa 21 Aar 2 Maaneder (i Skolens første Aar 1930—31, 23½ Aar). Ogsaa dette hænger sandsynligvis sammen med, at Skolen i stigende Grad faar sin Tilgang fra de permanent Arbejdsløse.

Det er fra Aar til Aar kommet til at staa os mere klart, at det er af stor Betydning for Arbejdets Gang, at der straks ved Vinterens Begyndelse sker en hensigtsmæssig Holddeling af Eleverne. I den første Uge af November delte vi denne Gang Eleverne i 4 lige store Hold, hver med sin »Klasselærer«, der søgte at danne

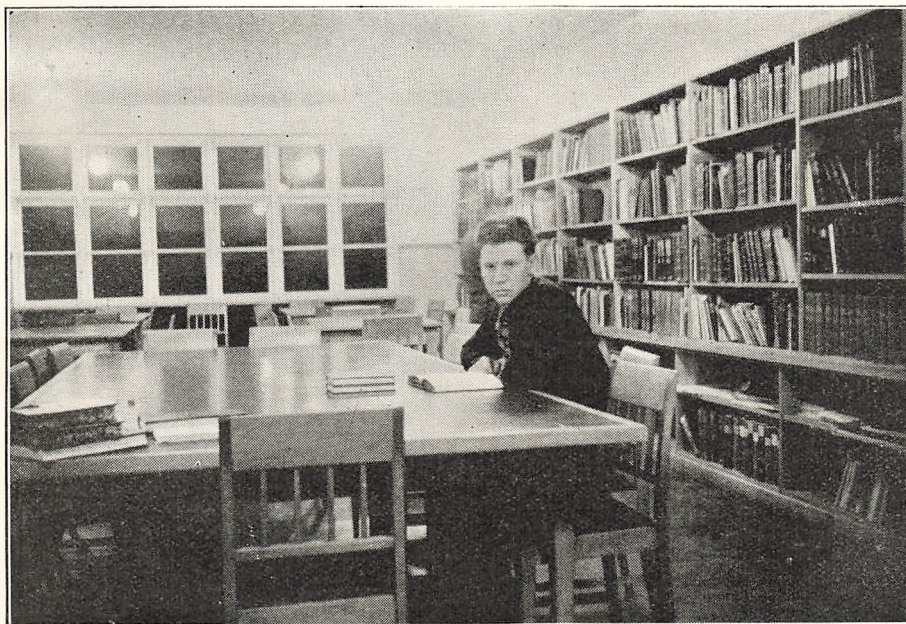
Roskilde

Ud paa March, Kammerat!

sig et Skøn over hver enkelt Elevs Standpunkt og Muligheder ud fra almindelig Undervisning i Regning, Dansk og elementær Samfundslære. Ved Ugens Slutning blev dette Skøn yderligere udbygget ved en tredobbelt Prøve i hver enkelts Færdigheder, Viden og Dømmekraft (Tests). Resultatet har i det hele vist sig tilfredsstillende; men efter nogle Maaneders Forløb vil Delingen naturligvis trænge til en Revision. Ikke alle er lige udviklingsdygtige, ej heller lige ihærdige.

Skolens Fag og hele Undervisningsplan er meget lidt ændret fra foregaaende Aar. Otto Jensens og Anders Niensens Timer var — som tidligere meddelt — overtaget henholdsvis af Kaj Bundvad og Viggo Nielsen, og Gymnastiken lededes i Aar af Søren Rasmussen — ogsaa kendt af Eleverne i mange andre Egenskaber.

En hel ny Form for Sang- og Musikundervisning har vi forsøgt i Vinter. Hver Lørdag havde vi Besøg af Lederen af Frederiksberg Folkemusikskole C. M. Savery og hans Medarbejder Dr. Alex. Tschumakoff, der i Enkelthold gav Undervisning i Korsang, Tonelære og Sammenspil med Strengeinstrumenter. Disse Timer vakte stor Interesse og vil forhaabentlig danne Begyndelsen til øget Kultivering af de sanglige og musikalske Anlæg i de Kredse, hvorfra Arbejderhøjskolernes Elever rekruteres.

Roskilde

Det nye Bibliotek

Et Resultat af disse Timer var det, at et Hold paa 37 Mand af Skolens Elever medvirkede ved en Musik- og Sangudsendelse gennem Radioen, arrangeret af Hr. Savery d. 1. Marts. To Dage efter gav Saverys udvalgte Hold en Koncert for os paa Skolen. Begyndelsen til en 3 Ugers Turné i Danmark og Norge.

Skolens store Fester: Solhverv, Fastelavn og Afslutning forløb indenfor vore Traditioners Rammer. Ved den første holdt Nationalbankdirektør Bramsnæs Festtalen (ud fra Jeppe Aakjærs »Jens Vejmand«) og den kunstneriske Medvirkning bestredes af Direktør Thomas P. Hejle, Savery og Tschumakoff. I endnu en Julefest fik en stor Del af Eleverne (som blev paa Skolen i Julen) Lejlighed til at deltage: Juletræet for den lokale socialdemokratiske Vælgerforenings Børn. Det var en stor Fornøjelse at se vore »Drenge« i Rollen som »Legeonkler«, det klædte dem. Til Fastelavnsfesten havde Skolens kunstnerisk begavede Kræfter udfoldet endog usædvanlig store Anstrengelser. Gymnastiksalen var omdannet til en Blanding af Antiksamling, Dadaistudstilling, Gravkrypt og surrealistisk Teater, et Klasseværelse var gjort til Pølsebar og i Spisesalen vartede Skolens Lærere op i folkelige Kostumer.

Over Vinterskolens Afslutningsfest den 28. Marts kastede en sørgelig Begivenhed

Roskilde

„Vi lavede Sportspladsen færdig —!“

sin Skygge. I det smukke Foraarsvejr 4 Dage forinden havde to af Skolens Elever povet sig ud paa Fjorden i en lille Pram, der var drevet i Land paa Skolens Strand. Paa Vejen hjem havde Prammen Vind og Strøm imod sig, den tog Vand ind og kæntrede. Den ene forulykkede holdt sig oppe i ca. 20 Minutter, til Hjælpen naaede ham; den anden, Gartner Aksel Langhoff Petersen fra Valby, gik straks til Bunds og blev først funden Dagen efter. Han var Broder til Harry Petersen, kendt af Eleverne fra 1932—33, da han var Elevraadsformand. Aksel Petersen havde gjort sig populær blandt Kammeraterne ved sit usædvanlige musikalske Talent.

En af Ugens Aftener — sædvanlig Torsdag — anvendtes til Diskussioner, oftest med fremmede Talere. Otto V. Nielsen (nu Leder af Kbhvns. Kommunes Arbejds-løshedslejr ved Adserbo) indledede én Gang om »Hjem, Skole og Samfund«, en anden Gang om »Det seksuelle Spørgsmaal i Undervisningen«; Forfatteren Arne Sørensen om »Imod et nyt Hedenskab«, vor gamle Medarbejder Otto Jensen fra H.I.P.A. om »Demokrati og Magtsamling i Fagforeningerne«; Professor Th. Geiger om »Forskydninger mellem Samfundets Lag«; Fru Thea Tønder om »Kvinden i Erhvervslivet«; Arkitekt Poul Henningsen om »Ny-Reaktionen i Danmark«; Folketingsmand Aksel Larsen om »Stakhanoff-Bevægelsen«; Museumsdirektør Carl V. Petersen om »De saa-

Roskilde

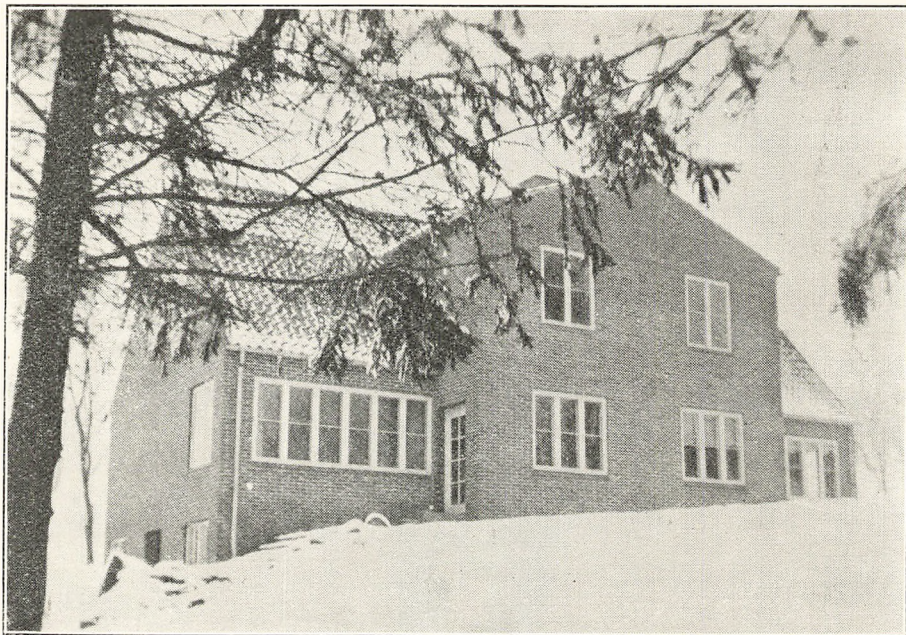
Et Blik fra „Udsigten“

kaldte Dagdrømme i Livet og Kunsten»; Direktør Thomas P. Hejle om »Kunst og Opdragelse«; Rabbiner L. Melchior om »Den moderne Jødedom«; Ingeniør H. Schandorff om »Sovjet-Unionens økonomiske Opbygning«. Andre Diskussioner indledes af Elever; deriblandt vil vi særlig erindre den Aften, hvor den her i Aarskriftet gengivne Tale af Carl Johan Christensen om Arbejdslejrene dannede Indledningen. Vi havde indbudt en Del i Spørgsmaalet særlig interesserede til Mødet og fik en Diskussion, som sikkert ikke vil glemmes af nogen af de tilstedeværende.

Et aarligt tilbagevendende Intermezzo savnedes heller ikke i Aar. Størstedelen af to Dage helligedes de socialdemokratiske Børne- og Ungdomsorganisationer. Indlejerne var H. C. Hansen, Poul Hansen og Otto V. Nielsen.

Af Skolens mange fremmede Gæster havde flere Lejlighed til at tale til Eleverne. Deriblandt Rektor Petander fra den kooperative Højskole Jakobsberg ved Stockholm, Journalist Lindahl fra Oslo og Professor Ta Ching fra Pekings Tsing Hua Universitet.

Glemmes maa heller ikke Skolens tre Besøg i København. Ved disse besaa Eleverne, delt i 3 à 4 Hold Hirschsprungs Samling, Glyptoteket, Kunstindustrimuseet og Nationalmuseet. Om Aftenen besøgte henholdsvis Dagmartheatret («Mens Præsten

Roskilde

Den nye Lærerbolig

sover«), Det kgl. Teater («Mascarade») og Skolescenen (Melodien, der blev væk«). Vi gjorde den Erfaring, at de to moderne Problemdramaer viste sig egnede til at sætte Sindene i stærk Bevægelse og derigennem virke befrugtende paa Skolens Undervisning.

Den 4. Marts havde Skolen Besøg af Arbejderhøjskolernes kbhvske Elevgruppe. Til vor og Gæsternes Underholdning var der foranstaltet en »ung Digteraften«, der indleledes af Julius Bomholt, hvorefter Forfatterne Peter Hansen, Erik O. Hansson, Harald Herdal og Oscar Hansen læste op af egne Værker.

Ved Skolens Afslutning blev Arkitekt Ulrik Plesners Flidspræmie tildelt Fritz Hammer fra Fredensborg.

Til det fortsatte Kursus i April havde adskilligt over Halvdelen af Eleverne tegnet sig som Deltagere. Det gik imidlertid som i Fjor: Arbejdsløshedsfondens Styrelse nægtede at bevilge ekstraordinær Understøttelse til denne Maaned. Skolen kom derfor i Hovedsagen til at bestaa af de — ialt 26 — Elever, der endnu havde vedtægtsmæssig Understøttelse til Rest til at betale for Opholdet.

Samtidig med denne lille Efterskole afholdtes det første Otte Dages Sommerkursus her — fra 19.—25. April. Det var Murerforbundets Priskurantkursus, der

Roskilde

Et Vinterbillede

talte 51 Deltagere med S. F. Sørensen, Aarhus, og A. Axelsen, Aalborg, som Ledere af Gruppearbejdet. Ugens Foredragsholdere var Hj. Gammelgaard (Arbejderne og Rationaliseringen), Sekretær Otto Jensen (Forligsmandsloven), Hovedkasserer Hans Jacobsen (De fagretslige Regler), Næstformand i D. s. F. Chr. Jensen (Arbejdstid og Arbejdsløshed), Folketingsmand Chr. Christiansen (Fagforeningerne og Socialdemokratiet) og Karl Ehrlich (Fra Fagbevægelse til Arbejdsfront i Tyskland).

Inden Aprilskolens Slutning lykkedes det endelig — trods Vinterens ugunstige Vejr — at blive færdig med Anlægget af Sportspladsen i Havens vestlige Ende ved Frederiksborgvejen, samt med Anlægget omkring den nye Lærerbolig.

Forinden Vinterskolens Begyndelse havde to af vore ældste Medarbejdere forladt os, Økonoma Frøken Steffensen (nu Fru Signe Nielsen) og Niels Solheim, der har begyndt sit eget lille Gartneri ved Kildebrønde. Vi skylder dem stor Tak for deres Indsats i Køkken og Have. Deres Afløsere er Frøken Astrid Rasmussen og Gartner Hans Skovgaard.

Vi imødeser nu en Sommer med et betydelig større Antal Kursus end i Fjor. Det første — for skandinaviske Journalister — begynder den 17. Maj.

Roskilde

Det nye Klasseværelse

ROSKILDE HØJSKOLES ELEVFORENING

indbyder herved Medlemmerne til det aarlige Elevmøde paa Roskilde Højskole, der afholdes *Lørdag den 4. Juli* og *Søndag den 5. Juli*:

PROGRAM :

Lørdag:

- Kl. 14½: Fælles Kaffebord.
 - 15: Udflugt i Omegnen.
 - 18: Aftensmad.
 - 20: Sammenkomst.

Søndag:

- Kl. 8: Morgenmad.
 - 10: *Generalforsamling*. Dagsorden: 1. Protokol og Beretning. 2. Regnskab. 3. Forslag. 4. Valg. 5. Fremtidig Virksomhed. 6. Eventuelt.
 - 12: Middag.
 - 15: Fælles Kaffebord.
 - 15½: *Offentligt Sommerstævne*. (Se nedenstaaende).
 - 17½: Aftensmad.
 - 19: *Kammeratligt Samvær*: Tale af Forstander *Hj. Gammelgaard*. Underholdning ved Forfatter *Harald Bergstedt*. Fælles Kaffebord. »Smeltdiglen« udkommer. Baal ved Stranden m. m.
 - 21½: Afslutning.

Offentligt Sommerstævne:

I Samarbejde med Roskilde Højskole udvider vi i Aar Arrangementet Søndag Eftermiddag til et offentligt Sommerstævne og her er i særlig Grad tænkt paa Tilslutning fra Egnens Beboere samt Interesserede og Venner af Roskilde Højskole.

Talere bliver: *Forstander Jens Rosenkjær* m. fl.

Vi haaber, at denne Ide vil kunne udvides yderligere i de kommende Aar og være medvirkende til en fortsat voksende Interesse og Popularitet for vor Skole og dens Sag.

Deltagerprisen Kr. 2,50!

Det er lykkedes os at faa Deltagerprisen nedsat fra de tidligere Kr. 5,— til Kr. 2,50, hvilket Beløb dækker baade Indkvartering samt Forplejning og er en fast Enhedspris for samtlige Deltagere i Elevmødet.

Vi udtrykker Haabet om, at denne betydelige Prisnedsættelse vil medføre særlig stor Tilslutning af Skolens tidligere Elever, hvilket ogsaa vil give et godt Indtryk hos Deltagerne i det offentlige Sommerstævne og gøre sit til, at Stævnets Forløb bliver værdigt for os alle.

De Kammerater, der ønsker at overnatte paa Skolen, bedes meddele dette i god Tid pr. Brevkort til Forstander Gammelgaard.

Forslag til Generalforsamlingen indsendes inden 1. Juli til Børge Christensen, Tyttebærvej 1, København F.

Bestyrelsen.

ROSKILDE HØJSKOLES ELEVFORENINGS REGNSKAB

FRA 1. APRIL 1935 TIL 31. MARTS 1936

INDTÆGTER		UDGIFTER	
Kassebeholdning fra forr. Aar	180,12	Elevskrifter	1005,00
Kontingenter	1475,25	Porto, Tryksager, Fragt.....	357,39
Solgt Emblemer	27,00	Rejsegodtgørelser	43,10
Solgt tidl. Nr. af Elevskr....	1,25	Emblemer	45,73
Laan til Lokalforen. tilbagebet.	36,00	Boggave til Skolens Bibliotek	35,00
Indtægt ved Elevfest	144,00	Udgifter ved Elevfesten.....	173,30
Rente af Kassebeholdning.....	7,09	Kassebeholdning pr. 31/3 36	211,19
Ialt...	<u>1870,71</u>	Ialt...	<u>1870,71</u>

Hagmund Hansen, Kasserer.

Regnskabet er Dags Dato revideret og befundet rigtigt ifølge Bog og Bilag, Kassebeholdningens Tilstedeværelse konstateret.

Roskilde, den 11. April 1936.

E. Boye Hansen, Revisor.

Kr. Kristensen, Revisor.

ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLES ELEVFORENING

indbyder til Aarsmøde paa Skolen Søndag den 28. og Mandag den 29. Juni.

Plan for Mødet.

Søndag: Kl. 10 Generalforsamling.

- » 16 Offentligt Møde med Forhandling. Taler: Folketingsmand Rasmus Hansen.
- » 20 Aftenunderholdning, Fælles Kaffe bord og Dans.

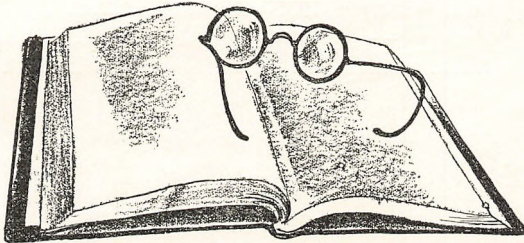
Mandag: » 13 Udflugt.

- » 20 Kammeratligt Samvær paa Skolen.

For et Døgns Ophold paa Skolen betales 2,50 Kr., alt iberegnet. Enkelte Maaltider i Forhold hertil. Deltagelse maa meldes til Forstanderen og helst senest Fredag den 26. Juni.

Bestyrelsen forventer stor Tilslutning.

Bestyrelsen.

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
De Arbejdsløse og Højskolen af <i>Hj. Gammelgaard</i>	3
Mindeord om Borgbjerg af <i>Hartvig Frisch</i>	9
F. J. Borgbjerg. Digt af <i>Fr. Dalgaard</i>	17
Arbejderoplysning i England af <i>Oluf Bertolt</i>	19
Europa i Dag af <i>Rasmus Hansen</i>	33
Om folkemusikalsk Arbejde af <i>C. M. Savery</i>	40
Hvad foregaar der i Japan af <i>Michael Andersen</i>	47
De Arbejdsløse og Museerne af <i>Sigurd Schultz</i>	57
Ungdomsarbejdsløsheden i Danmark af <i>Carl Johan Christensen</i>	62
Fornylse — Nye Navne af <i>Hagmund Hansen</i>	69
Elevfortegnelse	81
Esbjerg Arbejderhøjskole. Vinteren 1935—36	87
Roskilde Højskole — —	93
Elevforeningerne	101

